

Liian vaativa vanhemmuus?

Intensiivisen vanhemmuuden ihanteen yhteys vanhemmuuden lykkäämiseen Suomessa

Turun yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalipolitiikan oppiaine
Pro gradu -tutkielma

Mira Modinos

25.5.2026

Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalipolitiikka

Tekijä(t): Mira Modinos

Otsikko: Liian vaativa vanhemmuus? Intensiivisen vanhemmuuden ihanteen yhteys vanhemmuuden lykkäämiseen Suomessa

Ohjaaja(t): professori Veli-Matti Ritakallio

Sivumäärä: 70 + liitteet

Päivämäärä: 25.5.2026

Suomessa kokonaishedelmällisyys on muiden EU-maiden tavoin ollut laskussa vuodesta 2010 alkaen, ja muutamaa lyhytaikaista nousupiikkiä lukuun ottamatta se vaikuttaisi jatkavan laskuaan. Vuonna 2024 syntyvyys laski koko tilastohistorian matalimmalle tasolle: syntyvyyttä mittaava kokonaishedelmällisyysluku oli 1,25, jolloin puhutaan jo hälyttävän matalasta syntyvyydestä. Aiempien tutkimusten mukaan lapsia ei synny niin paljon kuin niitä voisi syntyä, mikäli kaikki lapsista haaveilevat pääsisivät toivomaansa lapsilukuun. Kaikista merkittävimäksi syyksi tälle toive-toteutus-erolle on esitetty lasten saamisen lykkäämistä vanhemmalle iälle. Tällä hetkellä ensimmäinen lapsi saadaan keskimäärin yli 30-vuotiaana. Mitä myöhemmäksi perheen perustamista ja lasten saamista siirretään, sitä suurempi todennäköisyys on sillä, ettei lapsia saada kovinkaan montaa – jos ollenkaan.

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitän määrällisin tutkimusmenetelmin suomalaisten vanhemmuuteen liittyvien odotusten ja vaatimusten yhteyttä vanhemmuuden lykkäämiseen intensiivisen vanhemmuuden näkökulmasta. Intensiivisen vanhemmuuden ihanne korostaa vanhempien tekemiä oikeita valintoja, jotka nojaavat asiantuntijatietoon. Se edellyttää vanhempien omistautumista, aikaa, energiaa sekä taloudellisia resursseja, ja nivoutuu olennaisella tavalla keskiluokkaisiin toimintamahdollisuuksiin, arvoihin ja asenteisiin. Intensiivinen vanhemmuus koostuu viidestä eri ulottuvuudesta, joista aineiston rajoitusten vuoksi tarkastelen ainoastaan kolmea: essentialismia, täyttymystä sekä haastavuutta. Lisäksi selvitän eri sosiodemografisten muuttujien yhteyttä näihin kolmeen intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuteen.

Tutkimusaineistonani on Suomen Generations and Gender Survey (GGS) -kyselyaineisto, joka on kerätty 18.10.2021–31.3.2022. GGS on kansainvälinen pitkittäiskyselytutkimus, jossa selvitetään muun muassa ihmisten hyvinvointiin, työelämään, perhe- ja parisuhteisiin sekä lapsi-ihanteisiin liittyviä kysymyksiä. Tutkimusta koordinoi eurooppalainen tutkimusinfrastruktuuri nimeltä Generations and Gender Programme (GGP). Tässä tutkielmassa GGS-aineistosta on lähtökohtaisesti otettu tarkasteluun 20–40-vuotiaat lapsettomat vastaajat (n=1536).

Tutkielman tulokset osoittavat, että tutkimukseen sisällytetyistä intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksista ”Täyttymys”, eli ajatukset siitä, että lasten tulisi tuottaa vanhemmilleen elinikäistä iloa ja vanhempien puolestaan nauttia lasten kasvattamisesta ja opastamisesta, on yhteydessä lykkäämisen todennäköisyyden toteutumiseen. Sosiodemografisista muuttujista lykkäämiseen ovat yhteydessä sukupuoli, koulutus, työllisyys sekä kotitalouden nettotulot. Täyttymys-ulottuvuuteen sitoutumisen toteutumisen todennäköisyyttä ennustavat nuorempi ikä ja uskonnottomuus sekä jossain määrin myös se, että on matalammin kouluttautunut ja asuu maalla. Muista tarkastelluista ulottuvuuksista myös Haastavuus-ulottuvuus on yhteydessä perheellistymisen lykkäämiseen, mutta odotusten vastaisesti: ne, joille vanhemmuuden vastuullisuus ja kuormittavuus ovat tärkeitä perusteluja harkittaessa perheen perustamista, kuuluvat harvemmin vanhemmuuden lykkääjiin. Tulos liittyyne osaltaan siihen, että lykkäämisen sijaan onkin perheellistymisaikomuksistaan täysin epävarma tai suunnittelee lapsettomuutta. Sitoutumista tähän ulottuvuuteen ennustavat puolestaan vanhempi ikä, matalampi tuloluokka sekä uskonnottomuus.

Avainsanat: intensiivinen vanhemmuus, intensiivinen äitiys, kokonaishedelmällisyys, syntyvyys, vanhemmuuden lykkääminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Korkean hedelmällisyyden maasta hälyttävän matalan hedelmällisyyden maaksi	4
2.1	Syntyvyys 1800-luvulta 2000-luvulle ja demografiset transiitiot	6
2.2	Syntyvyyden lasku vuodesta 2010 eteenpäin: syitä ja selityksiä	8
2.2.1	Suhdannevaihtelut ja taloudellinen epävarmuus	10
2.2.2	Toisen väestöllisen transition teoria ja postmaterialistiset arvot	11
2.2.3	Koettu ja toteutunut tasa-arvo	11
2.2.4	Narratiivinen kehys ja kuvitellut tulevaisuusnäkymät	12
2.2.5	Sosiaalinen vuorovaikutus	12
3	Intensiivisen vanhemmuuden ihanne ja sen tutkimus	15
3.1	Intensiivinen äitiys Yhdysvalloissa	16
3.2	Intensiivinen vanhemmuus Suomessa	18
3.2.1	Intensiivinen ihannevanhempi ja perheellistymisen optimointi	19
3.2.2	Intensiivisen vanhemmuuden uuvuttamat ja uupumusta pelkäävät	21
3.3	Intensiivisen vanhemmuuden määrällinen tutkimus	22
4	Tutkimusasetelma	25
4.1	Tutkimuksen tavoitteet	25
4.2	Aineisto	26
4.2.1	Generations and Gender Survey	26
4.2.2	Aineiston rajaukset	26
4.3	Selitettävät muuttujat	29
4.4	Selittävät muuttujat	32
4.4.1	Essentialismi	33
4.4.2	Täyttymys	34
4.4.3	Haastavuus	35
4.4.4	Sosiodemografiset tekijät	36
4.5	Tutkimusmenetelmät	38
5	Intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudet ja lykkäämisen toteutumisen todennäköisyys	43
5.1	Ulottuvuuksien ja sosiodemografisten muuttujien yhteys vanhemmuuden lykkäämiseen	43
5.2	Sosiodemografisten muuttujien yhteys ulottuvuuksiin	53
6	Johtopäätökset	58
	Lähteet	63
	Liitteet	71
	Liite 1. Liitetaulukko 1	71
	Liite 2. Liitetaulukko 2	72
	Liite 2. Liitetaulukko 3	74

Taulukot

TAULUKKO 1 LYKKÄÄJÄT JA EI-LYKKÄÄJÄT NAISISSA JA MIEHISSÄ (N=1462)	32
TAULUKKO 2 INTENSIIVISEN VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIEN SUORAT JAKAUMAT LAPSETTOMISSA 20-40-VUOTIAISSA VASTAUSTEN MUKAAN LUOKITELTUINA, N (%)	34
TAULUKKO 3 RISTIINTAULUKKO: INTENSIIVISEN VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIEN YHTEYS VANHEMMUUDEN LYKKÄÄMISEEN, N (%)	44
TAULUKKO 4 RISTIINTAULUKKO: SOSIODEMOGRAFISTEN MUUTTUJIEN YHTEYS VANHEMMUUDEN LYKKÄÄMISEEN, N (%)	47
TAULUKKO 5 LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI: INTENSIIVISEN VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIEN JA SOSIODEMOGRAFISTEN TAUSTAMUUTTUJIEN YHTEYS PERHEELLISTYMISEN LYKKÄÄMISEEN, VETOSUHDE OR JA LUOTTAMUSVÄLIT	49
TAULUKKO 6 SOSIODEMOGRAFISTEN MUUTTUJIEN YHTEYDET INTENSIIVISEN VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIIN 20–40-VUOTIAILLA LAPSETTOMILLA AIKUISILLA	55

Liitetaulukot

LIITETAULUKKO 1 LAPSELLISET JA LAPSETTOMAT 20–40-VUOTIAAT IKÄLUOKITTELUN JA SUKUPUOLEN MUKAAN (N=2227)	71
LIITETAULUKKO 2 SOSIODEMOGRAFISTEN MUUTTUJIEN SUORAT JAKAUMAT, N (%)	72
LIITETAULUKKO 3 LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI: INTENSIIVISEN VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIEN YHTEYS PERHEELLISTYMISEN LYKKÄÄMISEEN, VETOSUHDE OR JA LUOTTAMUSVÄLIT	74

1 Johdanto

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 syntyvyys Suomessa laski koko tilastohistorian matalimmalle tasolle. Kyseisenä vuonna lapsia syntyi yhteensä 43 720, ja syntyvyyttä mittaava kokonaishedelmällisyysluku oli 1,25, jolloin voidaan puhua jo hälyttävän matalasta syntyvyydestä. Lisäksi äidiksi ja isäksi tulleiden keski-iässä havaittiin jälleen hidasta nousua: ensimmäistä kertaa synnyttäneiden naisten keski-ikä vuonna 2024 oli 30,4 vuotta, ja ensimmäistä kertaa biologiseksi isäksi tulleiden keski-ikä oli puolestaan 32,2 vuotta. (Tilastokeskus, 2025.)

Vaikka joulukuun ennakkotilaston mukaan vuonna 2025 kokonaishedelmällisyysluku nousikin 1,30:een, ja lapsia syntyi 2115 enemmän kuin vuonna 2024, on liian varhaista sanoa, että laskevaan trendiin olisi tulossa muutosta. (Tilastokeskus, 2026). Nyt jo vuosia jatkunut syntyvyyden lasku sekä synnyttäjien keski-ikänsä nousu kertovat jotain merkittävää niistä yhteiskunnallisista oloista, joissa elämme. Lapsiperheellistyminen on elämänmittainen sitoumus, ja mielikuvat siitä, mitä kaikkea vanhemmuus vaatii 2020-luvun Suomessa, ovat merkittävässä asemassa suunniteltaessa perheen perustamista ja sen ajoittamista (Rotkirch ym., 2017).

Väestöliiton Perhebarometrissa *Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla* selvitettiin suomalaisten lapsihaaveita ja niiden toteutumista. Kahteen kattavaan kyselytutkimukseen (Generations and Gender Survey Suomi ja Perhebarometrikysely 2022) perustuvassa Perhebarometrissä kävi ilmi, että 20–45-vuotiaista suomalaisista noin 85 prosenttia toivoisi tai olisi toivonut omia lapsia, mutta tästä huolimatta kaikki eivät lapsia saa, tai he saavat niitä vähemmän, kuin olisivat alun perin toivoneet. Suomalaisten ihanteellinen lapsiluku on noin kaksi lasta, mutta ero toivotun ja aiotun lapsiluvun välillä on suuri: 35–45-vuotiailla 0,66 lasta ja 46–59-vuotiailla 0,59 lasta. Perhebarometrin mukaan oma elämäntilanne (kuten parisuhde- ja työtilanne), ilmastonmuutos, talouskriisit sekä liikakansoitus ovat ratkaisevalla tavalla yhteydessä siihen, että lapsia halutaan vähemmän tai ei ollenkaan. (Sorsa ym., 2023.)

Huomionarvoista on sekin, että perheissä, joissa puolestaan on jo yksi lapsi, on vanhempana jaksaminen toiseksi yleisin merkittävä syy seuraavan lapsen saamisen epäröinnille.

Vanhemmat pitävät vanhempana jaksamista jopa taloudellisia tekijöitä useammin erittäin merkittävänä esteenä seuraavaa lasta suunniteltaessa. (Klementti ym., 2022; Terveystieteiden tutkimuskeskus [THL], 2025a.) On ilmeistä, että mielikuvat uupuneista vanhemmista eivät varsinaisesti kannusta saamaan lapsia, etenkin jos elämässä on jo valmiiksi muita epävarmuustekijöitä.

Lapsia ei synny niin paljon kuin niitä voisi syntyä, mikäli kaikki lapsista haaveilevat pääsisivät toivomaansa lapsilukuun. Kaikista merkittävimmäksi syyksi tälle toive–toteutus-erolle on esitetty lasten saamisen lykkäämistä vanhemmalle iälle. (Rotkirch ym., 2017.) Lykkäämisestä voidaan perustellusti puhua, mikäli henkilö on biologisesti lapseton vielä varhaisissa kolmissakymmenissään. Mitä myöhemmäksi perheen perustamista ja lasten saamista siirretään, sitä suurempi todennäköisyys on sillä, ettei lapsia saada kovinkaan montaa – jos ollenkaan. (Jalovaara & Miettinen, 2025.) Syitä lykkäämiselle on tutkittu paljon, ja vaikuttaakin siltä, että lapsiperheen perustaminen nuorena, tai ylipäätään, ei näyttäydy riittävän houkuttelevana tai turvallisenä vaihtoehtona, vaan sitä lykätään otollisempaan ja riskittömämpään ajankohtaan tulevaisuudessa, jos sellainen on joskus tullakseen (Vignoli ym., 2020).

Niinpä yksi tärkeä näkökulma lapsiperheellistymisen ja vanhemmuuden siirtämiseen on se, että lapsia haluavat pyrkivät rakentamaan perheellistymiselle otolliset puitteet ja minimoimaan kaikki mahdolliset riskit, jotta he voivat toteuttaa sosiaalisesti hyväksyttyä ja ”oikeanlaista” vanhemmuutta. Oikeanlaista vanhemmuutta voidaan katsoa määrittävän laajasti omaksuttu ja normiksi mielletty intensiivisen vanhemmuuden ihanne (Hays, 1996; Maher & Saugeres, 2007; Gauthier ym., 2021). Lasten hankintaa epäröivät saattavat pelätä intensiivisen vanhemmuuden vaatimuksia jo siinä määrin, että eivät näe lapsiperheen perustamista itselleen realistisena vaihtoehtona, etenkin alle 30-vuotiaana (Alakärppä ym., 2020). Perheellistymisen lykkääminen voi puolestaan johtaa tahattomaan lapsettomuuteen hedelmällisten vuosien lipuessa hiljalleen ohi. Paitsi henkilökohtaisen tragedian myös väestöllisen huoltosuhteen näkökulmasta syntyvyyden lasku ja tahaton lapsettomuus ovat yhteiskunnallisesti äärimmäisen huolestuttavia ja merkittäviä ilmiöitä.

Yhteiskunnallisesta merkitsevyydestä kertoo myös se, että Petteri Orpon hallitusohjelmassa määrättiin tehtäväksi selonteko koskien lapsiperheiden ja syntyvyyden tukemista, minkä seurauksena sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän valmistelemaan väestöpoliittista ohjelmaa, joka keskittyisi syntyvyyden kohentamiseen. Työryhmää varten ministeriö teetti selvityksen, joka kartoitti varsin perusteellisesti syntyvyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä ehdotti niin pitkän kuin lyhyen aikavälin tavoitteita ja toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi. Tämä 20 politiikkaehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi sisältävä selvitys julkaistiin keväällä 2025. Selvityksen mukaan tutkimustieto viittaisi siihen, että erityisesti puutteet hedelmällisyysneuvonnassa sekä parisuhteiden ja varhaisemman lastensaannin tukemisessa ovat yhteydessä 2010-luvun syntyvyyden laskuun, ja täten myös ehdotetuissa

politiikkatoimissa korostuvat nämä teemat. Selvityksessä esitetään myös, että suomalaisten koulutustason heikko kehitys, työllistymishaasteet ja vanhemmuuteen liittyvät tosiasialliset kustannukset voivat osaltaan vaikuttaa alhaiseen syntyvyyteen, vaikka syntyvyyden laskun ei Suomessa katsotakaan johtuvan perhepolitiikan, koulutustason ja työmarkkinoiden muutoksesta. (Rotkirch, 2025.) Varhaisempaa lastensaantia ajatellen on tarpeellista tutkia sitä, miten vanhemmuuteen liittyvät sosiaaliset odotukset vaikuttavat päätökseen siirtää vanhemmuutta.

Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitän 20–40-vuotiaiden suomalaisten vanhemmuuteen liittyvien odotusten ja vaatimusten yhteyttä vanhemmuuden lykkäämiseen intensiivisen vanhemmuuden näkökulmasta. Intensiivisen vanhemmuuden ihanne korostaa vanhempien tekemiä oikeita valintoja, jotka nojaavat asiantuntijatietoon. Intensiivinen vanhemmuus edellyttää vanhempien omistautumista, aikaa, energiaa sekä taloudellisia resursseja, ja se nivoutuu olennaisella tavalla keskiluokkaisiin toimintamahdollisuuksiin, arvoihin ja asenteisiin. (Hays, 1996; Gauthier ym., 2021; Tammelin 2023.) Tutkielmassa käytän enimmäkseen lapsiperheellistymisen sijasta lyhyempää termiä ”perheellistyminen” viittaamaan nimenomaan henkilöihin ja pariskuntiin, jotka suunnittelevat lasten saamista.

Tutkimus on luonteeltaan määrällinen, ja aineistonani käytän vuonna 2021 Suomesta kerättyä Generations and Gender Survey -aineistoa. Tarkastelen tutkielmassa kolmen eri ulottuvuuden sekä olennaisten sosiodemografisten muuttujien yhteyttä lapsettomien aikuisten päätökseen lykätä perheellistymistä. Lisäksi tarkastelen sosiodemografisten muuttujien yhteyttä intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksiin. Tutkielma tulee etenemään seuraavasti: Luvussa kaksi esittelen lyhyesti syntyvyyden historiaa Suomessa 1800-luvulta 2010-luvulle sekä syntyvyydessä tapahtunutta kehitystä selittäviä teorioita. Luvussa kolme pureudun tutkielman pääteoriaan, eli intensiivisen vanhemmuuden ihanteeseen. Luvussa neljä avaan tutkimusasetelman, minkä jälkeen luvussa viisi käyn läpi tutkimuksen tulokset. Viimeisessä luvussa, eli luvussa kuusi, esitän tulosten pohjalta keskeisimmät johtopäätökset sekä jatkotutkimusideat.

2 Korkean hedelmällisyyden maasta hälyttävän matalan hedelmällisyyden maaksi

Syntyvyyttä mitataan yleensä kokonaishedelmällisyysluvulla (total fertility rate, TFR), joka kuvaa sitä, kuinka monta lasta naiset keskimäärin elämänsä aikana synnyttäisivät, mikäli ikäryhmittäiset hedelmällisyysluvut pysyisivät laskennan perusteena olevan vuoden tasolla (Väestöliitto, 2025). Kokonaishedelmällisyysluku on mahdollista laskea sekä kohortti- että periodikohtaisesti. Kohorttikohtainen kokonaishedelmällisyys voidaan laskea vasta sitten, kun tiettyä vuonna syntynyt ikäkohortti on elänyt hedelmällisen kautensa loppuun, eli 50-vuotiaaksi. Kokonaishedelmällisyys lasketaan tällöin sen mukaan, kuinka monta lasta naiset olisivat keskimäärin synnyttäneet, mikäli kukaan heistä ei olisi kuollut alle 50-vuotiaana. Periodikohtainen kokonaishedelmällisyysluku kuvaa puolestaan tietyn ajanjakson (kuten esimerkiksi vuoden 2024) hedelmällisyyttä kaikkien 15–49-vuotiaiden naisten keskuudessa. Tällöin laskennan perustaksi otetaan tiettyä vuonna syntyneiden naisten joukko, johon sovelletaan tarkasteltavan ajanjakson (2024) ikäryhmittäisiä hedelmällisyyslukuja olettaen, että näille naisille syntyy hedelmällisen kautensa loppuun mennessä kussakin iässä niin monta lasta kuin tarkasteltavana ajanjaksona. Näistä kahdesta vaihtoehdosta useammin käytetään periodikohtaista kokonaishedelmällisyyslukua. (Koskinen ym., 2007, s. 28.)

Euroopan unionin alueella syntyvyys on laskenut useissa eri maissa tasaisesti jo 1960-luvun puolivälistä alkaen. 2000-luvun alussa syntyvyydessä tapahtui toivoa herättelevää nousua, joka kuitenkin pysähtyi vuoteen 2010, jolloin syntyvyys lähti jälleen laskuun. (Eurostat, 2025.) Tämä on väestöllisen huoltosuhteen näkökulmasta hyvin huolestuttava kehityssuunta, sillä se haastaa merkittävällä tavalla hyvinvointivaltion rahoituspohjaa. Suomessa julkiset menot painottuvat ennen kaikkea ikääntyvään väestöön, mutta myös lapsiin ja nuoriin, tulot puolestaan painottuvat työikäiseen väestöön. Työssäkäyvän väestön määrän huetessa suhteessa muuhun väestöön vähenevät sekä julkisen sektorin tulot että menot varsin epäsuhtaisesti: syntyvyyden lasku vähentää julkisen sektorin tuloja 20 vuoden viiveellä, ikääntymiseen liittyviä menoja puolestaan vasta 60–70 vuoden viiveellä. Tämä epäsuhtaisuus onkin syy sille, miksi vähäisempi syntyvyys aiheuttaa epätasapainoa sosiaaliturvan ja muiden ikäsidonnaisten menojen pitkän aikavälin rahoitukseen. Erityisesti sen tiedetään haastavan suomalaista eläkejärjestelmää. (ks. tarkemmin Tikanmäki & Seuri, 2020.)

Väestöllisen huoltosuhteen kestävyys kannalta alhainen syntyvyys on suurempi ongelma Suomessa kuin esimerkiksi Norjassa, missä öljyrahaston varallisuus turvaa eläkkeet. Kuten sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamokin huomauttaa, ei sosiaaliturvan rahoituksesta tule kuitenkaan syyllistää synnytysissä olevia naisia. Syntyvyyden kielteiset vaikutukset ovat olleet jo pitkään tiedossa, eli niihin on ollut aikaa varautua. (Hiilamo, 2021, s. 13.) Yhtä kaikki syntyvyyden laskun syitä on syytä tarkastella – sekä sen rakenteelliset että inhimilliset vaikutukset ovat valtavan merkittävät.

Kehittyneissä maissa väestön uusiutuminen ilman maahanmuuttoa edellyttäisi sitä, että kokonaishedelmällisyysluku olisi 2,1. Muutamaa nousupiikkiä lukuun ottamatta syntyvyys on useimmissa EU-maissa kuitenkin jatkanut laskuaan, ja vuonna 2023 EU-maiden kokonaishedelmällisyysluku oli 1,38. Hälyttävän alhaisesta syntyvyydestä (lowest-low fertility) puhutaan kokonaishedelmällisyyden ollessa alle 1,3. Vuonna 2023 Suomen kokonaishedelmällisyys oli 1,26 – eli paitsi alle EU:n keskitason myös alle hälyttävän alhaisen syntyvyyden tason. (Eurostat, 2025.) Suomessa, kuten monessa muussakin laskevan syntyvyyden maassa, väestö täten pienenisi ilman maahanmuuttoa. Laskeva syntyvyys ei ravistele ainoastaan Eurooppaa, vaan kyseessä on useissa vauraissa maissa tapahtunut globaali kehityskulku, jonka kärjessä vuonna 2023 oli Etelä-Korea 0,7 kokonaishedelmällisyysluvullaan (OECD, 2024).

Suomessa kokonaishedelmällisyys on muiden EU-maiden tavoin ollut laskussa vuodesta 2010 alkaen, ja jatkaa laskuaan. Syntyvyydessä alkoi tapahtua hienovaraista toipumista vuonna 2019, ja koronapandemian aikana, vuosina 2020–2021, syntyvyys lähti suhteellisen voimakkaaseen nousuun, joka päättyi kuitenkin lyhyeen vuonna 2022 (Rotkirch, 2022). Pandemian aikaisesta piikistä syntyvyydessä on puhuttu mediassa ”korona-ajan vauvabuumina”, joka muihin maihin verrattuna olikin varsin poikkeuksellinen ilmiö (ks. esim. Marttinen, 2022). Alhainen syntyvyys on koetellut viime vuosina kaikkia Pohjoismaita, mutta Suomessa se on ollut pohjoismaittain kaikista ahlaisinta (THL, 2024). Itse asiassa vielä ennen 2010-lukua Pohjoismaissa oli muuhun Eurooppaan verrattuna varsin korkea syntyvyys, minkä ajateltiin olevan ennen kaikkea seurausta kattavasta hyvinvointivaltiosta sekä perheen ja työn yhdistämisestä tukevasta perhepolitiikasta (Esping-Andersen ym., 2002; Mills ym., 2011; Comolli ym., 2021).

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2024, kokonaishedelmällisyysluku Suomessa oli 1,25. Tämä on vuonna 1776 alkaneen mittaushistorian alhaisin luku. (Tilastokeskus, 2025.)

Euroopassa vastaavanlaisissa tai jopa hiukan alhaisemmissa lukemissa vuonna 2023 olivat muun muassa Etelä-Euroopan maat Kreikka (1,26) Italia (1,21) ja Espanja (1,12) (Eurostat, 2025). Alueellisesti tarkasteltuna kokonaishedelmällisyysluku oli Suomessa vuonna 2024 pienin Kymenlaaksossa (1,06) ja suurin puolestaan Keski-Pohjanmaalla (1,72). Vuosien 2021–2024 kokonaishedelmällisyysluku oli puolestaan poikkeuksellisen suuri Luodossa (3,64). Tilastojen valossa syntyvyys onkin tyypillisesti vähäisempää suurissa kunnissa: yli 20 000 asukkaan kunnista alhaisin syntyvyys vuonna 2024 oli Joensuussa (1,04), ja seuraavaksi alhaisin Tampereella ja Turussa (1,06). (Tilastokeskus, 2025.)

Edellä esitetyt luvut vastaavat hyvin vuoden 2022 Perhebarometrissä saatuja tuloksia: Perhebarometrin mukaan mitä maaseutumaisempi alue sitä enemmän lapsia vastaajilla on niin todellisuudessa kuin toiveissa. Tämän lisäksi uskonnollisuus on yhteydessä sekä todelliseen että toivottuun lapsilukuun siten, että uskonnollisemmilla ihmisillä on vähemmän uskonnollisia ihmisiä suuremmat ihanteet ja todelliset lapsiluvut. Lisäksi ruotsinkieliset toivovat ja saavat enemmän lapsia kuin suomenkieliset. (Sorsa ym., 2023, s. 42–43.) Vuoden 2025 ennakkotilastojen mukaan Suomen kokonaishedelmällisyysluku nousi 1,30:een. Huolimatta siitä, että se on korkeampi kuin vuosina 2023 ja 2024, on se koko tilastointihistorian kolmanneksi matalin, ja edelleen hälyttävän matalan syntyvyyden tuntumassa (Tilastokeskus, 2026).

2.1 Syntyvyys 1800-luvulta 2000-luvulle ja demografiset transiitit

Suomen kokonaishedelmällisyys oli 1800-luvulla hiukan alle viisi lasta naista kohti, pois lukien Suomen sota 1808–1809 sekä nälkävuodet 1867–1868. Hedelmällisyyden dramaattinen lasku alkoi kuitenkin vasta 1900-luvun alussa, ja se jatkui aina 1930-luvun loppuun, jolloin kokonaishedelmällisyys laski 2,3 lapseen naista kohti. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 77–80.) Erityisesti syntyvyys romahti 1918 sisällissodan jälkeen, vuonna 1919 (Hiilamo, 2021, s. 23). Suomessa laki äitiysavustuksesta säädettiin vuonna 1937, ja avustusta alettiin jakaa seuraavana vuonna. Äitiysavustuksen arvo oli 450 markkaa per syntyvä lapsi, mikä tuohon aikaan vastasi runsasta kolmannesta teollisuustyöntekijän kuukausipalkasta. Alkujaan se oli tarkoitettu vain vähävaraisille äideille, mutta vuodesta 1949 alkaen sitä myönnettiin kaikille äideille. Äitiysavustuksen taustalla oli nimenomaan huoli alenevasta syntyvyydestä sekä suurista lapsikuolleisuusluvuista. Avustusta myönsi ja maksoi ensimmäisinä vuosina synnyttäjän kotikunnan huoltolautakunta, ja vuonna 1994 se siirtyi Kansaneläkelaitokselle (Kansaneläkelaitos [Kela], 2024a.)

Kokonaishedelmällisyyden laskua tapahtui Suomen lisäksi myös muualla Euroopassa – itse asiassa useimmissa maissa hedelmällisyyden lasku alkoi jo 1800-luvun loppupuolella, Ranskassa niinkin varhain kuin 1700-luvun loppupuolella. Tätä merkittävää muutosta kokonaishedelmällisyydessä nimitetään hedelmällisyyden transitioksi, ja samanaikaisesti tapahtuneen kuolleisuuden alenemisen kanssa demografiseksi eli väestölliseksi transitioksi tai ensimmäisen väestön muuntumisen malliksi. Vaikka lapsia syntyikin vähemmän, myös lasten kuolleisuus oli vähäisempää, ennen kaikkea hygienian ja elintason paranemisen johdosta. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 77–80; Legasthae, 2010; s. 217–218; Hiilamo, 2021, s.22–23.) Tyypillistä hedelmällisyyden transitiolle kaikkialla Euroopassa oli aviollisen hedelmällisyyden voimakas ja pysyväksi jäänyt pienentyminen, joka kieli siitä, että lasten lukumäärää alettiin tietoisesti säännöstellä. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 77–80; Legasthae, 2010, s. 211.)

Demografinen transito on perinteisesti liitetty yhteiskunnan modernisoitumiseen, eli kehittymiseen maatalousyhteiskunnasta kaupunkimaiseksi teollisuusyhteiskunnaksi. Maatalousyhteiskunnassa lapset osallistuivat maataloustöihin, ja varhaisen teollistumisen aikakaudella lapset osallistuivat perheen elättämiseen työskentelemällä kaivoksissa, sahoilla ja tekstiiliteollisuudessa. Perinteisen transitioteorian mukaan esiteollisella ajalla lapset merkitsivät vanhemmilleen paitsi työvoimaa myös vanhuudenturvaa, minkä lisäksi suuren lapsikuolleisuuden vuoksi lapsia oli synnyttävä enemmän. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 85; Hiilamo 2021, s. 22–23.) Yhteiskunnan modernisoitumisen myötä lapset kuitenkin menettivät vähitellen työvoima-arvonsa, eikä heitä eläkejärjestelmienkään kehityttyä tarvittu samalla tavalla turvaamaan vanhempiensa vanhuutta. Lapsikuolleisuuden väheneminen tarkoitti myös sitä, ettei lapsia tarvinnut synnyttää menetettyjen tilalle. Tämän teorian mukaan hedelmällisyyden lasku olisikin ollut seurausta rationaalisesta sopeutumisesta yhteiskunnan taloudellisten olosuhteiden muutokseen. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 85.)

Toisen maailmansodan jälkeen sekä syntyvyys että hedelmällisyys nousivat Suomessa varsin nopeasti, ja vuosina 1946–1949 syntyivätkin Suomen suurimmat ikäluokat. Yhtäkkisen piikin syntyvyudessa aiheutti avioliittojen voimakas lisääntyminen sodan päätyttyä, ja esikoisten sekä toisten lasten syntyminen näihin liittoihin. Periodikohtainen kokonaishedelmällisyys oli vuosina 1947 ja 1948 peräti 3,4 lasta per nainen. 1950-luvun alussa hedelmällisyys kuitenkin jatkoi laskuaan. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 88.) Erityisesti Yhdysvalloissa ja Pohjoismaissa avioerot lisääntyivät 1950-luvulla, sillä ajatus ”hyvästä erosta huonon avioliiton sijaan” oli alkanut saada jalansijaa (Lesthaeghe, 2010, s. 212). Naista kohti laskettu

periodikohtainen kokonaishedelmällisyysluku väheni vuosien 1950–1965 välisenä ajanjaksona 3,2 lapsesta 2,5 lapseen (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 88).

Vuoden 1965 jälkeen Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopan maissa hedelmällisyys laski voimakkaasti aina 1980-luvulle saakka, minkä jälkeen lasku joko hidastui tai pysähtyi tyystin. Tästä ajanjaksosta puhutaan toisena demografisena eli väestöllisenä transitiona (van de Kaa, 2001, s. 300–308; Hiilamo 2021, s. 23), ja sen vaikutukset näkyvät erityisesti 2000-luvulla. Suomessa periodikohtainen kokonaishedelmällisyys häilyi välillä 1,5–1,7, kunnes 1990-luvun alkuvuosina se kohosi 1,8 lapseen naista kohti. Vuosikymmenen loppupuolella se hieman laski, mutta esimerkiksi vuonna 2004 se oli jälleen 1,8. sijoittaen Suomen Euroopan unionin kolmanneksi kokonaishedelmällisyyden suuruudessa. (Ruokolainen & Notkola, 2007, s. 89–90.) Palaan toiseen demografiseen transitiioon tarkemmin luvussa 2.2.2.

2.2 Syntyvyyden lasku vuodesta 2010 eteenpäin: syitä ja selityksiä

Vuodesta 2010 alkoi syntyvyyden tasainen lasku, josta esimerkiksi Hiilamo (2021, s. 25) puhuu itsenäisen Suomen kolmantena laskukautena. On merkille pantavaa, että Suomessa hedelmällisyys on laskenut kaikissa ikäryhmissä, mutta erityisesti se on laskenut alle 30-vuotiaiden ensisynnyttäjien osalta selittäen peräti 75 prosenttia kokonaishedelmällisyyden laskusta. Tutkimusten mukaan naiset eivät ainoastaan lykkää perheellistymistä myöhemmälle iälle, vaan saavat vähemmän lapsia ylipäätään. Ikäkohorttien kokonaishedelmällisyyden lasku näyttää olevan jatkuva trendi, mikä tarkoittaa sitä, että yhä useammat jäävät tai valitsevat jäädä täysin lapsettomiksi. (Hellstrand ym., 2020; Jalovaara & Miettinen, 2025.)

Marika Jalovaaran ja Anneli Miettisen (2025) hiljattain julkaistu tutkimus alleviivaakin sitä, kuinka lapsettomuus on kasvussa. He tutkivat lapsettomuustrendin kehitystä 30-, 35-, 40- ja 45-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa vuosina 1987–2022, ja havaitsivat, että lapsettomuus on lisääntynyt paitsi kaikissa mainituissa ikäluokissa myös kaikissa koulutusasteissa, erityisesti viimeisen vuosikymmenen aikana. 40–45-vuotiaista miehistä matalasti kouluttautuneet ovat korkeasti kouluttautuneita useammin lapsettomia, kun taas samanikäisten naisten kohdalla viimeaikainen kehitys on ollut täysin päinvastainen. Lapsettomuus on odotetunlaisesti yleisempää 30-vuotiailla korkeasti koulutetuilla, sillä korkeasti kouluttautuneet miehet ja naiset usein perheellistyvät vasta saatettuaan opintonsa loppuun. Tutkimuksen mukaan kuitenkin myös matalasti kouluttautuneiden 30-vuotiaiden lapsettomuus on lisääntynyt, minkä tutkijat arvelevat selittyvän muun muassa epävarmalla

työllisyystilanteella. Hiukan yllättäen 35-vuotiaissa lapsettomuus on lisääntynyt kaikissa ryhmissä – myös korkeasti kouluttautuneilla naisilla. (Jalovaara & Miettinen, 2025.)

Kateryna Savelievan, Markus Jokelan ja Anna Rotkirchin (2023) tutkimuksessa kävi puolestaan ilmi, että vielä hedelmällisessä iässä olevien 20–44-vuotiaiden suomalaisten raportoimat syyt lykätä sekä ensimmäisten että mahdollisten seuraavien lasten hankkimista jakautuvat karkeasti kolmeen ryhmään: epävarmaan elämäntilanteeseen (uncertain life situation), preferoituun elämäntyyliin (lifestyle preferences) sekä täyttyneeseen lapsilukuun (completed fertility). Epävarma elämäntilanne viittaa muun muassa taloudelliseen epävarmuuteen, työn ja perheen yhdistämisen haasteellisuuteen sekä keskeneräisiin opintoihin, preferoitu elämäntyyli haluun pitää kiinni nykyisestä elämäntyylistä ja haluttomuuteen sitoutua lapsiin, ja täyttynyt lapsiluku liian korkeaan ikään, kyvyttömyyteen saada lapsia sekä aiempiin raskauteen tai synnytykseen liittyviin kokemuksiin komplikaatioista. Näistä merkittävimmäksi tekijäksi lykätä perheellistymistä osoittautui heidän tutkimuksessaan epävarma elämäntilanne. (Savelieva ym., 2023.)

Aiemmissa tutkimuksissa on löydetty lukuisia eri tekijöitä, jotka selittävät ensimmäisen lapsen saamisen viivytämistä: tehokas ehkäisy, naisten lisääntynyt kouluttautuminen sekä työmarkkinoille osallistuminen, muutokset parisuhteissa, asumisolosuhteet, taloudellinen epävarmuus, sukupuolten välinen epätasa-arvo sekä muutokset vanhemmuutta koskevissa arvoissa ja normeissa. Lisäksi erilaisilla, sekä suorilla että epäsuorilla, perheisiin kohdistuvilla sosiaalipoliittisilla kannustimilla on havaittu olevan yhteys perheellistymiseen, joskin näyttö on paikoin ollut ristiriitaista. Erityisesti työn ja perheen yhteensovittamiseen tähtäävät sosiaalipoliittiset keinot, kuten vanhempainvapaat sekä päivähoito, ovat aiemmissa tutkimuksissa osoittautuneet kuitenkin tehokkaiksi keinoiksi tukea varhaisempaa perheellistymistä. (Mills ym., 2011; Hiilamo, 2021.) Edellä esitettyihin tekijöihin liittyen hedelmällisyyden laskua ja perheellistymisen lykkääntymistä onkin selitetty muun muassa erilaisilla talousteorioilla, sukupuolten tasa-arvoa ja työnjakoa korostavilla teorioilla sekä sosio-kulttuurisilla teorioilla (esim. van de Kaa, 2001; Sobotka, 2011; Esping-Andersen & Billari, 2015; Hiilamo, 2020; Hiilamo, 2021, s. 43–86). Seuraavissa alaluvuissa käyn lyhyesti läpi muutamia keskeisiä syntyvyyttä selittäviä teorioita, jotka kietoutuvat myös toisiinsa, ja ovat tämän vuoksi joiltain osin myös päällekkäisiä.

2.2.1 Suhdannevaihtelut ja taloudellinen epävarmuus

Tutkimuksissa on havaittu, että vauraissa maissa perheellistymistä lykätään taloudellisesti epävarmoina ajanjaksoina, mutta talouden elpyessä lapsia hankitaan enemmän: hetkellinen pudotus syntyvien lasten lukumäärässä ikään kuin paikataan taloussuhdanteiden parantuessa, eikä taantuma täten vaikuta lasten lopulliseen lukumäärään. Onkin huomionarvoista, että taantumien lyhytaikaiset vaikutukset jäävät herkästi muiden syntyvyyteen vaikuttavien tekijöiden varjoon pidemmän aikavälin tarkastelussa. Taantumien myötä lisääntynyt työttömyys ja epävarmuus selittävät syntyvyyden laskua erityisesti nuorissa ikäluokissa. Verrattaessa puolestaan sukupuolten välisiä eroja toisiinsa on havaittu, että taloudellisesti epävarmoina aikoina erityisesti korkeasti kouluttautuneet naiset lykkäävät ensimmäisen lapsen hankintaa, kun taas matalasti kouluttautuneiden ja prekaarissa työmarkkina-asemassa olevien miesten on vaikeampaa löytää ylipäättään kumppania, jonka kanssa perhettä perustaa. (Sobotka ym., 2011.)

Huolimatta siitä, että Suomessa syntyvyys lähti laskuun vuoden 2008 talouskriisin jälkimainingeissa, eivät talouden suhdanteet yksinään riitä selittämään syntyvyyden laskua sen paremmin Suomessa kuin muissakaan Pohjoismaissa, sillä syntyvyys on tämänkin jälkeen jatkanut tasaista laskuaan (Comolli ym., 2021; Hiilamo, 2020.) Comolli ym. (2021) esittävät Pohjoismaita vertailevassa tutkimuksessaan, että vuonna 1990 alkaneen laman ja vuonna 2008 alkaneen taantuman vaikutukset perheellistymiseen eroavatkin erityisesti siinä, että jälkimmäisen vaikutukset ovat olleet kauaskantoisemmat, vaikka Islantia lukuun ottamatta vuoden 2008 kriisi ei ollut yhtä tuhoisa ja pitkäkestoinen kuin 1990-luvun lama. Huolimatta siitä, että heikko talous sekä hyvinvointivaltioon kohdistuneet leikkaukset selittävätkin Pohjoismaissa esimerkiksi matalammin koulutettujen naisten kohdalla tapahtunutta ja pitkittynyttä syntyvyyden laskua, eivät ne riitä selittämään paremmassa asemassa olevien, koulutettujen naisten keskuudessa tapahtunutta laskua. Comolli ym. (2021) tuovatkin esille sen, että kaikissa länsimaissa havaittu syntyvyyden lasku kertonee ennen kaikkea siitä, että syntyvyyden tarkastelua yksistään taloudellisista ja valtiollisista näkökulmista tulisikin laajentaa koettuun globaaliin epävarmuuteen.

2.2.2 Toisen väestöllisen transition teoria ja postmaterialistiset arvot

Toisen väestöllisen transition teorian (the second demographic transition theory, SDT) mukaan ideationaaliset tekijät ja muutokset perheen perustamiseen liittyvissä arvoissa selittäisivät perheellistymisen lykkäämistä. Teoria korostaa sitä, kuinka kouluttautuminen, uran rakentaminen sekä postmaterialistiset arvot, kuten itsensä kehittäminen ja vapaa-ajan vaaliminen, ovat merkittäväällä tavalla yhteydessä perheiden perustamisen ajankohdan pitkittämiseen ja alhaisempiin hedelmällisyyslukuihin. (van de Kaa, 2001; Lesthaeghe, 2010 ja 2014). Kyseistä teoriaa täydentää Hakimin (2003) preferenssiteoria, jonka mukaan naiset toteuttaisivat preferenssiensä mukaan adaptiivisia, urakeskeisiä tai kotikeskeisiä elämäntyyplejä. Urakeskeiset äidit esimerkiksi saavat lapsia myöhemmin ja vähemmän verrattuna adaptiivisiin ja kotikeskeisiin äiteihin (Hakim, 2003).

Aiemmat tutkimukset ovat myös perinteisesti osoittaneet, että vauraissa maissa matalammin koulutetut ja vähemmän etuoikeutetuista lähtökohdista olevat naiset saavat lapsia keskimääräisesti aiemmin kuin korkeammin kouluttautuneet ja ylemmistä sosioekonomisista taustoista olevat naiset (Lappengård, 2000; van de Kaa, 2001, s. 318–320; Livingston, 2015; Berg, 2020). Korkeammin koulutetut naiset ovat matalammin koulutettuja useammin taipuvaisia perustelemaan perheellistymispäätöksiään sekä epävarmalla elämäntilanteella että preferoidulla elämäntyyllillä, kun taas vastaavanlaista yhteyttä ei ole miehillä. Epävarma elämäntilanne sekä preferoitu elämäntyyli ovat puolestaan yhteydessä perheellistymistä koskeviin päätöksiin riippumatta sosiodemografisista tekijöistä. (Savelieva ym., 2023.)

2.2.3 Koettu ja toteutunut tasa-arvo

Tasa-arvoteoriat korostavat sitä, että lapsen syntymä vaikuttaa eri tavalla äitien ja isien elämään, erityisesti ura- ja palkkakehityksen osalta. Teorioiden mukaan naisten koulutustason kohoaminen ja palkkatyön yleistyminen ovat johtaneet syntyvyyden alenemiseen, minkä vuoksi niiden tarkastelun keskiössä on naisten mahdollisuus yhdistää työura ja perhe-elämä. Maissa, joissa naisten on valittava perheen ja uran välillä, voi valinta kallistua uraan, jolloin lapsia saadaan vähemmän tai ei laisinkaan. (Berg, 2020; Hiilamo, 2021, s. 57–58.) Tasa-arvoteoriat ovatkin kiinteästi yhteydessä institutionaliseen teoriaan, jonka mukaan hyvinvointivaltion instituutiot vaikuttavat niin sosiaalisiin ja taloudellisiin kuin sukupuolten välisiin suhteisiin yhteiskunnassa. Institutionaaliseen teoriaan nojaten syntyvyyttä olisikin

mahdollista lisätä sellaisella perhepolitiikalla, joka tukee naisten mahdollisuuksia sekä uraan että lapsiperheeseen. (Esping-Andersen & Billari, 2015.)

Tasa-arvoa voidaan edelleen tarkastella sekä toteutuneen (gender equality) että koetun tasa-arvon (gender equity) näkökulmasta. Toteutunut tasa-arvo viittaa siihen, miten naiset ja miehet todellisuudessa jakavat palkatonta ja palkallista työtä, koettu tasa-arvo puolestaan siihen, pidetäänkö jakoa reiluna riippumatta siitä, meneekö se todellisuudessa tasan. (McDonald, 2015.) Toteutuneen tasa-arvon teoria onkin aiemmin selittänyt varsin hyvin eri maiden välisiä eroja syntyvyydessä, ja Pohjoismaita on pidetty työn ja perheen yhdistämisen mallimaina (Esping-Andersen & Billari, 2015). Viime aikaista kehitystä esimerkiksi Suomessa selittää kuitenkin paremmin koettu tasa-arvo, sillä naisille vanhemmuuden vaikutukset uraan ja tuloihin ovat merkittävämmät, huolimatta siitä, että Suomi on verrattain tasa-arvoinen hyvinvointivaltio (Berg ym., 2020).

2.2.4 Narratiivinen kehys ja kuvitellut tulevaisuusnäkymät

Narratiivisen Kehyksen (Narrative Framework) teorian mukaan ihmisten omat käsitykset ja odotukset tulevaisuuden kehityskuluista määrittävät perheellistymistä riippumatta siitä, vastaavatko ne todellisia talouden kehityskulkuja. Käsityksiä tulevaisuudesta puolestaan muovaavat monet sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. Mikäli tulevaisuus näyttäytyy uhkaavana toiveikkaan sijaan, lasten saamista lykätään. Käsitykset tulevaisuuden kehityskuluista ovat siis tulevaisuuden narratiiveja, joita kirjoitetaan tästä hetkestä käsin, ja niiden merkitys korostuu perheellistymispäätöstä tehdessä. Nuorten aikuisten epävarmuutta on selitetty esimerkiksi globalisaation eskaloitumisella sekä uusilla viestintäteknologioilla. (Vignoli ym., 2020.) Vuoden 2024 Nuorisobarometrin mukaan nuorten tulevaisuudenuskossa onkin tapahtunut merkittävää laskua: vuonna 2016 vastaajista 83 prosenttia suhtautui optimistisesti tulevaisuuteensa, mutta vuonna 2024 enää 61 prosenttia vastasi suhtautuvansa niin – ja tämä ero on hätkähdyttävän suuri (Happonen & Kiilakoski, 2024). Myös edellä esitetty Savelieva ym. (2023) tutkimus tukee osaltaan paitsi Preferenssiteoriaa myös Narratiivisen kehyksen teoriaa.

2.2.5 Sosiaalinen vuorovaikutus

Sosiaalisen vuorovaikutuksen teorian mukaan perheellistyminen, lasten merkitys, oikeanlaisen vanhemmuuden normit, vanhemmuuden tukeminen sekä muut perheellistymistä ohjaavat tekijät syntyvät, leviävät ja muuttuvat ihmisten välisessä sosiaalisessa

vuorovaikutuksessa (Rossier & Bernardi, 2009). Sosiaalinen vuorovaikutus puolestaan muovaa yhteiskunnan rakenteita ja instituutioita joko kiihdyttämällä tai hidastamalla sosiaalista muutosta. Sosiaalinen vuorovaikutus voi esimerkiksi moninkertaistaa teknologisten innovaatioiden, poliittisten kannustimien vaikutusten sekä ideationaalisten muutosten leviämistä sosiaalisissa verkostoissa. (Kohler, 2001.)

Tarkemmin eriteltynä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa keskeisinä mekanismeina toimivat sosiaalinen oppiminen, sosiaalinen paine, sosiaalinen tartunta sekä sosiaalinen tuki. Sosiaalisella oppimisella viitataan ihmisten taipumukseen oppia tarkkailemalla muiden käytöstä ja toimintaa. Tällöin he voivat joko omaksua tai torjua kyseisen käytöksen, tai oppia sen seurauksista. Sosiaalinen paine puolestaan pakottaa mukautumaan yleisesti hyväksyttyihin normeihin tullakseen vertaistensa hyväksymäksi vai vaihtoehtoisesti välttääkseen konfliktin. Nämä ovat yksilön tiedostamia mekanismeja. Sosiaalinen tartunta sen sijaan on pitkälti tiedostamatonta toimintaa, jossa henkilö joko omaksuu idean tai käyttäytymisen toiselta henkilöltä, ja jäljittelee tätä, tai eläytyy tämän henkilön tunnetilaan. Sosiaalinen tuki viittaa sosiaalisissa suhteissa vaihtuvaan materiaaliseen tukeen (kuten rahaan), palveluihin (kuten lastenhoitoon) sekä emotionaaliseen tukeen (kuten lohdutukseen). (Bernardi & Kläner, 2014.)

Kaikki edellä mainitut sosiaalisen vuorovaikutuksen mekanismit ovat eri tavoin yhteydessä perheellistymisen ajoittamiseen, toivottuun ja lopulliseen lapsilukuun sekä valittuun lapsettomuuteen. Sosiaalisten verkostojen koostumus vaikuttaa siihen, mikä mekanismi toimii tehokkaimmin: tiheissä ja homogeenisissä verkostoissa korostuu sosiaalinen paine sekä tartunta, kun taas väljemmissä ja heterogeenisissä verkostoissa keskeisessä asemassa on sosiaalinen oppiminen. (Bernardi & Kläner, 2014.) Sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyy myös niin kutsuttu alhaisen syntyvyyden ansa (low-fertility trap). Wolfgang Lutz ym. (2006) ennustivat jo 20 vuotta sitten, että kehittyneiden maiden syntyvyys laskisi kolmen keskeisen mekanismin, eli taloudellisen, väestöllisen ja sosiaalisen, yhteisvaikutuksesta. Lapsia saataisiin heidän mukaansa paitsi myöhemmin myös vähemmän, mikä puolestaan muokkaisi sosiaalista ympäristöä siten, että nuoret näkisivät ympärillään vähemmän lapsia, iäkkäämpiä vanhempia sekä pienempiä perheitä – ja tästä muodostuisi vähitellen normi. Näin lapsiluvun vähenemisestä ja vanhemmuuden myöhentymisestä tulisi itseään ruokkiva kehä, joka syventäisi syntyvyyden syöksykierrettä entisestään. (Lutz, ym. 2006.)

Sosiaalinen media on tänä päivänä erittäin merkittävä sosiaalisen vuorovaikutuksen kanava. Savelieva ym. (2023) havaitsivatkin tutkimuksessaan, että lapsettomien aikuisten runsas sosiaalisen median käyttö on yhteydessä paitsi siihen, että kokee tulevaisuuden epävarmana myös siihen, että kannattaa lapsetonta elämäntyyliä. Internetin ja sosiaalisen median räjähdymäisesti kasvanut käyttö voinee täten osaltaan selittää syntyvyydessä tapahtunutta kehitystä. Mielikuvat ja odotukset siitä, millaista on lapsettomien elämä verrattuna niihin, joilla lapsia on, leviävät internestissä ja sosiaalisessa mediassa kulovalkean tavoin. Näillä alustoilla tapahtuva sosiaalinen oppiminen ja sosiaalinen tartunta puolestaan muovaavat ihmisten asenteita (Hiilamo, 2020; Vignoli ym., 2020; Comolli ym., 2021.) Nuorten, 20–24-vuotiaiden, tulevaisuushorisontteja, eli aikuisuutta koskevia tavoitteita ja odotuksia, kartoittavassa tutkimuksessa kävikin ilmi, että yksilöllisen, elämänlaatuun liittyvän horisontin merkitys on vahvistunut, siinä missä yhteisöllisemmän pysyvyyshorisontin merkitys on heikentynyt. Pysyvyyshorisontin sisällä erityisesti oman perheen ja lasten merkitys on laskenut huomattavasti. (Kivijärvi & Helve, 2024.) Lisäksi sosiaalinen media voi vahvistaa käsitystä tulevaisuuden epävarmuudesta sekä paikallisten ja kansallisten keinojen kyvyttömyydestä vastata globaaleihin kriiseihin, mikä osaltaan vaikuttaa perheellistymisaikeisiin (Comolli ym., 2021).

3 Intensiivisen vanhemmuuden ihanne ja sen tutkimus

Kuten olen edellä esittänyt, koettu epävarmuus sekä preferoitu elämäntyyli ovat tutkitusti yhteydessä perheellistymiseen vauraissa maissa. Ura, itsensä kehittäminen ja vapaa-ajan vaaliminen voivat herkästi näyttäytyä houkuttelevampana vaihtoehtona vanhemmuudelle ja lapsiperhearjelle. (Hakim, 2003; van de Kaa, 2001; Lesthaeghe, 2010 ja 2014; Savelieva ym., 2023.) Vanhemmuuden epäviehättävyyttä selittääkin osaltaan sosiaalisesti jaetut mielikuvat sen vaativuudesta, ja erilaisilla sosiaalisen vuorovaikutuksen mekanismeilla, kuten sosiaalisella oppimisella sekä sosiaalisella tartunnalla, on merkittävä rooli siinä, missä määrin nämä mielikuvat leviävät etenkin lapsettomien keskuudessa (Bernardi & Kläner, 2014). Tänä päivänä erityisesti sosiaalisen median voitaneen olettaa olevan varsin keskeisessä asemassa sekä mielikuvien luomisessa että niiden leviämisessä (Vignoli ym., 2020; Comolli ym., 2021; Savelieva ym., 2023). Vanhemmuuden vaativuus perustuu sosiaalisesti jaettuihin käsityksiin siitä, mitä hyvä tai oikeanlainen vanhemmuus pitää sisällään, ja nämä käsitykset puolestaan tiivistyvät intensiivisen vanhemmuuden ihanteessa (Hays, 1996; Gauthier ym., 2021).

Intensiivisen vanhemmuuden ihanne on yksilön vastuuta korostava, alkuaan 1990-luvulla Yhdysvalloissa syntynyt ja tänä päivänä jo ylikansallinen kasvatuksen paradigma, joka asettaa raamit sosiaalisesti hyväksyttävälle, oikeanlaiselle ja tavoiteltavalle vanhemmuudelle.

Ihanteessa keskeistä on käsitys siitä, että lasten kasvatus on tarkkaa ja vaativaa työtä, josta lipsumisella on äärimmäisen haitallisia vaikutuksia lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Vanhempi, useimmiten erityisesti äiti, on perustavanlaatuisella tavalla siis vastuussa lapsensa tulevaisuudesta (Hays, 1996; Faircloth, 2014a; Ishizuka, 2019; Gauthier ym., 2021; Hašková & Dudová, 2025.)

Käsite intensiivinen vanhemmuus on peräisin yhdysvaltalaiselta sosiologilta Sharon Haysilta (1996), joka alun perin käytti termiä intensiivinen äitiys. Hays (1996) havaitsi eri sosioekonomisista taustoista olevia äitejä haastatellessaan, että nämä kaikki olivat sisäistäneet saman ”oikeanlaisen” äitiyden mallin, jota kohti tuli pyrkiä. Sittemmin on intensiivisen äitiyden ohella alettu puhua myös intensiivisestä vanhemmuudesta, eli ihanteen katsotaan laajentuneen koskemaan jossain määrin myös isiä (ks. esim. Faircloth, 2014b; Ishizuka, 2019; Scheibling & Milkie, 2023). Intensiivisen vanhemmuuden on kuitenkin osoitettu olevan erityisesti yhteydessä äitien kokemaan stressiin ja masennukseen (Rizzo ym., 2013; Kim & Kerr, 2024), mikä kertoo kyseisen ihanteen omaksumisen sukupuolittuneisuudesta.

Huomionarvoista eritoten tämän tutkielman kannalta on se, että intensiivisen vanhemmuuden

ihanne koskettaa sekä naisia, joilla on jo lapsia että naisia, joilla niitä ei ole (ks. esim. Maher & Saugeres, 2007).

3.1 Intensiivinen äitiys Yhdysvalloissa

Uraa uurtavassa teoksessaan *The Cultural Contradictions of Motherhood* Hays (1996) puhuu intensiivisestä äitiydestä, sillä hänen mukaansa yhteiskuntakelpoisten lasten kasvattamista pidetään ensisijaisesti äidin tehtävänä, mikä näkyy ennen kaikkea naisille asetetuissa odotuksissa ja vaatimuksissa. Hays (1996, s. 19–50) kuvaa teoksessaan, kuinka näkemystä viattoman lapsen ja äidin välisestä pyhästä suhteesta on rakennettu, ylläpidetty ja uusinnettu osana kapitalistisen ja patriarkaattisen kilpailuyhteiskunnan kehitystä. Intensiivisen äitiyden ihanne on hänen mukaansa kaksijakoinen, sillä se on yhtäältä kehittynyt palvelemaan ja toisaalta vastustamaan kapitalistista eetosta: Kapitalismin kannustaessa kylmäkiskoiseen ja laskelmoivaan kilpailuun, voiton tavoitteluun sekä oman hyödyn maksimoimiseen intensiivinen äitiys kannustaa viattoman lapsen ja hoivaavan äidin väliseen rakkauteen. Kapitalistisen eetoksen vastaisesti uhrautuva ja epäitsekäs äiti asettaa lapsen tarpeet ja tulevaisuuden kaiken edelle – saamatta siitä minkäänlaista materiaalista korvausta tai henkilökohtaista hyötyä. (Hays, 1996, s.125.)

Intensiivisen äitiyden ihanteen mukaan äitien odotetaan uhraavan sekä huomattavan määrän aikaa, energiaa että rahaa kasvatukseen. Intensiivistä äitiyttä määrittääkin Haysin mukaan tarkemmin eriteltynä viisi keskeistä ydinuskomusta, joiden mukaan kasvatuksen tulee olla lapsikeskeistä, asiantuntijavetoista, emotionaalisesti kuormittavaa, työlästä sekä kallista (Hays, 1996, s. 8–9). Lapsikeskeisyydellä Hays viittaa siihen, kuinka kaiken on lähdettävä lapsen tarpeista, joita vanhemman on opittava lukemaan ja toteuttamaan pilkun tarkasti. Tässä vanhempaa auttavat asiantuntijat ja kasvatusoppaat, joiden puoleen hyvä ja tiedostava vanhempi kääntyy. Jatkuva läsnäolon, oppimisen ja opettamisen vaatimus on ihanteellista vanhemmuutta tavoitteleville paitsi emotionaalisesti kuormittavaa myös työlästä. Lapsen perustarpeiden lisäksi vanhemman on huolehdittava tämän oikeaoppisesta kognitiivisesta ja psykologisesta kehityksestä, mikä vaatii tietynlaisia leluja, kokemuksia ja harrastuksia, jotka kaikki maksavat. Lisäksi kotiin jäävä vanhempi, eli useimmiten äiti, maksaa lapsestaan myös menetettyinä ansiotuloina, mikä asettaa hänet taloudellisesti haavoittuvaan asemaan. (Hays, 1996, s. 57–63.)

Intensiivinen vanhemmuus on hyvin valkoinen ja keskiluokkainen ihanne, johon Haysin (1996) mukaan äidit kuitenkin sitoutuvat yhteiskuntaluokastaan riippumatta, sillä myös

alemmissa luokissa tämä dominoiva ihanne tunnistetaan ja omaa kasvatusta verrataan suhteessa siihen, vaikka painotukset ja metodit vaihtelisivatkin. Annette Lareau (2011) on kritisoinut tätä näkemystä ja korostanut sitä, kuinka eri yhteiskuntaluokissa elävillä vanhemilla on kuitenkin erilaiset kulttuurilliset mallit, joita he kasvatuksessaan seuraavat. Muun muassa Alix P. Barry, Kathryn E. Frazier ja Jacquelyn Raftery Helmer (2025) havaitsivatkin yhdysvaltalaisia äitejä haastatellessaan, että nämä perustavat vanhemmuutensa sekä lapsuudenkodistaan peräisin oleviin kulttuurillisiin normeihin että laajempiin kulttuurillisiin käsityksiin ”oikeanlaisesta” vanhemmuudesta joko määritelläkseen uudelleen tai torjuakseen intensiivisen vanhemmuuden ihanteen tavassaan kasvattaa omia lapsiaan. Heistä kukaan ei täysin ja kyseenalaistamatta sitoutunut intensiivisen vanhemmuuden ihanteisiin, mutta peilasivat sitä sekä lapsuudenkodissa saamaansa kasvatukseen että siihen, miten he kasvattavat omia lapsiaan (Barry ym., 2025).

Intensiivisen äitiyden ihanne ylläpitää perinteisiä sukupuolirooleja ja kahlitsee naiset alisteiseen asemaan yhteiskunnassa. 1990-luvun yhdysvaltalaisen äitien kulttuurinen ristiriita syntyykin Haysin (1996) mukaan siitä, että kotiäitejä ylenkatsotaan, koska he eivät ole työssäkäyviä ja tuottavia yhteiskunnan jäseniä, mutta samanaikaisesti työssäkäyviä uraäitejä paheksutaan ja pidetään itsekkäinä tai välinpitämättöminä, koska he eivät omistaudu äitiydelle täysin. Vapaaehtoisesti lapsettomiksi jäävät naiset nähdään puolestaan vajaina ja epätäydellisinä naisina, jotka eivät toteuta synnynnäistä taipumustaan. Toisin sanien valitsevat naiset minkä tahansa edellä esitetyistä vaihtoehdoista, valitsevat he väistämättä ”väärin”, mikä aiheuttaa sisäistä ristiriitaa, riittämätömyyttä ja syyllisyyttä. Intensiivisen äitiyden ihanne tuleekin Haysin mukaan näkyväksi juuri siinä, miten kotiäidit puolustavat kotiäitiyttä tai uraäidit uraansa vedoten kaiken keskiössä olevan lapsen tarpeisiin. Miehiin sen sijaan ei kohdisteta samanlaisia odotuksia, eikä heidän tarvitse käydä vastaavanlaista sisäistä kamppailua, jossa heidät on tuomittu epäonnistumaan. (Hays, 1996, s. 131–151.)

Intensiivisen äitiyden ihanne onkin tutkitusti yhteydessä niin äitien loppuun palamiseen kuin äitien kokemaan syyllisyyteen. Äitien kokema syyllisyys yhdistää äitejä riippumatta siitä, mitä intensiivisen äitiyden ulottuvuuksia he vanhemmuudessaan painottavat. Loppuun palamista ennustaa puolestaan erityisesti uskomukset siitä, että äiti on ensisijaisesti vastuussa lasten kasvatuksesta. (Kim & Kerr, 2024.) Ratkaisuna äitien kohtaaman kulttuurisen ristiriidan lievittämiseen Hays ehdottaa naisten julkisen vallan lisäämistä, hoivatyötä tekevien yhteiskunnallisen statuksen vahvistamista sekä kotona tapahtuvan hoivan tasa-arvoisempaa jakamista. Toki tämä tarkoittaisi myös sitä, että intensiivisen vanhemmuuden odotukset

laajenisivat koskettamaan myös isiä. Hänen mukaansa se vuorostaan johtaisi perheystävällisempään ja tasa-arvoisempaan sosiaalipolitiikkaan. (Hays, 1996, s. 176–179.) Huolimatta siitä, että intensiivisen vanhemmuuden ihanne koskettaakin tänä päivänä enenevissä määrin myös isiä, kohtelee se sukupuolia yhä eri tavoin velvoittaen enemmän äitejä (ks. esim. Ishizuka, 2019).

Toisin kuin Yhdysvalloissa, suomalaisessa yhteiskunnassa naisten työelämään osallistuminen on ollut tavallista jo pitkään, ja naisten työuria on tuettu erilaisin perhepoliittisin keinoin. Tämä perustuu hyvin pitkälti siihen, millainen hyvinvointivaltiomalli Suomessa on. Gösta Esping-Andersenin (1990) perinteistä regiimijaottelua seuraten Suomi muiden Pohjoismaiden tavoin kuuluu sosiaalidemokraattiseen regiimiin, jossa painottuvat universaalit sosiaalietuudet sekä tasa-arvoisuus, kun taas Yhdysvallat kuuluvat yksilön vastuuta ja markkinoiden roolia korostavaan liberaaliin regiimiin, jossa sosiaalietuudet ovat vähäisiä ja tarveharkintaisia.

Suomessa naisten osallistumista työmarkkinoille kannustetaan ja tuetaan, ja myös hoivan jakamista vanhempien kesken on tuettu enenevissä määrin – toisin sanoen täällä on panostettu juuri niihin asioihin, joiden perään Hays (1996) teoksessaan peräänkuuluttaa. Tuoreimpana esimerkkinä on vuonna 2022 voimaan astunut perhevapaaudistus, jonka tavoitteena on ollut lisätä työelämän ja vanhempien tasa-arvoa sekä huomioida erilaiset perhemuodot (sosiaali- ja terveysministeriö [stm], 2022). Kelan mukaan uudistus onkin lisännyt isien käyttämiä vanhempainvapaita merkittävästi (Kela, 2024b). Kuten seuraavassa alaluvussa osoitan, intensiivisen vanhemmuuden ihanne näkyy kaikesta huolimatta myös suomalaisten vanhempien sekä vanhemmuutta pohtivien arjessa ja ajatuksissa – ja meilläkin se koskettaa enemmän naisia kuin miehiä, mikä osaltaan kertoo siitä, kuinka tiukkaan tietty arvot ja käsitykset ovat juurtuneet.

3.2 Intensiivinen vanhemmuus Suomessa

Huolimatta siitä, että Haysin intensiivisen äitiyden ihanteen teoria on syntynyt 1990-luvun Yhdysvalloissa, heijastelevat 2020-luvun suomalaisten naisten käsitykset vanhemmuudesta samoja intensiivisen äitiyden ihanteen aiheuttamia paineita. Tämä näkyy esimerkiksi nuorten naisten perheen perustamiseen liittyvissä odotuksissa ja mielikuvissa (Alakärppä ym., 2020) ja ennen kaikkea jo perheellistyneiden vanhempien käsityksissä ihannevanhemmasta (Mustosmäki & Sihto, 2019; Sorkkila & Aunola, 2019; Halonen ym., 2021; Eronen, 2025.) On huomionarvoista, että intensiivisen vanhemmuuden ihanne asettaa eri yhteiskuntaluokissa elävät suomalaiset vanhemmat myös hyvin eriarvoiseen asemaan, sillä siihen pyritään

riippumatta käytettävissä olevista resursseista, elämänkokonaisuudesta tai arjen toimintaympäristöistä. Intensiivinen vanhemmuus korostaa valinnan mahdollisuuksia, vaikka esimerkiksi köyhissä perheissä niitä ei välttämättä juurikaan ole. (Tammelin, 2023.)

3.2.1 Intensiivinen ihannevanhempi ja perheellistymisen optimointi

Outi Alakärppä, Eija Sévon ja Anna Rönkä (2020) tutkivat 18–27-vuotiaiden nuorten lapsettomien naisten odotuksia koskien perheen perustamista, sekä koulutustaustan ja elämäntilanteiden yhteyttä näihin odotuksiin, ja havaitsivat, että perheellistymisen suunnitteluun vaikuttivat muun muassa käsitykset oman elämän vakaudesta, vanhemmuuden vaativuudesta sekä maailman tilasta (jotka nivoutuvat myös merkittävällä tavalla toisiinsa). Heidän tutkimustuloksensa ovat yhteneväisiä edellä esitetyn Savelieva ym. (2023) tutkimuksen kanssa, jossa perheellistymisen lykkäämistä selittivät epävarma elämäntilanne sekä preferoitu elämäntyyli. Lapsia haluavat näkivät äitiyden luonnollisena osana elämänkulkuaan, mutta kokivat voivansa sitoutua siihen lähempänä 30 ikävuotta, sillä heille oli tärkeää ensin suorittaa opinnot loppuun ja kiinnittyä työelämään. Lapsia haluavat kertoivat ylipäättään haluavansa elämän vakiintuvan, mikä merkitsisi heille niin vakituista työtä ja tuloja kuin asuntoa ja riittävää kypsyä. (Alakärppä ym., 2020, s. 10.)

Nuorten naisten vanhemmuuteen liittyvät odotukset eivät suinkaan ole syntyneet tyhjiössä. Halonen ym. (2021) selvittivät tutkimuksessaan vanhempien omia ajatuksia ihanneäidistä ja -isästä ja vertasivat niitä vanhempien käsityksiin yhteiskunnan asettamista odotuksista ihannevanhemmille. Tutkimuksen mukaan vanhempien mielestä ihannevanhempi on rakastava, kärsivällinen ja kuria pitävä, mutta vanhemmat ajattelivat yhteiskunnan odottavan ihannevanhemmalta näiden lisäksi sellaisia ominaisuuksia kuin urasuuntautunut, varakas ja aikaansaava – jopa kaikkivoipainen. Ihanneäitiä ja ihanneisää koskevat koetut yhteiskunnalliset odotukset erosivat painotuksissaan myös jonkin verran toisistaan: yhteiskunnan ajateltiin ihannoivan lapsilleen uhrautuvaa ja kodista huolehtivaa, mutta kuitenkin samanaikaisesti työssäkäyvää äitiä, joka on myös aikaansaava ja etenee urallaan, sekä urasuuntautunutta ja varakasta isää, joka kuitenkin osaa myös pitää huolta kodista. Koetut yhteiskunnan asettamat ihanteet vastaavatkin selvästi intensiivisen äitiyden ja intensiivisen vanhemmuuden ihanteita. (Halonen ym., 2021.)

Lasten saamisen lykkääminen voi tietyissä tapauksissa johtaa tahattomaan lapsettomuuteen: mikäli jää odottamaan perheellistymisen ihanteellista ajankohtaa vakaan elämäntilanteen näkökulmasta, saattaa biologisesta näkökulmasta olla jo myöhäistä. Lapsettomien yhdistys

Simpukka ry:n mukaan tahaton lapsettomuus jaetaankin lääketieteelliseen tahattomaan lapsettomuuteen ja elämäntilannelapsettomuuteen. Lapsettomuuden johtuessa muista kuin lääketieteellisistä syistä puhutaan elämäntilannelapsettomuudesta. Tahattomaan lapsettomuuteen on johtanut tällöin esimerkiksi sopivan kumppanin puute tai talouteen, henkisiin voimavaroihin tai työhön liittyvät esteet. (Simpukka ry, 2026a.)

Elämäntilannelapsettomuuden syyt voidaan edelleen jakaa rakenteellisiin, ympäristöllisiin ja sosiaalisiin syihin (Yopo Diaz & Watkins, 2025). Elämäntilannelapsettomuus kuvanee hyvin esimerkiksi sellaisten nuorten tilannetta, jotka ovat päätoimisia opiskelijoita, tai joilla on haasteita saada töitä ja kiinnittyä työelämään. Toisaalta työelämän, talouden ja ylipäättään tulevaisuuden epävarmuus ei kosketa ainoastaan nuoria. Vaikka rinnalla olisikin puoliso, joka toivoo perhettä, Vignolin ym. (2020) teoriaa tapaillen voitaneen ajatella, ettei perhettä uskalleta perustaa, mikäli töitä ei ole tai niiden jatkuvuus on epävarmaa.

Elämäntilannelapsettomuus voi pitkään jatkuessaan lopulta johtaa lääketieteelliseen lapsettomuuteen.

Eräässä yhdysvaltalaisessa haastattelututkimuksessa itse asiassa havaittiin, että munasolujaan pakastavat naiset ostivat itselleen lisää aikaa voidakseen järjestää perheellistymiselle mahdollisimman vakaan elämäntilanteen ja otolliset olosuhteet: heille munasolujen pakastus oli keino lykätä vanhemmuutta sellaiseen ajankohtaan tulevaisuudessa, jossa he voisivat paremmin vastata intensiivisen äitiyden vaateisiin. Näille naisille äitiys merkitsi ennen kaikkea siirtymää lapsikeskeiseen elämäntyyliin, joka vaatisi heiltä merkittäviä uhrauksia, itsensä kadottamista, yhteiskunnallisen arvostuksen menettämistä sekä taloudellista epävarmuutta. Heidän vastauksissaan korostui ajatus vanhemmuuden tekemisestä ”oikein”, ja munasolujen pakastaminen oli heille eräänlaista suunnitelmallista riskienhallintaa. (Myers, 2017.)

Huolimatta siitä, että Suomessa naisille työn ja perheen yhdistäminen on mutkattomampaa, myös esimerkiksi Yle on kirjoittanut ennakoivasta munasolujen pakastamisesta otsikolla ”Munasoluja pakastamalla voi ostaa mielenrauhaa ja lykätä lastenhankintaa – jos on valmis satsaamaan tonneja” (Väisänen, 2023). Lisäksi suomalaiset hedelmällisyysklinikat markkinoivat ennakoivaa munasolujen pakastamista lisääjän ostamisena (ks. esim. Felicitas Mehiläinen, 2025 ja Ovumia, 2025). Toki kyseessä on toistaiseksi Suomessa varsin marginaalinen ilmiö: THL:n tilastoraportin (21/2025) mukaan vuonna 2023 kaikista hedelmöityshoidoista alkoi yhteensä 3628 raskautta, joista lopulta syntyi 2 920 lasta. Tämä vastaa noin 6,7 prosenttia kaikista syntyneistä lapsista. Omilla sukusoluilla synnytykseen

eteni 27,9 prosenttia. (THL, 2025b.) Munasolujen ennakoiva pakastaminen ja hedelmöityshoidot ovat kalliita, eivätkä täten kaikkien saavutettavissa, joten tämänkaltaisen ”riskienhallinta” ja perheellistymisen ajankohdan optimointi on tosiasiaa Suomessa mahdollista vain hyvin harvoille.

3.2.2 Intensiivisen vanhemmuuden uuvuttamat ja uupumusta pelkäävät

THL:n tuoreen kyselytutkimuksen mukaan vuonna 2024 lapsen saaneet raportoivat, että yleisin syy sille, toivooko lisää lapsia, oli vanhempana jaksaminen. Näin vastasi peräti 35 prosenttia lapsitoivettaan epäröivistä. (THL, 2025a.) Jaksamiseen liittyen Suomessa on viime vuosina tutkittu myös vanhemmuudesta aiheutuvaa loppuun palamista (parental burnout). Matilda Sorkkila ja Kaisa Aunolan (2019) mukaan vanhempien nuori ikä, työttömyys, koettu heikko taloudellinen tilanne sekä lapsi, jolla on erityistarpeita, olivat yhteydessä vanhempien loppuun palamiseen. Kuitenkin näitäkin tekijöitä merkittävämmäksi loppuunpalamisen riskitekijäksi osoittautui sosiaalisesti määräytynyt perfektionismi, eli uskomukset siitä, että muut asettavat korkeita ja epärealistisia tavoitteita, joita kohti tulisi pyrkiä tullakseen sosiaalisesti hyväksytyksi. Yhteyttä vahvisti entisestään se, jos vanhempi raportoi olevansa lähtökohtaisesti itsekriittinen perfektionisti. (Sorkkila & Aunola, 2019.) Tätä sosiaalisesti määräytynyttä perfektionismia voidaan myös nimittää intensiivisen vanhemmuuden ihanteeksi. Suomalaisten vanhempien väsymys ei ole sinällään uusi asia, vaan esimerkiksi Eeva Jokinen (1996) on tutkinut väsyneiden äitien omaelämäkerrallisiakokemuksia jo 1990-luvulla.

Armi Mustosmäki ja Tiina Sihto tutkivat vuonna 2017 vanhemmuutta katuvien äitien käymää anonymia keskustelua Vauva.fi-sivustolla, ja havaitsivat, kuinka keskustelu katumuksesta ja sen herättämistä syyllisyyden tunteista rakentui sekin intensiivisen äitiyden ihanteen ympärille. He määrittelivät keskustelun perusteella neljä äitiyden identiteettikategoriaa: ideaalityyppinen hyvä äiti (eli intensiivisen äitiyden ideaalien mukainen suorittajaäiti), riittävän hyvä äiti (joka ei aivan yllä edelliseen, mutta ei tunnustaudu myöskään huonoksi äidiksi), huono äiti (epäonnistunut äiti), ja ei-äiti (joka korostaa oman identiteetin täydellistä irrallisuutta äitiyden roolista). Tutkimuksen mukaan riippumatta siitä, asemoivatko katumusta ilmaisevat äidit itsensä riittävän hyvän äidin, huonon äidin tai ei-äidin identiteettikategoriaan, olivat he kaikki yhtä lailla sitoutuneita hyvään äitiyteen liittyviin ja saavuttamattomiin intensiivisen äitiyden ihanteisiin. Niinpä useissa keskustelun kommentteissa äitien vaikeaksi

kokemat tunteet rakentuivat hyvän äidin kategoriaan liitettyjen odotusten ja eletyn elämän väliselle ristiriidalle. (Mustosmäki & Sihto, 2019.)

Mustosmäki ja Sihto (2019) tuovat tutkimuksessaan esille sen, kuinka intensiivisen äitiyden ihanteen omaksuminen voi yksilötasolla olla ymmärrettävä reagoititapa uusliberaalin yhteiskunnan ihannekansalaisuuden vaateisiin täydellisestä elämänhallinnasta tilanteessa, jossa yhteiskunnalliset kehityskulut muuttuvat yhä vaikeammin ennakoitaviksi. Ympäristön riskien lisäksi myös vanhemmat nähdään riskeinä lapsen tulevaisuutta ajatellen, mikä on vain omiaan lisäämään ”huonoon äitiyteen” liittyviä pelkoja, mikä puolestaan ohjaa kääntymään intensiivisen vanhemmuuden puoleen. Lisäksi he huomauttavat, että uudet digiteknologiat mahdollistavat paitsi lapsen monitoroinnin myös moninaisten kasvatusohjeiden saatavuuden aivan eri tavalla kuin vuosia sitten. (Mustosmäki & Sihto, 2019, s. 170.) Kuten edelläkin esitetty, sosiaalinen media on yhteydessä preferoituun elämäntyyliin, joka puolestaan on yhteydessä perheellistymisen lykkäämiseen (Savelieva ym., 2023).

Alakärpän ja kumppaneiden edellä esitetyssä tutkimuksessa lapsen hankintaa epäröivät nostivatkin vastauksissaan erityisesti esille äitiyden ja perhe-elämän vaativuuden, oman jaksamisen sekä työn ja toimeentulon. He olivat huolissaan myös maailman tilasta ja pohtivat vaihtoehtoja biologiselle vanhemmuudelle. Lapsettomuutta suunnittelevilla äitiys nähtiin yhtä lailla vaativana, ja ura asetettiin vastakkain äitiyden kanssa, minkä lisäksi lapsettomuuden valintaa perusteltiin myös ympäristökysymyksillä. Ura ja ympäristökysymykset korostuivat erityisesti korkeasti kouluttautuneiden vastauksissa. Työttömien lapsettomuutta suunnittelevien vastauksissa korostuivat puolestaan jaksamiseen sekä omaan kasvuympäristöön liittyvät tekijät. Kaikkien naisten vastauksissa mainittiin perusteluissa puolesta tai vastaan myös kumppanin puute tai kumppanin mielipide. (Alakärppä, Sévon & Rönkä, 2020, s. 10–12.)

3.3 Intensiivisen vanhemmuuden määrällinen tutkimus

Intensiivisen vanhemmuuden tutkimus oli pitkään ainoastaan laadullista tutkimusta (Hays, 1996; Maher & Saugeres, 2007; Wall, 2010; Lareau, 2011), jossa kuvattiin naisten kamppailua intensiivisen äitiyden vaatimusten ristipaineessa, kunnes Haysin (1996) alkuperäiseen jaotteluun nojautuen Liss ym. (2013) loivat sittemmin myös kansainvälisesti vertifioidun, määrällisen IPAQ-mittarin (Intensive Parenting Attitudes Questionnaire). Liss ym. (2013) erottelivat mittarissaan viisi intensiivisen äitiyden ydinuskomuksiin perustuvaa

ulottuvuutta: essentialismin (essentialism), täyttymyksen (fulfillment), stimulaation (stimulation), haastavuuden (challenging) sekä lapsikeskeisyyden (child-centered).

Näistä ulottuvuuksista essentialismi pitää sisällään hyvin perustavanlaatuisen näkemyksen siitä, että äidit ovat sisäsyntyisesti parempia hoivaajia lapsilleen – se on osa heidän olemustaan. Tämän vuoksi äitien perustellaan olevan isiä (tai muita mahdollisia hoitajia) sopivampia kasvattajia, ja lasten hoidon ajatellaan olevan ensisijaisesti heidän tehtävänsä. Täyttymys-ulottuvuus perustuu taas uskomukseen siitä, että lapset ovat pyhiä ja äitiys palkitsevaa, ja lasten kasvatusta tuottaa vanhemmalle kokemuksen elämäntehtävän täyttymyksestä. Stimulaatio-ulottuvuus vastaa siihen, kuinka vanhempien tulisi edistää lastensa älyllistä kehitystä erilaisin keinoin (kuten esimerkiksi harrastuksilla ja leikeillä). Haysin jaottelussa stimulaation voi ajatella kattavan sekä asiantuntijatietoon perustuvan kasvattamisen että älyllisen kehittämisen kustannukset – harrastukset, lelut, kurssit ja niin edelleen (Hays, 1996, s. 63). Kattavammin älyllisen stimulaation merkittävyyttä on kuitenkin tuonut esille Glenda Wall (2010). Haastavuus-ulottuvuus kiteyttää ajatuksen siitä, että äitiys on emotionaalisesti kuormittavaa ja vaikeaa, ja lapsikeskeisyys siitä, kuinka lapsen tarpeet tulee aina asettaa omien tarpeiden edelle. (Liss ym., 2013.)

Intensiivisen äitiyden ja vanhemmuuden vaikutusta vanhemmuuteen on Suomessa tutkittu toistaiseksi ainoastaan laadullisin tutkimusmenetelmin (esim. Berg, 2008; Mustosmäki & Sihto, 2019; Eronen, 2025) ja tutkimukset koskevat enimmäkseen jo perheellistyneitä. Määrällisiä tutkimuksia onkin viime vuosina tehty niin Yhdysvalloissa (esim. Ishizuka, 2019; Lankes, 2022; Barry ym., 2025) kuin Euroopassa (esim. Gauthier ym., 2021; Hašková & Dudová, 2025; Mollborn & Billingsley, 2025.) Kvantitatiivisilla eli määrällisillä tutkimusmenetelmillä voidaan tarkastella jonkin ilmiön yleistä laajuutta sekä jakautumista eri väestöryhmissä, ja tässä tutkielmassa olen kiinnostunut nimenomaan väestötason tarkastelusta.

Yksi tämän tutkielman näkökulmasta olennainen määrällinen tutkimus on tehty naapurimaassamme Ruotsissa. Stefanie Mollborn ja Sunnee Billingsley (2025) tutkivat vuonna 2021 kerätyllä Swedish Generations and Gender Survey -aineistolla (SGGS) intensiivisen vanhemmuuden ihanteen mahdollista leviämistä Ruotsiin, joka on kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellinen maa perheitä tukevassa sosiaalipolitiikassaan, sukupuolten välisessä tasa-arvossa, taloudellisessa tasa-arvossa sekä instituutioihin kohdistuvassa korkeassa luottamuksessaan – aivan kuten Suomikin. Tutkimusartikkelissaan

Mollborn ja Billingsley (2025) esittävät, että edellä mainitut asiat ovat tekijöitä, jotka saattaisivat heikentää intensiivisen vanhemmuuden ihanteen asemaa Ruotsissa: intensiivistä vanhemmuutta koskevista teoreettisista lähtökohdista käsin Ruotsin voisi otaksua olevan länsimainen maa, jossa intensiivinen vanhemmuus ei olisikaan läsnä samalla tavalla kuin monessa muussa maassa. He toteavat kuitenkin samaan aikaan Ruotsin kärsivän kutistuvasta sosiaalisesta turvaverkosta sekä kasvavasta epätasa-arvosta, jotka linkittyvät merkittäväällä tavalla globaaliin mediaan ja informaatioon, ja joiden seurauksena intensiivisen vanhemmuuden ihanne on voinut levitä jopa Ruotsiin. (Mollborn & Billingsley, 2025.)

Tutkimuksen lähtökohdaksi Mollborn ja Billingsley kehittivät olemassa olevaan tutkimuskirjallisuuteen nojaten kaksi vastakkaista ja uutta hypoteesia: kansainvälisen kehityksen hypoteesin ja ruotsalaisen resistenssin hypoteesin. Kansainvälistä kehitystä tukeva hypoteesi olettaa intensiivisen vanhemmuuden ihanteen levinneen varakkaisiin maihin, mukaan lukien Ruotsiin, ja ruotsalaista resistenssiä tukeva hypoteesi päinvastoin olettaa, ettei intensiivisen vanhemmuuden ihanne olisi saanut merkittävästi jalansijaa Ruotsissa.

Molemmat tutkijoiden hypoteesit saivat tutkimuksessa vahvistusta: Heidän latentiin luokkaanalyysiin (latent class analysis, LCA) pohjautuvat tutkimustuloksensa paljastivat lopulta monimutkaisen kokonaisuuden, jossa vanhemmasta, pääosin ruotsalaista syntyperää edustavasta ja etuoikeutetusta väestöryhmästä, muodostui ristiriitainen profiili, joka sisälsi joitakin intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksia, mutta ei toisia, ja erityisesti nuorista, naisista ja ulkomaalaistaustaisista ruotsalaisista muodostuva yhtenäisempi profiili, joka heijasteli johdonmukaisemmin intensiivisen vanhemmuuden ihannetta. Sosiaalinen luokka ei myöskään näyttäytynyt heidän tutkimustuloksissaan odotetulla tavalla: heikompi sosiaaliluokka ennusti intensiivisempää vanhemmuutta, eikä toisinpäin, kuten Haysin (1996) alkuperäisessä teoriassa. Mollbornin ja Billingsleyn (2025) tutkimus toimi myös eräänlaisena innoittajana tälle tutkielmalle.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää missä määrin intensiivisen vanhemmuuden ihanne on yhteydessä vanhemmuuden lykkäämiseen meillä Suomessa. Lykkäämiseksi voidaan tulkita se, että henkilö on biologisesti lapseton vielä varhaisissa kolmissakymmenissään, mutta mahdollisesti kuitenkin aikeissa perheellistyä (Jalovaara & Miettinen, 2025). Tätä yhteyttä ei ole määrällisin menetelmin Suomessa aiemmin tutkittu, vaikka useissa eri tutkimuksissa onkin havaittu, että odotukset ja mielikuvat siitä, mitä kaikkea vanhemmuus vaatii ja pitää sisällään, ohjaavat nuorten aikuisten perheellistymispäätöksiä. Lisäksi huolimatta siitä, että intensiivisen vanhemmuuden ihanne on syntynyt Yhdysvalloissa, tiedetään sen levinneen myös anglosaksisten maiden ulkopuolelle, lähimpänä esimerkkinä naapurimaamme Ruotsi, minkä vuoksi on varsin perusteltua olettaa, että se näkyisi myös Suomessa (Gauthier ym., 2021; Hašková & Dudová, 2025; Mollborn & Billingsley, 2025). Intensiivisen vanhemmuuden yhteyden ohessa tutkin myös sosiodemografisten muuttujien, kuten sukupuolen, tulojen, koulutustaustan sekä uskonnollisuuden, yhteyttä lykkäämiseen. Lisäksi tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää sosiodemografisten muuttujien yhteys intensiiviseen vanhemmuuden ihanteeseen. Olen harkitusti ja tarkasti valikoiden hyödyntänyt tutkimuksen teorian kirjoittamisvaiheessa tekoälypohjaista Keenious-hakutyökalua lähdemateriaalin etsimisessä, minkä lisäksi olen aineiston käsittelyvaiheessa pyytänyt ChatGPT -tekoälyavustajalta teknistä ohjeistusta selitettävän muuttujan luomisessa.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Missä määrin intensiivisen vanhemmuuden ihanne on yhteydessä perheellistymisen ja vanhemmuuden lykkäämiseen
 - Entä missä määrin eri sosiodemografiset taustamuuttujat (sukupuoli, ikä, koulutustausta, työmarkkina-asema, tulot, asuinalue ja uskonnollisuus) ovat yhteydessä vanhemmuuden lykkäämiseen
2. Miten sosiodemografiset tekijät (sukupuoli, ikä, koulutustausta, työmarkkina-asema, tulot, asuinalue ja uskonnollisuus) ovat yhteydessä intensiivisen vanhemmuuden ihanteeseen

4.2 Aineisto

4.2.1 Generations and Gender Survey

Tutkimuksessani käytän Suomesta kerättyä Generations and Gender Survey (GGS) -aineistoa. Generations and Gender Survey on kansainvälinen pitkittäiskyselytutkimus, jossa selvitetään muun muassa ihmisten hyvinvointiin, työelämään, perhe- ja parisuhteisiin sekä lapsi-ihanteisiin liittyviä kysymyksiä. (Väestöliitto, 2021, s. 4; Berg, ym., 2023; GGP, 2025). Kyselytutkimusta on tehty jo vuodesta 2004, ja ensimmäiselle kierrokselle osallistui vuosina 2004–2012 yhteensä 19 maata. Suomi osallistui vuonna 2020 alkaneelle toiselle kierrokselle (GGS-II), jossa mukana oli yhteensä 28 maata. (GGP, 2025.) Kyselyllä kerätyn tiedon tarkoitus on auttaa tutkijoita ja päätöksentekijöitä ymmärtämään esimerkiksi hyvinvointiin, perheellistymiseen sekä syntyvyyteen yhteydessä olevia tekijöitä, sekä niiden muutoksia ajassa. Tutkimusta koordinoi eurooppalainen tutkimusinfrastruktuuri nimeltä Generations and Gender Programme (GGP), joka kuuluu osaksi Netherlands Interdisciplinary Demographic Intitutea (NIDI). (Väestöliitto, 2025, s. 4; Berg, ym., 2023; GGP, 2025.)

Suomessa GGS-kysely kerättiin 18.10.2021–31.3.2022 (GGP, 2025), eli se ajoittuu COVID-19 pandemian rajoitusten purkamisen tienoille. Aineiston nimi on GGS-II Finland Wave 1. Aineistonkeruusta vastaavana tahona toimi Väestöliitto, ja itse aineistonkeruun toteutti Taloustutkimus Oy. Suomen vastaajat valittiin Digi- ja Väestöviraston (DVV) rekisteristä poimimalla 19 600 henkilön satunnaisotos 18–54-vuotiaista vakituisesti Suomessa asuvista henkilöistä, ja keruussa painotettiin ruotsinkielisiä sekä nuorempia ikäryhmiä (18–45-vuotiaita). Ainoastaan 3620 henkilöä aloitti kyselyyn vastaamisen, eivätkä kaikki päässeet loppuun asti (Sorsa ym., 2023, s. 28). Lisäksi kyselystä saadut vastaukset rikastutettiin Tilastokeskuksen rekisteriaineistoilla (rekisteritietojen yhdistämisestä oli vastuussa Tilastokeskus). GGS Suomen kyselyn rahoittivat Suomen kulttuurirahasto yhdessä Svenska kulturfondenin kanssa. (Väestöliitto, 2021, s. 4.) Toteutunut aineisto pitää sisällään yhteensä 3388 vastaajaa, jotka ovat iältään 18–65-vuotiaita, eli rikastetussa aineistossa on myös yli 54-vuotiaita. Vastaajien mediaani-ikä on 34 vuotta, keskiarvo 34,28 vuotta. Koko aineistossa naisia on kaikkiaan 1958 (58,4%) ja miehiä puolestaan 1392 (41,6%). (Berg, ym., 2023.)

4.2.2 Aineiston rajaukset

Rajaan koko aineistosta tarkastelun iän puolesta ainoastaan 20–40-vuotiaisiin (n=2245), sillä puhuttaessa biologisesta vanhemmuudesta kuuluvat he tutkimuksen kannalta olennaiseen

ikähaarukkaan. Yleistäen molemmat sukupuolet ovat hedelmällisimmillään noin 20-vuotiaina tai hiukan yli 20-vuotiaina. Keskimäärin nainen on hedelmällisimmillään 20–24-vuotiaana, minkä jälkeen hedelmällisyys alkaa laskea. Hedelmällisyys säilyy kuitenkin suhteellisen korkeana lähes 30-vuotiaaksi, ja jyrkkään laskuun se lähtee kustakin väestöstä ja mittaustavasta riippuen noin 35-vuotiaana. Miehillä lasku on hiukan hitaampi kuin naisilla, mutta heilläkin se laskee selvästi jo 40 ikävuoden jälkeen. (Berg, 2018.) Lisäksi julkisessa terveydenhuollossa päätös hedelmöityshoidoista tulee tehdä, ennen kuin hoitoja tarvitseva nainen täyttää 40 vuotta. Yksityisellä puolella Kela on 1.5.2025 alkaen voinut korvata hedelmöityshoitojen kustannukset alle 43-vuotiaalle lapsettomuuden johtuessa sairaudesta. Tätä vanhemman kohdalla Kela arvioi tapauskohtaisesti lääkärilausunnon perusteella, voidaanko korvaukset myöntää. (Kela 2025; Simpukka ry, 2026b.) Perhebarometrissa 2017 Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista Rotkirch ym. (2017) olivat rajanneet analyysin vastaavasti 20–40-vuotiaisiin.

Lisäksi, koska tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää lapsettomien perheellistymisaikomuksia ja niiden ajoittamista, rajaan tarkasteluni vielä nimenomaan lapsettomiin 20–40-vuotiaisiin. Tätä varten oli aineistosta ensin eroteltava lapsettomat vastaajat lapsellisista. Lomakkeessa ei ollut yhtä yksittäistä kysymystä, johon olisi voinut vastata, onko lapsia ylipäättään vai ei, vaan sen sijaan kysyttiin: (DEM41) ”Onko sinulla ja kumppanillasi yhteisiä lapsia? Tässä tarkoitetaan sekä teidän yhteisiä biologisia lapsianne että yhdessä saatuja lapsia, jotka ovat syntyneet luovutettujen sukusolujen tai sijaissynnytyksen avulla.” Lisähuomiona mainittakoon, että kyseinen kysymys avautui ainoastaan niille, jotka olivat edellä vastanneet olevansa parisuhteessa (eli yhteensä 2456 vastaajalle).

Vastausvaihtoehtoja oli kolme: kyllä, ei ja kieltäydyin vastaamasta. Parisuhteessa olevia kyllä-vastanneita oli koko aineistosta yhteensä 1180 (48%) ja ei-vastanneita 1257 (52%), eli kaikkiaan kysymykseen vastasi 2437 henkilöä. Puuttuvat 951 olivat niitä, jotka eivät olleet parisuhteessa, kieltäytyivät vastaamasta kysymykseen tai jättivät kokonaan vastaamatta.

Yksinään tarkasteltuna kysymys yhteisistä lapsista jättää kuitenkin avoimeksi sen, onko vastaajalla lapsia jonkun muun kuin nykyisen kumppaninsa kanssa. Mikäli vastaaja kertoi olleensa parisuhteessa ennen nykyistä suhdettaan, avautui kyselylomakkeessa kysymyksiä vastaajan aiemmista parisuhteista, joista hyödynsin kysymystä: (LHI07_[I]) ”Saitteko sinä ja ex-puoliso/ ex-avopuoliso lapsia yhdessä? Tässä tarkoitetaan sekä teidän yhteisiä biologisia lapsianne että yhdessä saatuja lapsia, jotka ovat syntyneet luovutettujen sukusolujen tai sijaissynnytyksen avulla.” Vastausvaihtoehtoina tähän kysymykseen oli kyllä, ei, en ole

varma, ja kieltäydyn vastaamasta. Kyllä-vastanneita oli yhteensä 233 (22%) ja ei-vastanneita 832 (78%), eli kaikkiaan yhteensä 1065 (lopun 2323 oli koodattu puuttuviksi, ja näistä yksi oli vastannut olevansa epävarma). Tämän lisäksi kaikilta vastaajilta kysyttiin vielä: (LHI18) ”Oletko saanut lapsia sellaisen henkilön kanssa, jonka kanssa et ole koskaan asunut?” Valtaosa, eli 3305 (99%), vastasi kieltävästi, ja ainoastaan 27 (0,8%) myöntävästi. Puuttuvia vastauksia oli yhteensä 56 sisältäen ”en ole varma” -vastaukset sekä vastaamasta kieltäytymisen.

Kaikkiin näihin kolmeen kysymykseen oli täytynyt vastata ei, jotta vastaajan saattoi luokitella lapsettomaksi (riippumatta siitä onko hän parisuhteessa). Niinpä yhdistin kysymykset yhdeksi dikotomiseksi summamuuttujaksi, josta selviää onko vastaajalla lapsia vai ei. Lopullisessa muuttujassa lapsettomia oli yhteensä 1977 eli 58 prosenttia koko aineistosta ($n = 3388$) ja lapsellisia yhteensä 1383 eli 41 prosenttia koko aineistosta. Puuttuvia arvoja oli yhteensä 28 (0,8 prosenttia aineistosta). Tutkimukseni perusjoukkoa, eli lapsettomia 20–40-vuotiaita, oli puolestaan yhteensä 1536, mikä vastaa peräti 68 prosenttia aineiston 20–40-vuotiaista.

Tein alustavaa kuvailevaa tarkastelua varten vielä neliluokkaisen ikämuuttujan, jossa ensimmäiseen luokkaan kuuluvat 20–24-vuotiaat, toiseen 25–29-vuotiaat, kolmanteen 30–34-vuotiaat ja neljäljenteen 35–40-vuotiaat. Ristiintaulukoimalla ”Lapsia vai ei” -summamuuttujan luomani neliluokkaisen ikämuuttujan kanssa sain tarkasteltua yksityiskohtaisemmin lapsellisten ja lapsettomien jakautumista eri ikäluokissa ($n=2256$). Odotetusti ikäluokat erosivat toisistaan: 20–24-vuotiaista lapsettomia oli yhteensä 98 prosenttia, 25–29-vuotiaista 86 prosenttia, 30–34-vuotiaista 60 prosenttia ja 35–40-vuotiaista 39 prosenttia. Khiin neliö -testi osoitti erot tilastollisesti merkitseviksi. Vasta vanhimmassa ikäryhmässä lapsellisia vastaajia on enemmän kuin lapsettomia vastaajia. Tulos onkin yhteneväinen edellä esitettyjen tilastojen ja tutkimusten kanssa: ensimmäiset lapset saadaan keskimäärin reilusti päälle kolmekymppisenä. Lapsettomuus ja ikä liittyvät vielä myös selitettävän muuttujan määrittelyyn, johon tulon luvussa 4.3.

Ristiintaulukoinnin elaboroinnilla tarkistin vielä lopuksi, vaikuttaako sukupuoli havaittuun yhteyteen ikäluokkien ja lapsettomuuden välillä, kuten tutkimusten perusteella voisi olettaa. Liitetaulukosta 1 nähdään, että lapsellisten määrä kasvaa odotetusti molemmilla sukupuolilla iän noustessa, eli yhteys on positiivinen. Vanhimmassa ryhmässä, eli 35–40-vuotiaiden ryhmässä, naisista noin 66 prosentilla on lapsia, kun taas miehillä vastaavassa ikäluokassa noin 57 prosentilla on lapsia (ero on 9 prosenttiyksikköä). Vastaavasti kyseisessä ikäryhmässä

lapsettomia naisia on noin 34 prosenttia ja miehiä noin 44 prosenttia. Sukupuolten välillä on eroa kaikissa ikäluokissa siten, että naisilla on useammin lapsia, joskin alimmassa ikäluokassa eli 20–24-vuotiaissa ero on häviävän pieni, ainoastaan noin 0,5 prosenttiyksikköä, eli tässä ikäluokassa sukupuoli ei varsinaisesti ole erotteleva tekijä. Sen sijaan jo seuraavassa ryhmässä, eli 25–29-vuotiaiden ryhmässä ero on jo 7 prosenttiyksikköä. Suurin ero sukupuolten välillä on 30–34-vuotiaiden ryhmässä 10 prosenttiyksiköllään. Perheellistymisen lykkäämisen näkökulmasta keskeisimmät ikäryhmät ovat 30–34-vuotiaat, joista yli puolet on lapsettomia, ja 35–40-vuotiaat, joista noin 38 prosenttia on lapsettomia. Yhteensä heitä on 585, eli 39 prosenttia 20–40-vuotiaista lapsettomista kuuluu näihin ikäryhmiin. Mahdollisuus lykätä ensimmäisen lapsen saamista 35–40-vuotiaiden (erityisesti naisten) kohdalla alkaa käydä vähiin ottaen huomioon hedelmällisyyden laskun.

4.3 Selitettävät muuttujat

Tutkielman pääasiallisena selitettävänä muuttujana on vanhemmuuden lykkääminen. Vanhemmuutta lykkäävän henkilön (eli lykkääjän) määrittely ei ollut yksinkertaista eikä täysin aukotonta, ja se vaati tarkkoihin ehtoihin perustuvaa rajausta, jota avaan seuraavaksi. GGS-aineiston kyselylomakkeessa oli perheellistymisaikomuksia lähitulevaisuudessa kartoittava kysymys (FER14) ”Onko sinulla aikeissa saada lapsi/ lisää lapsia seuraavan kolmen vuoden aikana?”, jossa vastausvaihtoehtoina oli ehdottomasti ei, todennäköisesti ei, en ole varma, todennäköisesti kyllä, ehdottomasti kyllä ja minä olen/ kumppanini on tällä hetkellä raskaana. Jatkokysymyksenä tälle oli vielä (FER15) ”Jos et saa lasta seuraavan kolmen vuoden aikana, aiotko yrittää saada lasta/ lapsia ollenkaan?”, jossa vastausvaihtoehdot olivat samat, lukuun ottamatta viimeistä, jossa vastaaja tai vastaajan kumppani on raskaana. Jatkokysymys avautui niille (ei parhaillaan lasta odottaville) henkilöille, jotka olivat vastanneet edeltävään kysymykseen, että eivät ole aikeissa saada lapsia seuraavan kolmen vuoden aikana. Yhdessä nämä kysymykset tarjosivat otollisen lähtökohdan perheellistymisen ajoittamisen tutkimiselle, erityisesti siirtämisen näkökulmasta.

Määrittelin niin kutsutuiksi ”lykkääjiksi” tutkimuskirjallisuuteen nojaten kaikki ne toistaiseksi lapsettomat henkilöt, jotka olivat vastaushetkellä jo täyttäneet 30 vuotta, mutta olivat kuitenkin vielä alle 40, ja vastasivat ensimmäiseen kysymykseen minkä tahansa edellä esitetyistä vaihtoehdoista ja jälkimmäiseen kysymykseen joko vaihtoehdon todennäköisesti kyllä tai ehdottomasti kyllä. Täten lykkääjiin kuuluvat ne päälle 30-vuotiaat lapsettomat, jotka ovat parhaillaan raskaana tai suunnittelevat saavansa lapsia kolmen vuoden jälkeen, mikäli

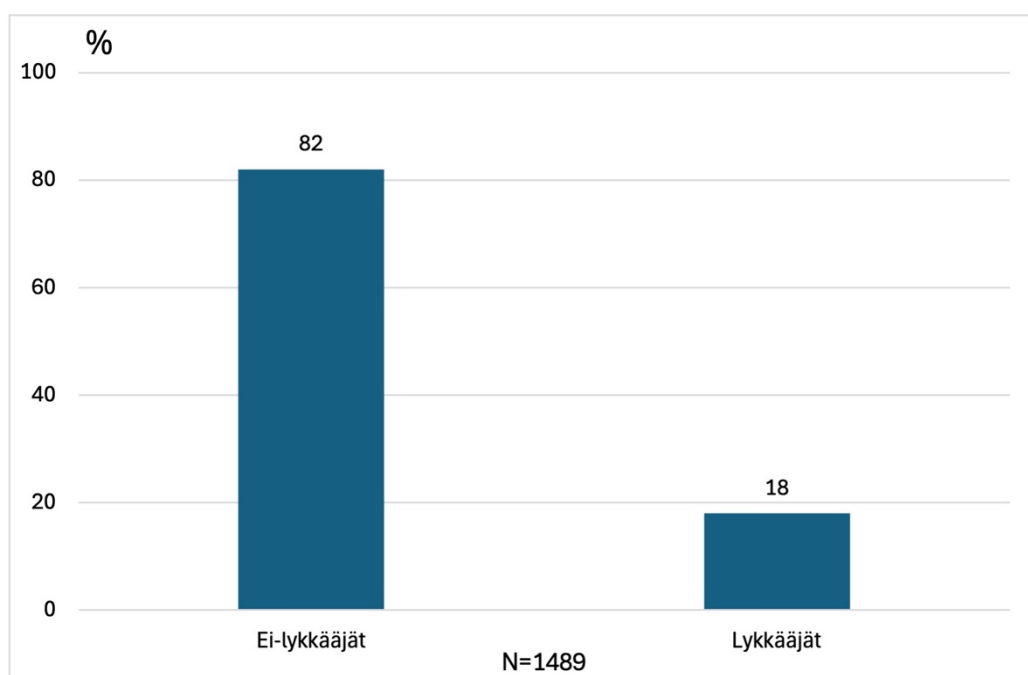
eivät saa lapsia sen aikana. Nämä vastaajat ovat syystä tai toisesta lykkäneet vanhemmuutta yli kolmenkymmenen vuoden rajapyykin, ja (pois lukien raskaana olevat ja heidän puolisonsa) saattavat lykätä sitä vielä kolmella vuodella lisää.

Tulkitsin yhtä lailla selvästi lykkääjiin kuuluviksi myös ne lapsettomat 27–29-vuotiaat, jotka vastasivat, että eivät aio saada lapsia seuraavan kolmen vuoden aikana tai ovat epävarmoja siitä, mutta suunnittelevat saavansa lapsia sen jälkeen – jolloin he vastaavanlaisesti ovat jo varhaisissa kolmissakymmenissään. Toki perheellistymisestään seuraavan kolmen vuoden aikana epävarma henkilö, joka on vastaushetkellä 27–29-vuotias, saattaa ehtiä perheellistyä alle 30-vuotiaana, jolloin hän ei määrittelyni mukaan olisikaan enää lykkääjää. Luin epävarmuuden tässä yhteydessä kuitenkin lykkäämiseksi, sillä vastaajien voi tulkita jahkailevan sitä, onko ajankohta sopiva vielä kuluvan kolmen vuoden sisällä, mutta tehneen päätöksen siitä, että viimeistään se on sitä kolmen vuoden päästä.

Määrittelin kaikki ne lapsettomat 20–40-vuotiaat, jotka eivät täytä lykkääjille edellä esitettyjä ehtoja, lykkääjien vastinpariksi eli ”ei-lykkääjiksi”. Tähän luokkaan kuuluu niin lapsettomuuden ”valinnea”, perheellistymisestään vielä täysin epävarmoja kuin niitä, jotka ovat alle 27-vuotiaita ja aikeissa saada lapsia seuraavan kolmen vuoden aikana. Ne, jotka vastasivat, etteivät suunnittele perheellistyvänään seuraavan kolmen vuoden aikana, eivätkä sen jälkeen (eli jotka vastasivat molempiin kysymyksiin todennäköisesti ei tai ehdottomasti ei), tulkitsin selvästi lapsettomuuden ”valinnea” tai siihen päätyneiksi. ”Valinta” on sikäli kiistanalainen ilmaisu, että tähän joukkoon saattaa kuulua sekä niitä, jotka ovat valinneet lapsettomuuden omasta tahdostaan että niitä, joille lapsettomuus ei ole niinkään valinta, vaan vastauksen taustalla on esimerkiksi jokin jo aiemmin ilmennyt lääketieteellinen ja tahattomaan lapsettomuuteen johtanut syy. Tutkimuksen kannalta sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, sillä he ovat selkeästi ilmaisseet, etteivät suunnittele perheellistymistä ylipäätään – eli he eivät lykkää perheellistymistä, vaan ovat jo tehneet tietoisin päätöksen olla perheellistymättä. Täysin epävarmat (eli ne, jotka vastasivat molempiin kysymyksiin ”en ole varma”) sijoitin ei-lykkääjiin puhtaasti siitä syystä, ettei heitä voi mielekkäästi sijoittaa lykkääjiin, jotka ovat ilmaisseet siirtävänsä perheellistymistä, mutta haluavansa varmasti perheellistyä. Kannastaan täysin epävarmat eivät ilmaise ajatuksiaan sen enempää suuntaan kuin toiseen, minkä vuoksi kyseisestä ryhmästä ei voi tehdä selkeitä johtopäätöksiä, vaikka he saattavatkin olla mahdollisia lykkääjiä, tai pitkään jatkuvan epävarmuuden voisi vähintäänkin ajatella johtavan siihen – pitkään jatkuva epäröinti voi myös aivan yhtä hyvin johtaa päätökseen olla perheellistymättä.

Tein näin selitettävästä muuttujasta kaksiluokkaisen binäärisen muuttujan, jossa lapseton henkilö joko on tai ei ole lykkääjä. Jätin kokonaan tarkastelun ulkopuolelle ne vastaajat, joilla on jo lapsia tai jotka eivät kuulu rajaamaani ikähaarukkaan eli 20–40-vuotiaisiin. Lapselliset vastaajat jätin tarkastelun ulkopuolelle siksi, että heillä on jo kokemusta vanhemmuudesta, mikä väistämättä vaikuttaisi heidän vastauksiinsa ja muuttaisi lähtöasetelmaa: vanhemmuus mitä todennäköisimmin vaikuttaa päätökseen saada lisää lapsia, mutta koska tutkin intensiivisen vanhemmuuden ihanteen yhteyttä päätökseen lykätä nimenomaan ensimmäisen lapsen saamista, ei heitä ole syytä ottaa analyysiin mukaan. Lisäksi siivosin pois puuttuvat arvot sekä vastaamasta kieltäytyneet. ”Ei-lykkääjät” on tässä jaottelussa ”Lykkääjät” -luokkaa sisällöllisesti moninaisempi ja kooltaan suurempi, mutta koska olen ennen kaikkea kiinnostunut intensiivisen vanhemmuuden ihanteen yhteydestä perheellistymisen lykkäämiseen, oli lykkääjien erottaminen muusta lapsettomien 20–40-vuotiaiden joukosta kaikista kriittisintä.

Tekemieni rajausten jälkeen lykkääjiä oli 20–40-vuotiaista lapsettomista yhteensä 268 henkilöä ja ei-lykkääjiä yhteensä 1221 henkilöä ($n = 1489$). Toisin sanoen valtaosa, eli 82 prosenttia on ei-lykkääjiä ja ainoastaan 18 prosenttia lykkääjiä. Lykkääjiä on tutkimuksen näkökulmasta harmillisen vähän, mutta tämä oli odotettavissa, sillä määrittelin lykkääjän ehdot tiukemmin kuin ei-lykkääjien tiedostaen, että tekemäni rajaukset ovat viime kädessä keinotekoisia, eivätkä täysin aukottomia.

Kuvio 1 Selitettävän Lykkääjät-muuttujan suorajakauma prosentteina

Tarkasteltaessa ristiintaulukossa lykkääjien ja ei-lykkääjien jakautumista kaksiluokkaisen sukupuolen mukaan ($n=1462$), havaitaan, että naisista 15 prosenttia ja miehistä 22 prosenttia lukeutuu lykkääjiin (ks. taulukko 1). Muita kuin miehiä ja naisia oli 20–40-vuotiaissa yhteensä ainoastaan 1,4 prosenttia, minkä vuoksi jätin ”Muu”-kategorian kokonaan pois tarkastelusta. Ero naisten ja miesten välillä voinee johtua siitä, että miehet ylipäättään perheellistyvät hiukan vanhempana ja ovat keskimäärin myös pidempään hedelmällisiä, mikä mahdollistaa lykkäämisen entistä pidemmälle.

Taulukko 1 Lykkääjät ja ei-lykkääjät naisissa ja miehissä ($n=1462$)

	Nainen	Mies	Yhteensä
Ei-lykkääjä	705 (85 %)	491 (78 %)	1196 (82 %)
Lykkääjä	125 (15 %)	141 (22 %)	266 (18 %)
Yhteensä	830 (100%)	632 (100%)	1462 (100 %)

Khiin neliö -testin p-arvo 0,01

Paitsi intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksien yhteyttä lykkäämiseen, tarkastelen tutkielmassa myös sitä, miten eri sosiodemografiset muuttujat ovat yhteydessä intensiivisen vanhemmuuden ihanteeseen, jolloin selitettävänä muuttujina ovat intensiivisen vanhemmuuden ihanteen ulottuvuudet, ja kustakin ulottuvuudesta tulee oma tilastollinen mallinsa. Esittelen intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudet selittävässä muuttujissa.

4.4 Selittävät muuttujat

Tutkielman pääsiällinen selittävä muuttuja on intensiivisen vanhemmuuden ihanne, tai tarkemmin sitä ilmentävät ja tähän tutkimukseen aineiston perusteella valikoituneet kolme intensiivisen vanhemmuuden ydinuskomuksiin pohjaavaa ulottuvuutta. Perimmäisenä tarkoituksena on selvittää, onko intensiivisen vanhemmuuden ihanne yhteydessä lapsiperheellistymisen ajankohdan ja täten myös vanhemmuuden pitkittämiseen. Lapsettomien kohdalla tämä tietysti tarkoittaa mielikuvia intensiivisestä vanhemmuudesta todellisten kokemusten sijaan.

Intensiivinen vanhemmuus ei ole suoraan mitattavissa oleva ominaisuus, vaan se pitää sisällään kaikkiaan viisi eri ulottuvuutta: essentialismin (essentialism), täyttymyksen (fulfillment), stimulaation (stimulation), haastavuuden (challenging) sekä lapsikeskeisyyden (child-centered). (Liss ym., 2013.) Aineisto ei tarjonnut mahdollisuutta muodostaa yhtä osiomittareista koostuvaa intensiivisen vanhemmuuden kokonaisindikaattoria, sillä kaikkia

tarvittavia ulottuvuuksia ei ollut käyttämässäni aineistossa kartoitettu, eikä kartoitettuihin ulottuvuuksiin ollut kaikkia vaadittavia alaindikaattoreita. Suomen GGS-kyselylomakkeessa ei ollut esimerkiksi stimulointia koskevaa kysymystä laisinkaan, eikä selkeästi lapsikeskeisyyttä koskevaa kysymystä, minkä vuoksi kyseiset ulottuvuudet jäävät kokonaan pois tässä tutkielmassa. Sen sijaan aineisto tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kolmea intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuutta toisistaan erillisinä, kuten myös Mollborn ja Billingsley (2025) tekivät tutkimuksessaan. Hyödyntämäni intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudet olen poiminut aineistosta edellä esitettyä ja validoitua IPAQ-mittaria tapaillen.

Seuraavaksi erittelen yksityiskohtaisemmin valitsemani intensiivisen vanhemmuuden ihanteita heijastelevat ulottuvuudet, mitä ne pitävät sisällään ja millaiset muuttujat olen niistä luonut. Tämän jälkeen esittelen valitsemani tutkimuskirjallisuuteen pohjaavat sosiodemografiset taustamuuttujat.

4.4.1 Essentialismi

Suomen GGS-kyselylomakkeessa essentialismin tavoittaa kysymys (ATT07g) ”Ovatko miehet vai naiset parempia hoitamaan lapsia?”, jossa vastausvaihtoehtoja on viisi: ehdottomasti miehet, miehet vähän parempia, molemmat sukupuolet yhtä hyviä, naiset vähän parempia ja naiset ehdottomasti parempia. Tämä vastaa nähdäkseni todella hyvin IPAQ:n essentialismia ilmentäviä väittämiä ”Although fathers may mean well, they generally are not as good at parenting as mothers”, ”Both men and women are equally able to care for children” ja ”Women are not necessarily better parents than men”, joissa vastaajan oli arvioitava samanmielisyyttään väitteiden kanssa. (Liss ym., 2013.)

Huomionarvoista – joskaan ei yllättävää – on se, ettei yksikään aineiston vastaajista valinnut vaihtoehtoa, jonka mukaan miehet olisivat ehdottomasti parempia hoitamaan lapsia, ja ainoastaan kolme vastannutta, eli 0,1 prosenttia kaikista aineiston vastaajista (n= 2925) oli sitä mieltä, että miehet olisivat hiukan parempia. Tämä tulos itsessään kertoo jo siitä, että miestä ei lähtökohtaisesti pidetä lasten ensisijaisena hoivaajana. Tästä syystä tiivistin essentialismia vastaavan muuttujan kaksiluokkaiseksi siten, että sieltä löytyy luokat ”Molemmat sukupuolet yhtä hyviä” sekä ”Naiset parempia kuin miehet” (joka sisältää alkuperäisestä muuttujasta sekä luokan ”naiset hiukan parempia” ja ”naiset ehdottomasti parempia”). Luokat eivät ole toistensa täydellisiä vastakohtia, vaan osoittavat pikemminkin sen, kallistuuko vastaaja perinteiseen käsitykseen sukupuolirooleista ja hoivasta vai perinteisiä käsityksiä rikkovaan, tasa-arvoisempaan käsitykseen. Näistä ensimmäinen istuu Haysin (1996) alkuperäiseen

teoriaan intensiivisestä äitiydestä ja täyttäisi IPAQ-mittaria vastaavan essentialismin ehdon, jonka mukaan äidit ovat sisäsyntyisesti parempia hoivaajia (Liss ym., 2013).

Taulukko 2 Intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksien suorat jakaumat lapsettomissa 20-40-vuotiaissa vastausten mukaan luokiteltuina, n (%)

Ulottuvuus	Kysymys tai väittämä	Molemmat sukupuolet yhtä hyviä	Naiset parempia	Yhteensä
Essentialismi	Ovatko miehet vai naiset parempia hoitamaan lapsia?	944 (70 %)	397 (30 %)	1341 (100 %)
		<i>(Kuinka tärkeä syy saada tai olla saamatta lapsia?)</i>		
Täyttymys	Lapsen saaminen tuo vanhemmilleen elinikäisen ilon JA lapsen kasvattaminen ja opastaminen on vanhemmille hyvin tydyttävää	Ei tärkeä tai siltä väliltä	Tärkeä	Yhteensä
		331 (24 %)	1068 (77 %)	1399 (100 %)
Haastavuus	Lapsesta vastuussa oleminen on hyvin vaikeaa JA lapsen kasvatus kuormittaa vanhempia ja vie paljon aikaa ja energiaa	Ei tärkeä tai siltä väliltä	Tärkeä	Yhteensä
		452 (33 %)	912 (67 %)	1364 (100 %)

Kuten kaikki ulottuvuudet kokoavasta taukukosta 2 käy ilmi, on lähes kolme neljäsosaa 20–40-vuotiaista lapsettomista vastaajista (n=1341) on sitä mieltä, että molemmat sukupuolet ovat yhtä hyviä hoitamaan lapsia, kun taas yksi kolmasosa vastaajista on sitä mieltä, että naiset ovat miehiä parempia.

4.4.2 Täyttymys

Täyttymystä vastaavat GGS-kyselylomakkeessa kysymykset 1) (FER30d) ”Lapsen saaminen tuo vanhemmilleen elinikäisen ilon”, ja 2) (FER30f) ”Lapsen kasvattaminen ja opastaminen on vanhemmille hyvin tyydyttävää”. IPAQ:ssa vastaavat kysymykset kuuluvat: ”Being a parent brings a person the greatest joy they can possibly experience” ja ”Parenting is the most

rewarding thing a person can do” (Liss ym., 2013). Näiden väittämien kohdalla vastaajan tuli arvioida, kuinka tärkeitä perusteluja perheellistymiselle tai perheellistymättä jättämiselle ne hänelle henkilökohtaisesti ovat (vastausvaihtoehtoina oli ”ei ollenkaan tärkeä”, ”vähemmän tärkeä”, ”siltä väliltä,” ”melko tärkeä” ja ”erittäin tärkeä”). Yhdistin nämä ensin summamuuttujaksi, minkä jälkeen tiivistin muodostamani muuttujan kaksiluokkaiseksi Täyttymys-ulottuvuudeksi. Ulottuvuuden luokka ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” sisältää alkuperäisestä muuttujasta vaihtoehdot ”ei ollenkaan tärkeä”, ”vähemmän tärkeä” ja ”siltä väliltä” ja luokka ”Tärkeää” sisältää alkuperäisestä muuttujasta vaihtoehdot ”melko tärkeä” ja ”erittäin tärkeä” – ajatuksena, että nimenomaan ”Tärkeää”-luokan erottaminen on olennaista sen viitatessa intensiivisen vanhemmuuden ihanteen omaksumiseen.

Mikäli vastaaja ajattelee, että lasten vanhemmilleen tuottama elinikäinen ilo ja kasvatuksen tuottama tyydytys ovat hänelle tärkeitä syitä saada tai olla saamatta lapsia, täyttää hän intensiivisen vanhemmuuden kriteerin Täyttymys-ulottuvuuden osalta. On ilman muuta helppo tulkita täyttymys syyksi perheellistyä, ja kääntäen voikin ajatella, että ne, jotka pitävät täyttymystä tärkeänä perusteluna saada lapsia, mutta eivät kuitenkaan itse ajattele lasten tuovan täyttymystä, perustelevat sillä valintaansa pysyä lapsettomina. He toisin sanoen tunnistavat sen yhdeksi keskeiseksi vaatimukseksi vanhemmuudelle, mikä sekin itse asiassa kertoo intensiivisen vanhemmuuden ihanteen omaksumisesta. Täyttymystä tärkeänä perusteluna perheellistymiselle pitääkin hiukan yli kolme neljäsosaa 20–40-vuotiaista lapsettomista vastaajista. Vastaavasti niitä, jotka eivät pidä sitä tärkeänä, tai ajattelevat jotain siltä väliltä, on noin neljäsosa.

4.4.3 Haastavuus

Haastavuus-ulottuvuutta mittaavia kysymyksiä oli kyselylomakkeessa yhtä lailla kaksi: 1) (FER30h) Lapsesta vastuussa oleminen on hyvin vaikeaa ja 2) (FER30j) ”Lapsen kasvatus kuormittaa vanhempia ja vie paljon aikaa ja energiaa”. IPAQ:ssa nämä vastaavat suhteellisen hyvin väittämiä ”Child rearing is the most demanding job in the world”, ”Parenting is exhausting” ja ”Being a parent means never having time for oneself” (Liss, ym. 2013). Kunkin kysymyksen kohdalla vastaajan oli jälleen Likert-asteikolla arvioitava sitä, kuinka tärkeitä perusteluja nämä hänelle henkilökohtaisesti ovat suunniteltaessa lasten saamista tai saamatta jättämistä.

Yhdistin haastavuutta kartoittavat kysymykset jälleen summamuuttujaksi, minkä jälkeen tiivistin muuttujan kaksiluokkaiseksi Haastavuus-ulottuvuudeksi. Luokat ovat samat kuin

Täyttymys-ulottuvuudessa, eli ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” ja ”Tärkeää”. Mikäli vastaajan mielikuvat vastuussa olemisesta ja kuormittavuudesta ovat tärkeitä syitä lasten saamiselle tai saamatta jättämiselle, on hän omaksunut ajatuksen intensiivisestä vanhemmuudesta tämän ulottuvuuden osalta. Toisin sanoen oletan, että ne, jotka eivät pidä vanhemmuutta liian vastuullisena ja kuormittavana tehtävänä, tai joilla vastuullisuus ja kuormittavuus eivät vaikuta päätökseen saada tai olla saamatta lapsia, eivät joko ole omaksuneet käsitystä intensiivisestä vanhemmuudesta (tämän ulottuvuuden osalta) tai he eivät pidä sitä merkittävänä perusteluna puolesta tai vastaan. Haastavuutta tärkeänä perusteluna pitää vajaa kolme neljäsosaa vastaajista.

4.4.4 Sosiodemografiset tekijät

Sosiodemografisiksi taustamuuttujiksi valitsin edellä esittämäni tutkimuskirjallisuuteen perustuen sukupuolen, koulutuksen, työllisyystilanteen, tulot, asuinpaikkakunnan sekä uskonnollisuuden. Ikä on ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta selittävää muuttujaa (eli lykkäämistä) perustavanlaatuisesti määrittävä tekijä, sillä se automaattisesti erottelee ne, jotka kuuluvat lykkääjiin, eikä se sen vuoksi lukeudu ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta analyysissa taustamuuttujiin. Toisen tutkimuskysymyksen taustamuuttujissa käytän jo edellä esittämäni neliluokkaista ikämuuttujaa. Kaikkien muuttujien uudelleenluokittelussa olen siivonnut pois puuttuvat vastaukset.

Sukupuolen luokittelin kaksiluokkaiseksi, kuten olen jo edellä kuvannut. Alkuperäisessä kyselylomakkeessa koulutusta koskevia vaihtoehtoja oli yhteensä 10, joista vastaajaa pyydettiin valitsemaan korkein hänen käymänsä koulutusaste (matalimpana vaihtoehtona oli varhaiskasvatus/ ei koulutusta ollenkaan ja korkeimpana tohtorin tai lisensiaatin tutkinto). Tiivistin tämän kaksiluokkaiseksi muuttujaksi, jossa vastaajan koulutus on joko korkeimmillaan toisen asteen koulutus (eli lukio tai ammatillinen koulutus) tai korkeakoulutus (eli alin korkea-aste, alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto tai tohtorin/ lisensiaatin tutkinto). Tein karkean kahtiajaon kahdesta syystä: ensinnäkin jotkin luokat olisivat muutoin jatkotarkastelussa jääneet havaintoyksikköjen puolesta liian pieniksi ja toisinnassa Suomessa väestö lähtökohtaisesti on hyvin kouluttautunutta, eli rajanveto matalasti ja korkeasti kouluttautuneiden välillä kulkee useimmiten joka tapauksessa toisen asteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen välillä.

Työllisyyttä kysyttiin pyytämällä vastaajaa valitsemaan tilannettaan parhaiten kuvaava vaihtoehto, joita oli yhteensä 12 (opiskelija tai harjoittelija, työntekijä, itsenäinen

ammattinharjoittaja tai yrittäjä, perheenjäsenen auttaminen perheen yrityksessä tai maatilalla, työtön, eläkkeellä, ase- tai siviilipalveluksessa, kotiäiti tai -isä tai omaishoitaja, äitiys- tai isyyslomalla, vanhempain- tai hoitovapaalla, pitkäaikaisesti tai pysyvästi työkyvytön, muu). Muodostin myös tästä kaksiluokkaisen muuttujan, jossa henkilö joko on töissä tai hän ei ole: ensimmäiseen luokkaan kuuluvat työntekijät, itsenäiset ammatinharjoittajat sekä yrittäjät ja jälkimmäiseen kaikki muut kategoriat. Mikäli aineisto olisi antanut siihen mahdollisuuden, olisin erottanut työvoiman ulkopuolella olevat omaksi luokakseen, mutta tällöin jatkotarkastelussa olisi joihinkin luokkiin jäänyt liian vähän havaintoyksiköjä.

Tuloja kyselylomakkeessa kysyttiin seuraavasti: (INC06) ”Otaen huomioon kaikki tulonlähteet, kuinka paljon ovat arviolta olleet koko kotitaloutesi nettotulot (eli verojen ja muiden vähennysten jälkeen käteen jäävä osuus) viimeisen 12 kuukauden ajalta?”. Vastajalla oli valittavana kahdeksasta eri tuloluokasta, joissa alimmassa nettotulot olivat 4999 € tai vähemmän ja ylimmässä 100 000 € tai enemmän. Vastajien keskiarvo osui kolmanteen tuloluokkaan, jossa nettotulot olivat 10 000–19 999 €. Tiivistin alkuperäisestä kahdeksanluokkaisesta muuttujasta neliluokkaisen muuttujan siten, että ensimmäisessä luokassa nettotulot ovat maksimissaan 19 999 €, toisessa luokassa maksimissaan 39 999 €, kolmannessa luokassa 79 999 € ja neljännessä vähintään 100 000 €. Hyödynsin jaottelussa ala- ja yläkvartiileja.

Asuinpaikkakunnista vastaaja saattoi puolestaan valita joko pääkaupunkiseudun, muun yli 100 000 asukkaan kaupungin, alle 100 000 asukkaan kaupungin, kuntakeskuksen tai taajaman ja maaseudun väliltä. Käytin tätä alkuperäistä jaottelua, enkä luokitellut muuttujaa uudelleen, sillä sille ei ollut tarvetta. Siivosin muuttujasta ainoastaan puuttuvat tiedot pois. Vastajien uskonnollisuutta kysyttiin seuraavasti: (ATT10) ”Huolimatta siitä kuulutko johonkin tiettyyn uskontokuntaan, kuinka uskonnollinen koet olevasi?” Tähän sai vastata asteikolla 0–10, missä 0 merkitsi sitä, ettei vastaaja ollut lainkaan uskonnollinen ja 10 sitä, että tämä oli erittäin uskonnollinen. Tein tästä jälleen tiiviimmän kolmiluokkaisen muuttujan, jossa kaikki 0 vastanneet kuuluvat luokkaan ”Ei yhtään uskonnollinen”, 1–5 luokkaan ”Hieman uskonnollinen” ja 6–10 luokkaan ”Aika tai erittäin uskonnollinen”.

Kaikkien selittävien muuttujien suorat jakaumat löytyvät liitetaulukosta 2. Naiset ovat 20–40-vuotiaissa lapsettomissa vastaajissa paremmin edustettuina, sillä heitä on yhteensä 57 prosenttia, miehiä 43. Lähtökohtaisestikin naisia on koko toteutuneessa aineistossa enemmän, ja prosenttiyksiköiden välinen ero on itse asiassa tässä ikähaarukassa hiukan pienempi kuin

koko aineistossa. Ikäluokista 20–24-vuotiaisiin kuuluu 29 prosenttia, 25–29-vuotiaisiin 32 prosenttia, 30–34-vuotiaisiin 23 prosenttia ja 35–40-vuotiaisiin 16 vastaajista. Alle 30-vuotiaat ovat täten selvästi paremmin edustettuina kuin yli 30-vuotiaat, mikä tietysti selittää osaltaan sitä, miksi lykkääjiä on vähemmän kuin ei-lykkääjiä. Yli 30-vuotiaita lapsettomia on silti yhteensä 39 prosenttia kaikista 20–40-vuotiaista lapsettomista, mikä biologista vanhemmuutta ajatellen on varsin suuri luku. Vähintään toisen asteen käyneitä on puolestaan 49 prosenttia ja korkeakoulun käyneitä 51 prosenttia, eli koulutuksen suhteen tutkimuksen kohdejoukko jakautuu lähes puoliksi matalasti koulutettujen ja korkeakoulutettujen välillä. Työllisiä on 58 prosenttia vastanneista ja työttömiä vastaavasti 42 prosenttia. Työttömien ryhmäkoko kasvatavat muun muassa opiskelijat, harjoittelijat ja siviili- tai asepalveluksessa olevat, joita on erityisesti nuoremmissa ikäluokissa.

Kotitalouden nettotulojen mukaan kaikista suurin ryhmä on maksimissaan 19 999 euroa vuodessa tienaat, joita on yhteensä 39 prosenttia vastaajista. Tästä seuraava tuloluokka, eli maksimissaan 39 999 euroa tienaat, on toiseksi suurin kattaen noin kolmasosan 20–40-vuotiaista vastaajista. Alimmat tuloluokat käsittävät täten peräti yli puolet vastaajista, mikä selittynee todennäköisimmin sillä, että 61 prosenttia 20–40-vuotiaista on alle 30-vuotiaita. Enintään 59 999 euroa tienavia on 18 prosenttia ja vähintään 60 000 euroa tienavia on 16 prosenttia.

20–40-vuotiaista lapsettomista vastaajista valtaosa on kaupunkilaisia: pääkaupunkiseudulla asuu 33 prosenttia vastaajista ja muissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa vain kolme prosenttiyksikköä vähemmän, eli 30 prosenttia vastaajista. Pienemmissä kaupungeissa asuu yksi viidesosa vastaajista, kuntakeskuksissa tai taajamissa 8 prosenttia ja maaseudulla ainoastaan 7 prosenttia vastaajista. Nämä luvut kuvastavat hyvin sitä, kuinka työikäinen, hedelmällisessä iässä oleva väestö keskittyy juuri kaupunkeihin. Ei yhtään uskonnolliseksi itsensä luokittelevia on noin kolmasosa 20–40-vuotiaista, hieman uskonnolliseksi itsensä luokittelevia hiukan alle puolet ja aika tai erittäin uskonnolliseksi itsensä luokittelevia vajaa viidesosa vastaajista. Uskonnollisuutta kysyttiin irrallisena uskontokunnasta, joten sen voi ajatella käsittävän kaikenlaiset kokemukset hengellisyydestä, mikä puolestaan selittänee sen, että hieman uskonnolliseksi itsensä luokittelevat muodostavat selkeästi suurimman ryhmän.

4.5 Tutkimusmenetelmät

Analysoin aineistoa ensin SPSS Statistics -ohjelmalla frekvenssijakaumien, ristiintaulukoinnin sekä ristiintaulukoinnin elaboroinnin ja Khiin neliö -testin avulla. Ristiintaulukolla selvitän

selittävien muuttujien kahdenvälisiä yhteyksiä selitettävään muuttujaan, eli miten kunkin yksittäisen selittävän muuttujan luokat jakautuvat selitettävän muuttujan luokkiin, ja onko näiden luokkien välillä havaittavissa eroa. Elaborointia, eli kolmannen muuttujan yhteyden vaikutusta tutkin ainoastaan havainnollistaessani sitä, miten ne vastaajat, joilla on lapsia ja ne vastaajat, joilla ei ole, jakautuvat luokkiin sukupuolen ja iän mukaan. Ristiintaulukon merkitsevyyttä testaan Khiin neliö -testillä, joka kertoo muuttujien yhteyksien välisen tilastollisen merkitsevyyden, eli pätevätkö perusjoukkoa edustavasta otoksesta saadut tulokset myös itse perusjoukkoon.

Khiin neliö -testin lähtökohtaisena oletuksena, eli nollahypoteesina, on muuttujien välinen riippumattomuus. Toisin sanoen selittävä muuttuja (kuten sukupuoli, koulutus tai tulot) ja selitettävä muuttuja (eli tässä tapauksessa se, onko henkilö lykkääjä vai ei) ovat nollahypoteesin mukaan toisistaan riippumattomia. Vastahypoteesin mukaan niiden välillä puolestaan on riippuvuus. Khiin neliö -testin p-arvo kuvaa todennäköisyyttä, jolla havaittua vastaava tai sitä vahvempi yhteys löydetäisiin siinä tapauksessa, että nollahypoteesi on tosi. P-arvon ollessa alle 0,05 todetaan erojen olevan tilastollisesti melkein merkitseviä, eli todennäköisyys sille, että nollahypoteesi toteutuu perusjoukossa on alle 5 prosenttia (ja vastaavasti todennäköisyys sille, että vastahypoteesi toteutuu on 95 prosenttia). Sen ollessa alle 0,01 ovat erot tilastollisesti merkitseviä ja sen ollessa alle 0,01 ovat ne tilastollisesti erittäin merkitseviä. (Tietoarkisto, 2021.)

Varsinaista monimuuttuja-analyysia alustavien kahdenvälisen yhteyksien jälkeen tutkin intensiivisen vanhemmuuden ihanteen kolmen eri ulottuvuuden yhteyttä vanhemmuuden lykkäämiseen (binäärisellä) logistisella regressioanalyysillä, joka ennustaa sen todennäköisyyden toteutumista, että ulottuvuus on yhteydessä lykkäämiseen, kun mallissa on huomioitu vain ja ainoastaan nämä ulottuvuudet. Lopuksi pakotan malliin kerralla mukaan ulottuvuuksien lisäksi kaikki valitsemani sosiodemografiset muuttujat, kontrolloidakseni niiden vaikutuksen havaittuihin yhteyksiin. Saadut tulokset vastaavat sekä tutkielmani ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli missä määrin intensiivisen vanhemmuuden ihanne selittää perheellistymisen lykkäämistä että sen alakysymykseen, eli missä määrin sosiodemografiset tekijät selittävät lykkäämistä. Sosiodemografisten muuttujien yhteyttä intensiiviseen vanhemmuuteen tutkin vastaavasti logistisella regressioanalyysillä siten, että kustakin ulottuvuudesta tulee vuorollaan selitettävä muuttuja, minkä vuoksi niistä kustakin tulee myös oma erillinen mallinsa. Viimeinen vaihe vastaa täten toiseen

tutkimuskysymykseeni, eli siihen, mitkä muuttujat ovat yhteydessä kuhunkin intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuteen (Essentialismiin, Täyttymykseen ja Haastavuuteen).

Logistinen regressioanalyysi perustuu (lineaariseen) regressioanalyysiin, joka on yksi käytetyimmistä monimuuttujamenetelmistä yhteiskunta- ja ihmistieteissä (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 40). Regressioanalyysissa voidaan tutkia samanaikaisesti useamman selittävän muuttujan yhteyttä selitettävään muuttujaan, jolloin tulokset osoittavat, mikä on kunkin selittävän muuttujan yhteys selitettävään muuttujaan, kun muut malliin valitut muuttujat on vakioitu. Vaikka sillä ei voida suoraan osoittaa ilmiöiden välisiä syy–seuraussuhteita, voidaan sillä paljastaa, että niiden välillä on ylipäättään olemassa yhteys ja että tällä havaitulla yhteydellä on jokin suunta, voimakkuus ja tilastollinen merkitsevyys. Suunta voi olla joko negatiivinen, jolloin yhteys pienenee tai positiivinen, jolloin se suurenee. Voimakkuus puolestaan osoittaa sen, kuinka paljon toinen arvo muuttuu toisen kasvaessa yhdellä yksiköllä, eli mitä suurempi muutos sitä voimakkaampi yhteys. Suuntaa ja voimakkuutta kuvataan regressiosuoralla: laskeva regressiosuora tarkoittaa negatiivista ja nouseva suora positiivista yhteyttä, ja mitä lähempänä suora on vaakatasoa sitä heikompi muuttujien välinen yhteys on. Regressiosuoran kulmakerroin, eli regressiokerroin, paljastaa sekä suunnan että yhteyden: Mikäli regressiokerroin on negatiivinen, suora laskee, ja mikäli se on positiivinen suora nousee. Tällöin regressiokertoimen ollessa nolla ei muuttujien välillä ole yhteyttä ollenkaan. (Kaakinen & Ellonen, 2021a.)

Kun mallissa on useita muuttujia mukana, näiden regressiokertoimet paljastavat, missä määrin selitettävän muuttujan arvo muuttuu selittävän muuttujan arvon kasvaessa yhdellä yksiköllä ja kaikkien muiden muuttujien arvon pysyessä vakiona. Tilastollinen merkitsevyys, eli p-arvo, kertoo millä todennäköisyydellä yhteys havaittaisiin, mikäli muuttujien välillä ei olisikaan yhteyttä. Tällöin pieni todennäköisyys tarkoittaa sitä, että vastaavan tuloksen saaminen kyseisessä tilanteessa olisi epätodennäköistä, eli tulkinta on sama kuin Khiin neliö -testin p-arvon tulkinta, jota avasin edellä. Edustavassa aineistossa pienen p-arvon perusteella voidaan myös tehdä oletus siitä, että yhteys pätee myös päättelyn kohteena olevaan perusjoukkoon. Regressioanalyysilla tutkitaan lähtökohtaisesti lineaarisia eli suoraviivaisia yhteyksiä ja selitettävässä muuttujassa on useita luokkia. (Kaakinen & Ellonen, 2021a.)

Logistinen regressio on tämän edellä esitetyn ja tavanomaisen regressioanalyysin erityistyyppi, jota käytetään tilanteissa, joissa selitettävä muuttuja on ainoastaan kaksiluokkainen ja luonteeltaan binäärinen (kyllä–ei, mies–nainen jne.), ja siksi se sopii

erinomaisesti tämän tutkimuksen tarkoituksiin. Logistinen regressioanalyysi ei pyri ennustamaan määriä, vaan sitä, kuinka todennäköisesti tarkasteltavana oleva ilmiö toteutuu tai pätee (tässä tapauksessa millä todennäköisyydellä se, että henkilö on tai ei ole lykkääjä, toteutuu). Tulokset paljastavat selittävien muuttujien yhteyden tapahtuman todennäköisyyteen, minkä lisäksi ne kertovat, kuinka vahvoja nämä havaitut yhteydet ovat. Logistisessa regressioanalyysissä olennaista on muuttujien välinen veto (odds), joka saadaan suhteuttamalla jonkin asian totutumisen todennäköisyys siihen, että se ei toteudu. (Kaakinen & Ellonen, 2021b.)

Vetokertoimien avulla puolestaan lasketaan kahden vedon välinen suhde (odds, ratio, OR), eli niin kutsuttu ristitulossuhde, joka kertoo sen, miten ennustettavan tapahtuman tai asian veto (eli toteutumisen todennäköisyys) muuttuu selittävien muuttujien arvojen vaihdellessa. Mikäli vetosuhde on yli yhden, mallinnettavan ilmiön veto kasvaa selitettävän muuttujan kasvaessa yhdellä yksiköllä. Tämä tarkoittaa sitä, että todennäköisyyskin kasvaa jossain määrin. Mikäli vetosuhde on vuorostaan alle yhden, tarkoittaa se sitä, että mallinnettavan ilmiön veto pienenee, kun selittävä muuttuja kasvaa. Arvo 1 puolestaan merkitsee sitä, ettei vedossa ole mitään eroa. (Kaakinen & Ellonen, 2021b.)

Vetosuhteiden lisäksi logistisessa regressioanalyysissä on tärkeää tarkastella regressiokertoimia, jotka vastaavat vetosuhteen logaritmia. Näitä tulkitaan samalla tavalla kuin lineaarisen regression regressiokertoimia: jos selittävällä ja selitettävällä muuttujalla ei ole mitään yhteyttä toisiinsa, saa regressiokerroin hyvin pienen arvon. On kuitenkin huomattava, että logistisessa regressiomallissa selittävien muuttujien ja selitettävän vedon yhteys ei ole kuitenkaan lineaarinen, kuten perinteisessä regressioanalyysissä, vaan yhteyden oletetaan noudattavan s-käyrää. Tämä tarkoittaa sitä, että S-käyrässä selittävien muuttujien yhteys todennäköisyyteen heikkenee jakauman molemmissa ääripäissä. Mikäli selitettävä muuttuja saa arvoja jostain vaihteluvälin keskivaiheilta, aiheuttaa vähäisenkin muutos suuren muutoksen selitettävän ilmiön toteutumisen todennäköisyydessä. Kun taas selitettävä muuttuja on hipoo vaihteluvälin ylärajaa, muutoksilla on taas vähäinen vaikutus. (Kaakinen & Ellonen, 2021b.)

Jotta logistisen regressiomallin tuloksia voidaan pitää luotettavina, on tiettyjen ehtojen toteuduttava. Ensinnäkin mallinnettavan todennäköisyyden ja selittävien muuttujien välisen yhteyden on oltava logistinen. Toiseksi malli edellyttää sitä, että havainnot ovat keskenään riippumattomia. Kolmantena logistisessa regressioanalyysissä selittävien muuttujien välillä ei

saa olla täydellistä multikollineaarisuutta. (Kaakinen & Ellonen, 2021b.) Multikollineaarisuus viittaa tilanteeseen, jossa kahden tai useamman selittävän muuttujan keskinäiset korrelaatiot ovat suuria, eli ne todennäköisesti mittaavat samaa (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 43).

Tarkastelen kunkin logistisen regressiomallin sopivuutta Omnibus Test of Model Coefficients -taulukolla, Nagelkerke R square -selitysasteella, Hosmer–Lemeshow goodness-of-fit -testillä sekä Classification table -luokittelutaulukolla ja 95 prosentin luottamusvälillä. Luottamusväli ilmoittaa mille välille todellinen perusjoukon tunnusluvun arvo (eli vetosuhde tai riskiluku) sijoittuu 95 prosentin todennäköisyydellä. Mitä suurempi arvojen vaihteluväli on, sitä suurempi on myös epävarmuus analyysissä saatuun riskiluvun suuruuteen, eritoten, jos arvo 1 osuu vaihteluvälin sisälle. (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 62). Omnibus Test of Model Coefficients kertoo, onko käytetty malli tilastollisesti merkitsevällä tavalla parempi kuin pelkän vakiotermin sisältävä tyhjä malli, jossa ei ole mukana selittäviä tekijöitä. Mikäli merkitsevyys on pienempi kuin 0,05, tarkoittaa se sitä, että malliin lisätyillä muuttujilla on selvästi havaittava vaikutus. Mallin selityssastetta kuvataan Nagelkerke R square -arvolla, joka tunnetaan myös pseudo- tai näennäisselityssasteena, ja joka vaihtelee 0 ja 1:n välillä. Mitä suurempi kyseinen arvo on, sitä paremmin analyysissä mukana olevat selittävät muuttujat tavoittavat selitettävässä muuttujassa ilmenevän vaihtelun. Mallin hyvyttä puolestaan testataan perinteisesti Hosmer–Lemeshow goodness-of-fit -testillä, joka arvioi havaitun tuloksen ja ennustetun tuloksen yhdenmukaisuutta. Mikäli testin p-arvo on pienempi kuin 0,05, ei malli sovellu riittävän hyvin aineistoon, ja yhteensopivuus todetaan tällöin huonoksi. Lisäksi mallin hyvyttä arvioidaan yleensä luokittelutaulukolla (Classification table), joka kuvaa sitä, miten hyvin malli kykenee luokittelemaan vastaajat oikeisiin luokkiin valittujen selittävien muuttujien perusteella. Luokittelutaulukko kertoo prosentteina oikein luokiteltujen tapausten määrän. (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 62–70; Kaakinen & Ellonen, 2021b.)

5 Intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudet ja lykkäämisen toteutumisen todennäköisyys

5.1 Ulottuvuuksien ja sosiodemografisten muuttujien yhteys vanhemmuuden lykkäämiseen

Tarkastelen aluksi kunkin intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuden yhteyttä lykkäämiseen ristiintaulukossa (ks. taulukko 3). Essentialismi-ulottuvuuden osalta ei-lykkääjien suhteellinen osuus molemmissa ulottuvuuden luokissa on lykkääjiä suurempi. Luokan ”Naiset parempia kuin miehet” sisällä lykkääjien prosenttiosuus (21 %) on muutaman prosenttiyksikön suurempi kuin luokan ”Molemmat sukupuolet yhtä hyviä” (18 %) sisällä. Tämä antaa hienovaraista osviittaa siitä, että kyseisen ulottuvuuden osalta intensiivinen vanhemmuus voisi olla yhteydessä lykkäämiseen. Naisten osalta tämä olisi ymmärrettävä tulos: mikäli hoivavastuun ajattelee intensiivisen vanhemmuuden ihanteen mukaisesti olevan ensisijaisesti äidillä, voi tämä vaikuttaa esimerkiksi siihen, että lasten saamista harkitsee pidempään voidakseen esimerkiksi kouluttautua ja luoda uraa. Toisaalta tarkasteltaessa ainoastaan lykkääjiä, huomataan, että 244 vastaajasta 81, eli yli kolmannes on sitä mieltä, että naiset ovat parempia hoivaamaan lapsia, eli valtaosa lykkääjistäkin on sitä mieltä, että molemmat sukupuolet ovat yhtä hyviä hoitajia. Khiin neliö -testi ei kuitenkaan osoittanut näitä eroja tilastollisesti merkitseviksi, minkä vuoksi tuloksista ei voi tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä.

Täyttymys-ulottuvuus sen sijaan on tilastollisesti erittäin merkitsevässä yhteydessä lykkäämiseen. Vastaajien kokonaismäärästä (n=1366) yhteensä 327 eli noin neljäsosa kuuluu niihin, joille kokemus täyttymyksestä ei ole niin tärkeää, ja 1039 eli kolme neljäsosaa niihin, joille se on. Luokassa, joka koostuu niistä vastaajista, joille kokemus täyttymyksestä ei ole tärkeää tai se on jotain siltä väliltä, ei-lykkääjien osuus on peräti 94 prosenttia ja lykkääjien ainoastaan 6 prosenttia. Tulos on ymmärrettävä eritoten lapsettomuuden valinneita, mutta myös perheellistymisaikeistaan täysin epävarmoja ajateltaessa, sillä intuitiivisesti voitaneen olettaa, etteivät he välttämättä koe perheellistymisen tuovan täyttymystä. ”Tärkeää”-luokan sisällä noin kolme neljäsosaa vastaajista on ei-lykkääjiä ja neljäsosa lykkääjiä. Lykkääjien suhteellinen osuus on nyt huomattavasti suurempi edelliseen luokkaan verrattuna. Vaikka ei-lykkääjiä onkin luokan sisäisessä tarkastelussa suhteellisesti enemmän, on tässä syytä huomioida myös luokkien väliset erot: 261 ”lykkääjästä” 240 eli peräti 92 prosenttia pitää kokemusta täyttymyksestä tärkeänä, kun 1105 ei-lykkääjästä 799 eli 72 prosenttia.

Haastavuus-ulottuvuus on sekin tilastollisesti erittäin merkitsevällä tavalla yhteydessä lykkäämiseen. ”Ei tärkeää ja siltä väliltä” -luokan sisällä kolme neljäsosaa vastanneista kuuluu ei-lykkääjiin ja neljäsosa lykkääjiin, ”Tärkeää”-luokan sisällä puolestaan yli neljä viidesosaa on ei-lykkääjiä ja vajaa viidesosa lykkääjiä (taulukko 3). Tämä tulos on odotusten vastainen, joskin selittynee mahdollisesti sillä, että ei-lykkääjissä on lapsettomuuden valinnoita sekä perheellistymisaikomuksistaan täysin epävarmoja, joilla mielikuvat vanhemmuuden kuormittavuudesta sekä vastuullisuudesta saattavat korostua enemmän kuin niillä, jotka sitä tietoisesti lykkäävät. Vaihtoehtoisesti lykkääjillä muut tekijät kuin vanhemmuuden kuormittavuus selittävätkin perheellistymisen ajankohdan viivyttämistä paremmin. Jatkotutkimuksessa olisikin varmasti syytä selvittää, miten lapsettomuutta suunnittelevat eroavat vastauksissaan koskien vanhemmuuden oletettua haastavuutta suhteessa niihin, jotka ainoastaan lykkäävät vanhemmuutta.

Taulukko 3 Ristiintaulukko: Intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksien yhteys vanhemmuuden lykkäämiseen, n (%)

		Ei-lykkääjät	Lykkääjät	Yhteensä
Essentialismi (p = 0,148)	Molemmat sukupuolet yhtä hyviä	762 (82%)	163 (18%)	925 (100%)
	Naiset parempia hoitajia	304 (79%)	81 (21%)	385 (100%)
	Yhteensä	1066 (81%)	244 (19%)	1310 (100%)
Täyttymys (p < 0,001) ***	Ei tärkeä tai siltä väliltä	306 (94%)	21 (6%)	327 (100%)
	Tärkeä	799 (77%)	240 (23%)	1039 (100%)
	Yhteensä	1105 (81%)	261 (19%)	1366 (100%)
Haastavuus (p < 0,001) ***	Ei tärkeä ja siltä väliltä	329 (75,5%)	107 (24,5%)	436 (100%)
	Tärkeä	754 (84%)	143 (16%)	897 (100%)
	Yhteensä	1083 (81%)	250 (19%)	1333 (100%)

*Khiin neliö-testin p-arvot merkitty seuraavasti: p < 0,001 *** (tilastollisesti erittäin merkitsevä), p < 0,01 ** (tilastollisesti merkitsevä) ja p < 0,05 * (tilastollisesti melkein merkitsevä), muissa kuin tilastollisesti merkitsevässä yhteyksissä merkitty p-arvo sellaisenaan.*

Tarkastelen vanhemmuuden lykkäämistä seuraavaksi logistisella regressiomallilla, jossa selittävinä muuttujina ovat ainoastaan tutkimuksen kohteena olevat intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudet (ks. liitetaulukko 3). Mallissa selitettävän muuttujan luokista

”Ei-lykkääjät” saavat arvon 0 (lykkääminen ei toteudu) ja ”Lykkääjät” saavat arvon 1 (lykkääminen toteutuu). Essentialismissa luokka ”Miehet ovat parempia tai yhtä hyviä kuin naiset” saa vastaavasti arvon 0 ja ”Naiset parempia kuin miehet” arvon 1. Näistä kahdesta ”Naiset parempia kuin miehet” toimii referenssi- eli vertailuluokkana. Yhtä suuremmat vetosuhteet (OR) tarkoittavat, että lykkäämisen veto kasvaa, kun selittävä muuttuja kasvaa yhdellä yksiköllä. Tässä tapauksessa yhtä suuremmat arvot viittaavat siis siihen, että ne, jotka ovat vastanneet ajattelevansa, että naiset ovat parempia hoivaamaan lapsia kuin miehet, ovat useammin lykkääjiä. Vastaavasti yhtä pienemmät arvot viittaavat siihen, että ne, jotka ovat vastanneet, että miehet ja naiset ovat yhtä hyviä hoivaajia lapsilleen, ovat harvemmin lykkääjiä. Tässä tapauksessa lykkääjiä ovat useammin ne, joiden mielipiteet heijastelevat perinteisiä sukupuolirooleja suhteessa hoivaan. Essentialismin osalta intensiivisen vanhemmuuden ehto täten täyttyy. Ulottuvuuksista Essentialismi ei ole kuitenkaan tilastollisesti laisinkaan merkitsevä, kuten kävi ilmi jo kahdenvälisissä tarkasteluissa, eikä siitä sen vuoksi voi tehdä koko perusjoukkoa koskevia yleistyksiä ja johtopäätöksiä.

Täyttymyksessä ja haastavuudessa luokka ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” saa jälleen arvon 0 ja ”Tärkeää” puolestaan arvon 1. Täyttymys on tässä mallissa tilastollisesti erittäin merkitsevä (p-arvo on pienempi kuin 0,001), kuten se oli edellä esitetyssä ristiintaulukossakin.

Tarkasteluluokassa ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” on lukua yksi pienempi vetosuhde, mikä viittaa siihen, että selittävän muuttujan kasvaminen kyseisessä luokassa pienentää vetoa lykkäämiseen. Toisin sanoen ne, jotka kokevat, että täyttymys ei ole niin tärkeää perheellistymisen näkökulmasta, kuuluvat harvemmin lykkääjiin. Kääntäen ”lykkääjiin” kuuluvat useammin ne, jotka ajattelevat, että täyttymyksen kokemuksella on merkitystä perheellistymisen näkökulmasta. Tämä intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuus on täten yhteydessä perheellistymisen lykkäämisen toteutumisen todennäköisyyteen.

Haastavuus on tässä mallissa tilastollisesti merkitsevä (p-arvo on pienempi kuin 0,01), kun ristiintaulukoinnissa se oli tilastollisesti erittäin merkitsevä, eli kun muiden ulottuvuuksien yhteys vakioidaan, menettää se hiukan tilastollista merkitystään. Haastavuudessa vetosuhde on yli yhden, eli selittävän muuttujan kasvaminen tarkasteltavassa luokassa (”Ei tärkeää ja siltä väliltä”) suurentaa lykkäämisen vetoa, jolloin ne vastaajat, jotka kokevat, että haastavuus ei ole tärkeää (tai se on jotain siltä väliltä) kuuluvat useammin lykkääjiin kuin ei-lykkääjiin. Kääntäen jälleen ne, jotka pitävät haastavuutta tärkeänä kuuluvat harvemmin lykkääjiin. Haastavuus-ulottuvuuden osalta intensiivisen vanhemmuuden ihanne suhteessa perheellistymisen ajankohdan siirtämiseen ei toteudu, kuten olisi voinut odottaa. Pohdin jo

ristiintaulukon kohdalla tähän mahdollisesti vaikuttavan sen, että ei-lykkääjiin kuuluvat perheellistymisestään täysin epävarmat ja lapsettomuuden valinneet, sillä nimenomaan vastuullisuuden ja kuormittavuuden voisi ajatella määrittelevän hyvin vahvasti paitsi sitä, että perheellistymistä lykätään myös sitä, ettei sitä pidetä mahdollisena tai toivottavana asiana ylipäätään. Se että valitsee lapsettomuuden tai ettei osaa tehdä minkäänlaista valintaa, voisi selittää hyvin sitä, miksi vetosuhde puoltaa ei-lykkääjiä, huolimatta siitä, että kyseisessä ryhmässä on niitä, jotka ovat aikeissa perheellistyä alle 30-vuotiaina.

Tässä ensimmäisessä ainoastaan ulottuvuudet sisältävässä mallissa hyvyttä arvioiva Hosmer–Lemeshow goodness-of-fit -testin p-arvo on 0,931, mikä kertoo siitä, että malli on selitysvoimainen. Omnibus-testin mukaan ($p < 0,001$) malli on parempi kuin tyhjä malli, mutta Nagelkerken arvo (0,076) on varsin pieni, eli se ei niin hyvin tavoita selitettävässä muuttujassa ilmenevää vaihtelua.

Seuraavaksi tarkastelen lyhyesti ristiintaulukossa sosiodemografisten taustamuuttujien yhteyttä lykkäämiseen. Ristiintaulukossa (ks. taulukko 4) sosiodemografisista muuttujista tilastollisesti erittäin merkitsevällä tavalla yhteydessä lykkäämiseen ovat sukupuoli, koulutus ja kotitalouden nettotulot. Miehistä lykkääjiä on 22 prosenttia, naisista 15 prosenttia. Koulutus on odotetulla tavalla yhteydessä lykkäämiseen siten, että korkeasti kouluttautuneista neljäsosa on lykkääjiä, kun taas matalasti kouluttautuneista ainoastaan kymmenesosa on lykkääjiä. Työllisyyden suhteen erot ryhmien välillä ovat suuret: työttömistä (joihin lukeutuvat myös esimerkiksi opiskelijat ja harjoittelijat) lykkääjiä on ainoastaan alle kymmenesosa vastaajista, työllisistä neljäsosa. Tämä todennäköisimmin selittyy sillä, miten olen määritellyt lykkäämisen alaikärajan. Alle 30-vuotiaathan ovat tässä tutkimuksessa paremmin edustettuina kuin yli 30-vuotiaat, ja nuoremissa ikäluokissa on varmasti myös enemmän opiskelijoita. Kotitalouden nettotulojen puolesta eniten lykkääjiä on suurimmissa tuloluokissa, ja koska korkeammat tulot ovat usein yhteydessä sekä korkeampaan koulutukseen että työllisyyteen, on tämä varsin ymmärrettävä tulos.

Taulukko 4 Ristiintaulukko: Sosiodemografisten muuttujien yhteys vanhemmuuden lykkäämiseen, n (%)

		Ei-lykkääjät	Lykkääjät	Yhteensä
Sukupuoli (p < 0,001) ***	Nainen	705 (85%)	125 (15%)	830 (100%)
	Mies	491 (78%)	141 (22%)	632 (100%)
	Yhteensä	1196 (82%)	266 (18%)	1462 (100%)
Koulutus (p < 0,001) ***	Perusaste ja toinen aste	656 (90%)	71 (10%)	727 (100%)
	Korkeakoulututkinto	562 (74%)	197 (26%)	759 (100%)
	Yhteensä	1218 (82%)	268 (18%)	1486 (100%)
Työllisyys (p < 0,001) ***	Työtön	587 (93%)	42 (7%)	629 (100%)
	Töissä	630 (74%)	225 (26%)	855 (100%)
	Yhteensä	1217 (82%)	267 (18%)	1484 (100%)
Kotitalouden vuoden nettotulot (p < 0,001) ***	max 19 999 €	423 (92%)	36 (8%)	459 (100%)
	max 39 999 €	241 (78%)	67 (21%)	308 (100%)
	max 59 999 €	151 (71%)	61 (29%)	212 (100%)
	min 60 000 €	109 (63%)	65 (37%)	174 (100%)
	Yhteensä	925 (80%)	229 (20%)	1153 (100%)
Uskonnollisuus asteikolla 0–10 (p < 0,05) *	Ei yhtään uskonnollinen	398 (83%)	81 (17%)	479 (100%)
	Hieman uskonnollinen	516 (82%)	113 (18%)	629 (100%)
	Aika tai erittäin uskonnollinen	161 (74,5%)	55 (25,5%)	216 (100%)
	Yhteensä	1075 (81%)	249 (19%)	1324 (100%)
Asuinpaikkakunnan tyyppi (p < 0,05) *	Pääkaupunkiseutu	379 (79%)	100 (21%)	479 (100%)
	Muu yli 100 000 asukkaan kaupunki	369 (84%)	68 (16%)	437 (100%)
	Alle 100 000 asukkaan kaupunki	275 (83%)	55 (17%)	330 (100%)
	Kuntakeskus tai taajama	102 (87%)	15 (13%)	117 (100%)

	Ei-lykkääjät	Lykkääjät	Yhteensä
Maaseutu	78 (74%)	27 (26%)	105 (100%)
Yhteensä	1203 (82%)	265 (18%)	1468 (100%)

*Khiin neliö-testin p-arvot merkitty seuraavasti: $p < 0,001$ *** (tilastollisesti erittäin merkitsevä), $p < 0,01$ ** (tilastollisesti merkitsevä) ja $p < 0,05$ * (tilastollisesti melkein merkitsevä), muissa kuin tilastollisesti merkitsevissä yhteyksissä merkitty p-arvo sellaisenaan.*

Lopuksi tarkastelen täydellistä mallia, jossa logistiseen regressioanalyysiin on otettu mukaan niin intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudet kuin valitsemani sosiodemografiset taustamuuttujat. Olen lisännyt muuttujat malliin suoraan, eli kaikki muuttujat tulevat siihen kerralla, jottei teorian kannalta olennaisia muuttujia jää pois. Kuten taulukko 5 paljastaa, essentialismilla on entistäkin vähemmän tilastollista merkitystä ($p = 0,477$), kun malliin tuodaan sosiodemografiset muuttujat. Ulottuvuuksista Täyttymys puolestaan säilyy tilastollisesti erittäin merkitsevänä: sen veto tarkasteltavaan luokkaan, eli siihen, että kokemus täyttymyksestä ei ole perheellistymisen näkökulmasta tärkeää, tai on jotain siltä väliltä, on yhä reilusti alle yhden ($OR = 0,266$). Veto referenssiluokkaan on suurempi, jolloin ne, jotka ajattelevat, että täyttymys on merkittävässä asemassa, kun harkitaan lasten saamista, kuuluvat useammin lykkääjiin. Haastavuus on enää tilastollisesti melkein merkitsevä, ja sen veto tarkasteltavassa luokassa ("Ei tärkeää ja siltä väliltä") on puolestaan yli yhden ($OR=1,435$), jolloin ne, jotka pitävät lasten kasvatuksen vastuullisuutta ja kuormittavuutta merkittävinä asioina perheellistymistä suunniteltaessa, kuuluvat harvemmin lykkääjiin.

Taulukko 5 Logistinen regressioanalyysi: intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksien ja sosiodemografisten taustamuuttujien yhteys perheellistymisen lykkäämiseen, vetosuhte OR ja luottamusvälit

		OR (LV 95%)
Essentialismi p = 0,469	Molemmat sukupuolet yhtä hyviä	0,868 (0,592–1,274)
	Naiset parempia kuin miehet	ref.
Täyttymys ***	Ei tärkeää ja siltä väliltä	0,226 (0,131–0,392)
	Tärkeää	ref.
Haastavuus *	Ei tärkeää ja siltä väliltä	1,433 (1,010–2,2033)
	Tärkeää	ref.
Sukupuoli **	Nainen	0,561 (0,392–0,802)
	Mies	ref.
Koulutus *	Toisen asteen koulutus	0,623 (0,417–0,932)
	Korkeakoulutus	ref.
Työllisyys ***	Työtön	0,385 (0,236–0,630)
	Työllinen	ref.
Kotitalouden vuoden nettotulot ***	max 19 999 € ***	0,301 (0,169–0,537)
	max 39 999 € *	0,540 (0,336–0,869)
	max 59 999 € p=0,143	0,695 (427–1,131)
	min 60 000 €	ref.
Uskonnollisuus p=0,101	Ei yhtään uskonnollinen p= 0,093	0,657 (0,405–1,066)
	Hieman uskonnollinen* p=0,036	0,614 (0,390–968)
	Aika tai erittäin uskonnollinen	ref.
Asuinpaikkakunnan tyyppi p=0,7	Pääkaupunkiseutu p=0,748	1,118 (0,564–2,216)
	Muu yli 100 000 asukkaan kaupunki p=0,743	1,124 (0,599–2,260)
	Alle 100 000 asukkaan kaupunki p=0,571	0,814 (0,400–1658)
	Kuntakeskus tai taajama p=0,831	0,905(0,363–2,260)
	Maaseutu	ref.

Sosiodemografisista muuttujista tilastollisesti erittäin merkitseviä ovat työllisyystilanne sekä kotitalouden nettotulot. Työttömät kuuluvat työllisiä harvemmin lykkääjiin, mikä kävi ilmi jo kahdenvälisissä tarkasteluissa ja selittyy ainakin osittain tekemäni ikärajaus perusteella. Lasten kasvatus vaatii suhteellisen suuria taloudellisia panostuksia, minkä vuoksi kuitenkin oletin, että työttömät lykkäisivät perheen perustamista sellaiseen ajankohtaan, jossa töitä on, ja lasten saaminen on taloudellisesti vähemmän riskialtista. Tätä näkökulmaa tukevat myös esimerkiksi Jalovaaran ym. (2025), Savelievan ym. (2023) sekä Alakärpän ym. (2020) tutkimustulokset koskien taloudellisesti epävarman elämäntilanteen yhteyttä perheellistymisaikomuksiin. Tässäkin kohtaa on jälleen muistettava, että ei-lykkääjissä ovat myös lapsettomuuden valinneet ja perheellistymisestään täysin epävarmat, mikä voi osaltaan vaikuttaa vetosuhteeseen.

Toisaalta tulosta voi myös tulkita siitä näkökulmasta, että työllisyys ja uraan sitoutuneisuus vaikuttavatkin työttömyyttä ja sen aiheuttamaa taloudellista epävarmuutta voimakkaammin siihen, että lasten saamista siirretään myöhemmäksi. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tulos on itse asiassa ihan looginen ja yhteneväinen intensiivisen vanhemmuuden ihanteen kanssa. Haysin (1996) alkuperäisessä intensiivisen äitiyden ihaneessa se, että vanhemmuus on taloudellisesti kallista, on yksi ydinuskomuksista. Mikäli vanhempi sitoutuu vahvemmin intensiivisen vanhemmuuden ihanteisiin, ja ajattelee lapsen ”oikeanlaisen” kasvatuksen vaativan kallisarvoisia sijoituksia esimerkiksi tietynlaisiin vaatteisiin, välineisiin, leluihin, harrastuksiin ja niin edelleen, on hänelle taloudellinen varmuus eli työllisyys sitäkin tärkeämpää. Tämänkaltaiset asiat lukeutuvat erityisesti IPAQ-mittarin Stimulaatio-
ulottuvuudelle (Liss, ym. 2013), jota vastaavia kysymyksiä ei aineistossani valitettavasti esiintynyt, minkä vuoksi kyseistä ulottuvuutta ei voi tässä sen syvemmin tavoittaa.

Edelliseen peilaten ei ole yllättävää, että ne, jotka kuuluvat kotitalouden nettotulojen pienimpään tuloluokkaan, kuuluvat harvemmin lykkääjiin. Toisin sanoen parempituloiset ovat useammin lykkääjiä. Alin tuloluokka (nettotulot max 19 999€ per vuosi) on tilastollisesti erittäin merkitsevä ja toiseksi alin melko merkitsevä. Kolmas tuloluokka (nettotulot max 59 999€ per vuosi) ei puolestaan ole enää tilastollisesti merkitsevä. Referenssiluokkana on tässä korkein tuloluokka, jossa nettotulot ovat minimissään 60 000 euroa vuodessa: siirryttäessä tuloluokassa ylöspäin, tilastollinen merkitsevyys häviää. Tulojen yhteys lykkäämiseen on perusteltavissa monestakin näkökulmasta.

Ensinnäkin tämä oli odotettavissa oleva tulos, kerta työttömät ovat harvemmin lykkääjiä: he lukeutuvat pääasiallisesti myös pienimpään tuloluokkaan. Lisäksi, kuten olen edellä esittänyt, tulot ovat edellytys intensiivisen vanhemmuuden toteuttamiselle. Vauriassa maissa matalammin koulutetut ja vähemmän etuoikeutetut, pienituloiset naiset saavat lapsia keskimääräisesti aiemmin kuin korkeammin kouluttautuneet ja ylemmissä sosioekonomisissa asemissa olevat naiset (Lappengård, 2000; van de Kaa, 2001, s. 318–320; Livingston, 2015; Berg, 2020). Pidemmälle kouluttautuminen ja uran luominen ovat perinteisiä syitä perheellistymisen lykkäämiselle riippumatta sitoutumisesta intensiivisen vanhemmuuden ihanteisiin, mutta on syytä huomauttaa, että ne luovat myös edellytyksiä intensiivisen vanhemmuuden ihanteen toteuttamiselle. Ihannevanhemmuuteen, joka heijastaa intensiivisen vanhemmuuden ihanteita, liitetään varakkuus ja urasuuntautuneisuus (Halonen ym., 2021), eikä niitä asioita saavuteta hetkessä. Tässä mallissa koulutus onkin yhteydessä lykkäämiseen siten, että korkeastikouluttautuneet ovat useammin lykkääjiä, mikä on täysin linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä, eli voidaan vielä suhteellisen luottavaisin mielin yleistää koskemaan otoksen edustamaa perusjoukkoa.

Sukupuolen yhteys lykkäämiseen on tilastollisesti merkitsevä, ja miehet ovat naisia useammin lykkääjiä, mikä sekin on odotusten mukainen tulos. Aiemmin esittämässäni ikäryhmittäisessä vertailussa 35–40 vuotiaita lapsettomia miehiä oli vajaa puolet, naisia puolestaan kolmasosa, mikä osaltaan selittyy sillä, että miehet keskimäärin perheellistyvät naisia myöhemmin. Asuinpaikkakunnan tyyppi ei ollut tilastollisesti merkitsevällä tavalla yhteydessä siihen, onko vastaaja lykkääjä vai ei.

Uskonnollisuuden kohdalla luokkaan ”Hieman uskonnolliset” kuuluvat ovat tilastollisesti melkein merkitsevästi yhteydessä lykkäämiseen siten, että hieman uskonnolliset ovat referenssiluokkaan, eli aika tai erittäin uskonnollisiin, verrattuna harvemmin lykkääjiä ($OR = 0,617$). Toisin sanoen erittäin uskonnolliset lykkäävät perheellistymistä useammin kuin hieman uskonnolliset. Vaikka vetosuhde yhtä lailla osoittaa niihin, jotka ovat vastanneet, etteivät ole lainkaan uskonnollisia, ei tämä tulos ole tilastollisesti merkitsevä. Se, että erittäin uskonnolliset lykkäävät perheellistymistä useammin kuin vähemmän uskonnolliset, on odotusten vastainen tulos, ja herättää kysymyksen siitä, voisiko tähän jälleen vaikuttaa se, että ”ei-lykkääjiin” lukeutuvat myös lapsettomuuden valinneet ja valinnoistaan täysin epävarmat. Suomessa kokonaishedelmällisyysluku on korkeampi erityisen uskonnollisilla alueilla, joten erittäin uskonnollisten voisi ajatella toivovan lapsia iästään riippumatta ja lykkäämisen selittyvän sillä, ettei ajankohta syystä tai toisesta ole ollut nuorempana sopiva. Heidän voisi

myös ajatella harvemmin päättäneen pysyä lapsettomina. Yhtä lailla kyse voi olla siitä, miten olen luokitellut selittävän muuttujan.

Tiivistettynä lykkäämisen todennäköisyyden toteutumista ennustaa intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksista parhaiten Täyttymys-ulottuvuus, eli ajatukset siitä, että vanhemmuus tuottaa elinikäistä iloa ja lapsen kasvattaminen ja opastaminen on vanhemmalle tyydyttävää. Samoin lykkäämisen todennäköisyyden toteutumista odotetusti ja suhteellisen varmasti ennustaa se, että on korkeasti kouluttautunut ja mies – mutta näiden yhteys intensiiviseen vanhemmuuteen on jo monisyisempi kysymys. Esimerkiksi korkea koulutus mahdollistaa usein korkeammat tulot, mikä puolestaan luo edellytyksiä intensiivisen vanhemmuuden toteuttamiselle. Mies-sukupuolen yhteys perheellistymisen lykkäämiseen voi intensiivisen vanhemmuuden näkökulmasta palautua esimerkiksi naisten ja miesten perinteisiin sukupuolirooleihin ja työnjakoon kotona, eli siihen, mitä ihanneisältä odotetaan (Halonen ym., 2021). Toisaalta vastaavilla sukupuolirooliodotuksilla voisi perustella myös sitä, että nainen lykkää lasten saamista.

Työttömyys ja matalampi tuloluokkiin kuuluminen on yhteydessä puolestaan siihen, että perheellistymistä ei lykätä, mikä on osin linjassa ja osin ristiriidassa aiempien tutkimustulosten kanssa, ja selittynee ainakin osittain sillä, että pidemmälle kouluttautuneet ja urasuuntautuneet perheellistyvät myöhemmin. Intensiivisen vanhemmuuden ihanteita ajateltaessa optimaaliset olosuhteet toteuttaa ”oikeanlaista” ja sosiaalisesti hyväksyttyä vanhemmuutta edellyttävät suhteellisen vakaata elämäntilannetta ja taloudellisia resursseja, ja tästä näkökulmasta tarkasteltuna lasten saamisen lykkääminen, jotta voi ensin kouluttautua ja vakiinnuttaa asemansa työmarkkinoilla sekä kerryttää säästöjä, käy yksiin intensiivisen vanhemmuuden ihanteen kanssa. Matalat tulot ja taloudellinen epävarmuus voivat toisaalta vastaavasti olla perusteluja lykätä perheellistymistä, mikäli on sitoutunut intensiivisen vanhemmuuden ihanteisiin. Näin tulkittuna tulos antaisikin ymmärtää, että matalasti kouluttautuneet ja pienituloiset eivät välttämättä sitoudu intensiivisen vanhemmuuden ihanteisiin samalla tavalla kuin korkeasti kouluttautuneet ja varakkaammat, mikä antaa tukea Lareaun (2011) ja Barryn ym. (2025) tutkimustuloksille. Intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksista Essentialismi on odotusten mukaisesti yhteydessä lykkäämiseen, mutta tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. Odotusten vastaisesti sen sijaan intensiivistä vanhemmuutta ilmentävä Haastavuus-ulottuvuus ei ole yhteydessä lykkäämiseen, vaan päinvastoin. Asuinpaikkakunnan tyypillä ei ollut tässä mallissa mitään tilastollista merkitystä, ja

uskonnollisuudellakin vain osittain niin, että erittäin uskonnolliset ovat hieman uskonnollisia useammin lykkääjiä.

Sekä ulottuvuudet että sosiodemografiset taustamuuttujat sisältävässä täydellisessä mallissa hyvyyttä arvioiva Hosmer–Lemeshow goodness-of-fit -testin p-arvo on 0,884 eli malli on sen osalta selitysvomainen. Omnibus-testin mukaan ($p < 0,001$) malli on parempi kuin tyhjä malli ja Nagelkerken arvo 0,239 kertoo mallin luokittelevan nyt jo noin 24 prosenttia selitettävän muuttujan vaihtelusta.

5.2 Sosiodemografisten muuttujien yhteys ulottuvuuksiin

Tutkielmani toinen tutkimuskysymys koski sosiodemografisten muuttujien yhteyttä kuhunkin valittuun intensiivisen vanhemmuuden ihanteen ulottuvuuteen. Toisin sanoen tarkastelen seuraavaksi sitä, miten esimerkiksi sukupuoli, ikä tai tulot ovat yhteydessä siihen, että sitoutuu tiettyyn ulottuvuuteen. Ensimmäisessä logistisessa regressioanalyysissä selitettävänä muuttujana on Essentialismi-ulottuvuus, toisessa Täyttymys-ulottuvuus ja kolmannessa Haastavuus-ulottuvuus. Edellä esitettyjen sosiodemografisten muuttujien lisäksi näissä malleissa on mukana myös neliluokkainen ikä (20–24-vuotiaat, 25–29-vuotiaat, 30–34-vuotiaat ja 35–40-vuotiaat). Kaikkien analyysien tulokset ovat taulukossa 6.

Essentialismissa ainoa tilastollisesti merkittävä yhteys on sukupuolella, siten, että naiset ovat miehiä harvemmin sitä mieltä, että naiset ovat parempia hoitamaan lapsia. Kääntäen naiset ovat useammin sitä mieltä, että molemmat vanhemmat ovat yhtä hyviä. Vastaus kenties kertoo naisten ja miesten välisistä eroista suhteessa perinteisiin sukupuolirooleihin ja sukupuolitettuihin odotuksiin. Naisten vastaukset heijastavat tämän perusteella tasaroisempia käsityksiä hoivasta kuin miesten. Mallin hyvyyttä arvioiva Hosmer–Lemeshow goodness-of-fit -testin p-arvo on kuitenkin alle 0,05, mikä kertoo siitä, ettei malli sovellu riittävän hyvin aineistoon, eli malli ei ole järin selitysvomainen. Omnibus-testin mukaan ($p < 0,001$) malli on kuitenkin parempi kuin tyhjä malli, ja Nagelkerken arvo (0,134) kertoo, että selittää 13,4 prosenttia selitettävän muuttujan vaihtelusta. Luokittelutaulukon mukaan mallin kokonaisselitysaste on 71 prosenttia, ”Molemmat sukupuolet yhtä hyviä” -luokkaan malli luokitteli annettujen selittävien muuttujien avulla oikein 91,8 prosenttia ja ”Naiset parempia kuin miehet” -luokkaan 22,7 prosenttia. Mallin sopivuutta arvioivat testit ovat siis hiukan ristiriitaisia, eli tulokseen on hyvä suhtautua pienellä varauksella.

Täyttymys-ulottuvuudessa vastaajan kuuluminen kahteen alimpaan ikäluokkaan, eli 20–24-vuotiaisiin ja 25–29-vuotiaisiin on tilastollisesti erittäin merkitsevä tulos (referenssikategoriana on tässä vanhin luokka, eli 35–40-vuotiaat). Molemmissa luokissa vetosuhde on yli yhden, mikä tarkoittaa sitä, että kyseisiin ikäluokkiin kuuluvat ovat useammin sitä mieltä, että lasten tuottama elinikäinen ilo sekä vanhempien kasvatuksesta saama tyydytys ovat tärkeitä perusteluja lasten saamiselle tai saamatta jättämiselle. Tämän lisäksi tilastollisesti erittäin merkitseväksi osoittautui myös se, että henkilö ei ole yhtään uskonnollinen. Vetosuhde on alle yhden, mikä tarkoittaa sitä, että luokkaan ”Ei yhtään uskonnollinen” kuuluvat ovat harvemmin sitä mieltä, että lasten tuottama elinikäinen ilo sekä vanhempien kasvatuksesta saama tyydytys ovat tärkeitä perusteluja perhettä suunniteltaessa (referenssikategoriana oli ”Aika tai erittäin uskonnollinen”).

Täyttymys-ulottuvuuteen tilastollisesti melkein merkitsevällä tavalla yhteydessä on koulutus: ne, joilla on korkeintaan toisen asteen koulutus, ovat harvemmin sitä mieltä, että lasten myötä saatava elinikäinen ilo ja heidän kasvatuksensa suoma tyydytys ovat tärkeitä perusteluja perheellistymiselle tai perheellistymättä jättämiselle (referenssikategoriana on ”Korkeakoulu”). Asuinpaikkakunnan tyyppi on yhtä lailla tilastollisesti melkein merkitsevästi yhteydessä siihen, antaako täyttymykselle painoarvoa: verrattuna maaseudulla asuviin, kaikkialla muualla asuvat kokevat täyttymyksen harvemmin tärkeäksi syyksi perheellistyä tai jättää perheellistymättä.

Tiivistettynä se, että on alle 30-vuotias, aika tai erittäin uskonnollinen, korkeammin koulutettu ja asuu maaseudulla ovat kaikki sellaisia tekijöitä, jotka ovat yhteydessä intensiivistä vanhemmuuden ihannetta ilmentävään Täyttymys-ulottuvuuteen. Maaseudulla asuminen ja uskonnollisuus ovat mitä todennäköisimmin yhteydessä perinteisimpiin arvoihin, eikä siksi ole yllättävää, että ne ennustavat myös sitä, että pitää kokemusta täyttymyksestä tärkeänä perusteluna perheellistymiselle. Korkeampi koulutus viittaa usein korkeampaan sosiodemografiseen asemaan, ja sen on osassa tutkimuksista osoitettu olevan yhteydessä intensiiviseen vanhemmuuden ihanteiden omaksumiseen. Nuorten korostuminen kertoo vastaavasti siitä, että ainakin täyttymyksen osalta he sitoutuvat ihanteisiin vanhempia useammin, mikä on linjassa myös Mollbornin ja Billingsleyn (2025) havaintojen kanssa siitä, että nuoret ruotsalaiset ovat omaksuneet ihanteen.

Omnibus-testin mukaan tämä malli on jälleen toimivampi kuin tyhjä malli ($p < 0,001$), ja Täyttymys-ulottuvuuden osalta myös Hosmer–Lemeshowin testi antaa suotuisamman arvon

(0,973), joskin luokittelutaulukon mukaan malli luokittelee luokkaan ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” ainoastaan kahdeksan prosenttia tapauksista oikein, kun taas ”Tärkeää” -luokkaan 98,8 prosenttia oikein ja kaikkien oikein luokiteltujen tapausten osuus on 77,2 prosenttia. Toisin sanoen malli ennustaa herkemmin kuuluvuutta ”Tärkeää” -luokkaan, eikä kovinkaan hyvin kuulumista ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” -luokkaan. Tästä syystä myös näihin tuloksiin on syytä suhtautua varauksella.

Taulukko 6 Sosiodemografisten muuttujien yhteydet intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksiin 20–40-vuotiailla lapsettomilla aikuisilla

		Essentialismi	Täyttymys	Haastavuus
		OR (LV 95%) p-arvo	OR (LV 95%) p-arvo	OR (LV 95%) p-arvo
Sukupuoli	Nainen	0,279 (0,210–0,370) p < 0,001 ***	0,650 (0,477–0,885) p=0,06	0,917 (0,701–1,199) p=0,526
	Mies	ref.	ref.	ref.
Ikä	20–24-vuotiaat	1,280 (0,761–2,155) p=0,352	4,445 (2,544–7,764) p<0,001***	1,286 (0,794–2,082) p=0,307
	25–29-vuotiaat	1,041 (0,670–1,618) p=0,859	2,924 (1,849–4,626) p<0,001***	1,144 (0,774–1,692) p=0,499
	30–34-vuotiaat	1,204 (0,768–1,839) p=0,418	1,111 (0,715–1,727) p=0,639	1,800 (1,189–2,724) p<0,001***
	35–40-vuotiaat	ref.	ref.	ref.
Koulutus	Toisen aste	1,157 (0,839–1,596) p=0,374	0,582 (0,410–0,825) p<0,05*	0,983 (0,722–1,337) p=0,912
	Korkeakoulu	ref.	ref.	ref.
Työllisyys	Työtön	1,120 (0,618–1,313) p=0,586	0,867 (0,582–1,292) p=0,483	0,994 (0,698–1,416) p=0,973
	Työllinen	ref.	ref.	ref.

		Essentialismi	Täyttymys	Haastavuus
Kotitalouden vuoden nettotulot	max 19 999 €	1,171 (0,716–1,266) p=530	0,636 (0,376–1,074) p=0,91	1,818 (1,159–2,850) p<0,01**
	max 39 999 €	0,974 (0,716–1,913) p=0,909	1,073 (0,658–1,750) p=0,777	1,188 (0,793–1,780) p=0,405
	max 59 999 € p=0,143	1,1290 (0,03–2,072) p=0,293	0,745 (0,450–1,232) p=0,251	1,301 (0,841–2,013) p=0,237
	min 60 000 €	ref.	ref.	ref.
Uskonnollisuus	Ei yhtään uskonnollinen	0,693 (0,459–1,048) p=0,082	0,454 (0,285–0,724) p<0,001 ***	1,921 (1,311–2,816) p<0,001***
	Hieman uskonnollinen	0,938 (0,634–1,389) p=0,750	0,748 (0,471–1,190) p=0,221	1,341 (0,935–1,923) p=0,111
	Aika tai erittäin uskonnollinen	ref.	ref.	ref.
Asuinpaikkakunnan tyyppi	Pääkaupunkiseutu	0,613 (0,333–1,129) p= 0,116	0,231 (0,088–1,190) p<0,05 *	0,727 (0,407–1,298) p=0,281
	Muu yli 100 000 asukkaan kaupunki	0,871 (0,472–1,605) p=0,657	0,177 (0,067–0,468) p<0,05*	0,959 (0,530–1,735) p=0,889
	Alle 100 000 asukkaan kaupunki	0,938 (0,504–1,746) p=0,841	0,301 (0,112–0,810) p<0,05*	0,709 (0,390–1,290) p=0,261
	Kuntakeskus tai taajama	0,985 (0,469–2,068) p=0,968	0,178 (0,061–0,517) p<0,05*	0,908 (0,438–1882) p=0,795
	Maaseutu	ref.	ref.	ref.

Haastavuus-ulottuvuuteen tilastollisesti erittäin merkitsevästi on yhteydessä ikäluokista puolestaan 30–34-vuotiaat sekä ne, jotka eivät pidä itseään laisinkaan uskonnollisina. Tilastollisesti merkitsevällä tavalla yhteydessä kyseiseen ulottuvuuteen on myös alin tuloluokka, eli ne, joiden nettotulot vuodessa ovat maksimissaan 19 999 euroa. Näihin luokkiin kuuluville se, että lapsesta vastuussa oleminen on hyvin vaikeaa, ja se, että lapsen kasvatusta kuormittaa vanhempia ja kuluttaa paljon aikaa ja energiaa, ovat tärkeitä syitä perheellistyä tai olla perheellistymättä.

Aika tai erittäin uskonnolliseksi itsensä kokevat ajattelevat useammin lasten tuottavan elinikäistä iloa ja kasvatukseen olevan tyydyttävää, joten vaikuttaa verrattain loogiselta, että he harvemmin pitävät kasvatuksen kuormitusta tärkeänä perusteluna sille, suunnitteleeko saavansa lapsia vaiko ei. Se, että alimpaan tuloluokkaan kuuluvat ovat useammin sitä mieltä, että vanhemmuuden haastavuus on merkittävä tekijä perhettä suunniteltaessa on yhtä lailla odotettavissa oleva tulos. Alakärppän ja kumppaneiden (2010) edellä esitetyssä tutkimuksessa lapsen hankintaa epäroivät nuoret naiset korostivat äitiyden ja perhe-elämän vaativuuden, oman jaksamisen sekä työn ja toimeentulon merkitystä (Alakärppä ym., 2010). Lisäksi Jalovaara ja Miettinen (2025) arvelivat matalasti kouluttautuneiden 30-vuotiaiden lisääntyneen lapsettomuuden selittyvän muun muassa epävarmalla työllisyystilanteella. Se että juuri 30–34-vuotiaat ajattelevat useammin kuin referenssiluokkana olevat 35–40-vuotiaat vanhemmuuden haastavuuden olevan tärkeä syy saada tai olla saamatta lapsia, selittyy sillä, että kyseiseen ikähaarukkaan kuuluvat saattavat kokea, että tässä vaiheessa urakehitys on nousujohteinen ja perheellistymisen voisi olla urakehityksen näkökulmasta ongelmallista.

Viimeisessä regressiomallissa Omnibus-testi osoitti käytetyn mallin tyhjää mallia paremmaksi, mutta Nagelkerken arvo oli vain 0,049, eli analyysissä mukana olevat selittävät muuttujat tavoittavat vain 4,9 prosenttia selitettävän muuttujan vaihtelusta. Hosmer-Lemeshowin testin p-arvon 0,398 perusteella malli kuitenkin on selitysvoinainen. Luokittelutaulukon mukaan kokonaisselityssaste on 66 prosenttia, mutta malli luokittelee jälleen ”Tärkeää” -luokkaan 96,6 prosenttia tapauksista oikein ja ”Ei tärkeää tai siltä väliltä” -luokkaan ainoastaan 4,8 prosenttia tapauksista oikein.

6 Johtopäätökset

Intensiivisen vanhemmuuden ihanne on tullut esille aiemmin sekä kansainvälisissä että suomalaisissa tutkimuksissa, joissa on tutkittu vanhemmuuden ihanteita ja näiden ihanteiden yhteyttä sekä kokemuksiin että ajatuksiin vanhemmuudesta (esim. Hays, 1996; Lareau, 2011; Gauthier ym., 2021; Alakärppä ym., 2020; Halonen, 2021; Mollborn & Billingsley, 2025). Tässä tutkielmassa selvitin intensiivisen vanhemmuuden ihanteen yhteyttä vanhemmuuden lykkäämiseen, mitä ei ole määrällisin tutkimusmenetelmin Suomessa aiemmin tutkittu. Kolmesta tutkimukseen valikoituneesta intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuudesta ainoastaan Täyttymys-ulottuvuus oli tilastollisesti merkitsevällä ja odotetulla tavalla yhteydessä vanhemmuuden lykkäämiseen, kun muiden ulottuvuuksien ja sosiodemografisten muuttujien yhteydet huomioitiin logistisessa regressioanalyysissä, joka ennustaa lykkäämisen toteutumisen todennäköisyyttä. Kyseistä tulosta voidaan pitää varsin luotettavana, ja sen voi yleistää koskemaan tutkimuksen kohteena olevaa perusjoukkoa, eli 20–40-vuotiaita lapsettomia aikuisia.

Täyttymys-ulottuvuutta vastaa aineistossa kaksi keskeistä kysymystä: 1) kuinka tärkeä syy lasten saamiselle tai saamatta jättämiselle on se, että ajattelee lasten tuottavan elinikäisen ilon ja 2) kuinka tärkeä syy lasten saamiselle tai saamatta jättämiselle on se, että lasten kasvattaminen ja opastaminen on vanhemmille tyydyttävää. Mikäli näitä pitää erittäin tärkeinä tai tärkeinä syinä, on tämän ulottuvuuden osalta sitoutunut intensiivisen vanhemmuuden ihanteeseen, jonka ydinuskomuksia vastaukset heijastelevat. Kysymykseen elinikäisestä ilosta voidaan ajatella sisältyvän ajatus myös elinikäisestä sitoutumisesta – mitä vanhemmuus tietysti onkin. Lasten kasvattaminen ja opastaminen ovat tämän sitoumuksen keskiössä, ja intensiivisen vanhemmuuden näkökulmasta vanhempien tulisi nauttia ja saada tyydytystä näistä tehtävistä, joista kunniallinen suoriutuminen mitataan lopulta lapsen menestymisessä elämässä (Hays, 1996).

Elinikäinen sitoumus on kuitenkin itsessään jo iso vaatimus, ja kuten aiemmatkin tutkimukset ovat osoittaneet, monet nuoret aikuiset haluavat ennen tätä elinikäistä sitoumusta opiskella, tehdä töitä, vakiinnuttaa asemansa työmarkkinoilla, matkustella, nähdä maailmaa ja kokea asioita. Näiden lisäksi he haluavat olla valmiita ja riittävän kypsiä tähän sitoumukseen, minkä yhtä lailla voidaan ajatella edellyttävän isoa osaa edellä luetelluista asioista. (esim. Rotkirch, ym., 2017; Alakärppä, ym., 2020; Sorsa ym., 2023.) Kenties kokemus siitä, että on riittävän kypsä ja valmis, on jopa edellytys sille, että voi ajatella nauttivansa vanhemmuudesta? Siitä,

että tietyt asiat elämässä pitää olla suoritettuina, jotta voi lähteä toteuttamaan sosiaalisesti hyväksyttyä, ihanteellista ja nautinnollista vanhemmuutta, on tullut normi. Tästä näkökulmasta ajateltuna on hyvin loogista, että Täyttymys-ulottuvuus on yhteydessä perheellistymisen lykkäämiseen.

Tätä näkemystä tukee myös se, että sosiodemografisista muuttujista lykkäämisen toteutumisen todennäköisyyttä ennustavat sukupuoli, koulutus, työllisyys sekä kotitalouden nettotulot. Miehet lykkäävät vanhemmuutta naisia useammin, korkeasti kouluttautuneet ja työlliset matalasti kouluttautuneita ja työttömiä useammin ja paremmin tienaaavat heikommin tienavia useammin (tarkasteltaessa kotitalouden nettotuloja). Näistä tilastollisesti erittäin merkitseviä ovat työllisyystilanne sekä kotitalouden nettotulot. Huolimatta siitä, että taloudellinen epävarmuus on aiemmissa tutkimuksissa osoittautunut syyksi lykätä vanhemmuutta, viittaavat tämän tutkimuksen tulokset siihen, että työllisyys ja uraan sitoutuneisuus vaikuttavat ainakin toistaiseksi työttömyyttä ja sen aiheuttamaa taloudellista epävarmuutta voimakkaammin siihen, että lasten saamista siirretään myöhemmäksi. Kouluttautuminen ja uran luominen ovat perinteisestikin osoittautuneet syiksi lykätä vanhemmuutta. Lisäksi ne ovat keinoja torjua epävarmuutta ja luoda perheellistymiselle otolliset puitteet, joten siltäkään osin tulos ei ole yllättävä.

Yksinään Täyttymys-ulottuvuuden perusteella ei kuitenkaan voi tulkita, että intensiivisen vanhemmuuden ihanne olisi yhteydessä perheellistymisen lykkäämiseen, sillä vaikka kyseinen ulottuvuus heijasteleekin intensiiviseen vanhemmuuteen liittyviä arvoja ja asenteita, on intensiivisen vanhemmuuden ihanne usean eri ulottuvuuden yhteissumma, eivätkä muut tutkimuksessa kartoitetut ulottuvuudet antaneet odotetunkaltaisia tuloksia: Essentialismi-ulottuvuus, jonka ytimessä on ajatus siitä, että äidit ovat sisäsyntyisesti parempia ja ensisijaisia hoivaajia lapsilleen, ei ollut tilastollisesti merkitsevä yhteys, vaikka suunta olikin oletetun kaltainen, ja Haastavuus-ulottuvuus, joka korostaa vanhemmuuden vastuullisuutta ja kuormittavuutta, oli puolestaan tilastollisesti merkitsevä yhteys, mutta sen suunta olikin odotettuun yhteyteen nähden päinvastainen, eli yhteydessä siihen, että henkilö ei ole lykkääjä. Haastavuus-ulottuvuuden päinvastainen tutkimustulos voinee liittyä siihen, että lykkäämistä voimallisemmin se ennustaisikin lapsettomuuden valitsemisen totutumisen todennäköisyyttä. Tätä mahdollisuutta olisi hyvä tutkia vastaisuudessa.

Tämän tutkielman toinen tavoite oli selvittää, mitkä sosiodemografiset tekijät ennustavat parhaiten kunkin kolmen ulottuvuuden osalta sitoutumista intensiivisen vanhemmuuden

ihanteeseen. Essentialismissa ainoastaan sukupuoli osoittautui tilastollisesti merkitseväksi yhteydeksi siten, että miehet olivat naisia useammin sitä mieltä, että naiset ovat parempia hoitamaan lapsia. Heidän vastauksensa palaavat perinteisiin sukupuolirooleihin hoivan suhteen, ja täten heidän näkemyksensä myös vastaavat paremmin intensiivisen vanhemmuuden ihannetta tämän ulottuvuuden osalta. 20–40-vuotiaat naiset kallistuvat tämän tutkimuksen valossa miehiä useammin tasa-arvoisempaan näkemykseen hoivasta, eivätkä heidän vastauksensa tältä osin täytä intensiivisen vanhemmuuden odotuksia. Essentialismi ei ollut tilastollisesti merkitsevällä tavalla yhteydessä vanhemmuuden lykkäämiseen, mutta voisiko se mahdollisesti selittyä sillä, että miehet, jotka naisia useammin ajattelevat perinteisesti hoivasta, harvemmin lykkäävät perheellistymistä sen vuoksi?

Hiukan ristiriitaisesti se, että on alle 30-vuotias, aika tai erittäin uskonnollinen, korkeammin koulutettu ja asuu maaseudulla ovat kaikki tekijöitä, jotka ovat yhteydessä intensiivistä vanhemmuuden ihannetta ilmentävään Täyttymys-ulottuvuuteen. Nämä sosiodemografiset tekijät ovat varmastikin eri syistä yhteydessä siihen, että pitää täyttymystä tärkeänä perusteluna perheellistymiselle. Maaseudulla asuminen ja uskonnollisuus ovat mitä todennäköisimmin yhteydessä perinteisempiin arvoihin. Korkeampi koulutus viittaa puolestaan usein korkeampaan sosiodemografiseen asemaan, minkä onkin osassa tutkimuksista osoitettu olevan yhteydessä intensiiviseen vanhemmuuden ihanteiden omaksumiseen. Nuorten korostuminen kertoo vastaavasti siitä, että ainakin täyttymyksen osalta he sitoutuvat ihanteisiin vanhempia useammin, mikä on linjassa myös Mollbornin ja Billingsleyn (2025) havaintojen kanssa siitä, että nuoret ruotsalaiset ovat omaksuneet ihanteen. Mikäli intensiivisen vanhemmuuden ihanne on levinnyt eritoten sosiaalisen median kanavissa, joissa nuoremmat ikäluokat viettävät vanhempia ikäluokkia enemmän aikaa, voivat sosiaalisen oppimisen ja sosiaalisen tartunnan mekanismit hyvinkin selittää sitä, miksi nuori ikä on yhteydessä intensiivistä vanhemmuutta ilmentävään Täyttymys-ulottuvuuteen.

Haastavuus-ulottuvuuteen tilastollisesti erittäin merkitsevästi on yhteydessä ikäluokista puolestaan 30–34-vuotiaat sekä ne, jotka eivät pidä itseään laisinkaan uskonnollisina. Tilastollisesti merkitsevällä tavalla yhteydessä kyseiseen ulottuvuuteen on myös alin tuloluokka, eli ne, joiden nettotulot vuodessa ovat maksimissaan 19 999 euroa. Aika tai erittäin uskonnolliseksi itsensä kokevat ajattelevat useammin lasten tuottavan elinikäistä iloa ja kasvatuksen olevan tyydyttävää, joten vaikuttaa verrattain loogiselta, että he harvemmin pitävät kasvatuksen kuormitusta tärkeänä perusteluna sille, suunnitteleeko saavansa lapsia vaiko ei. Se, että alimpaan tuloluokkaan kuuluvat ovat useammin sitä mieltä, että

vanhemmuuden haastavuus on merkittävä tekijä perhettä suunniteltaessa on yhtä lailla odotettavissa oleva tulos. Taloudellinen epävarmuus ja näkemykset siitä, että perheen ja työn yhteensovittaminen on vaikeaa varmasti heijastuvat myös näkemyksiin siitä, kuinka kuormittavaa vanhemmuuden ajattelee olevan – etenkin jos sitoutuu intensiivisen vanhemmuuden vaatimuksiin jatkuvasta ja kognitiivisesti kehittävästä läsnäolosta. Se että juuri 30–34-vuotiaat ajattelevat useammin kuin referenssiluokkana olevat 35–40-vuotiaat vanhemmuuden haastavuuden olevan tärkeä syy saada tai olla saamatta lapsia, selittynee sillä, että kyseiseen ikähaarukkaan kuuluvat saattavat kokea, että tässä vaiheessa urakehitys on nousujohteinen ja perheellistyminen voisi olla urakehityksen näkökulmasta ongelmallista.

Tutkimukseen liittyy merkittäviä rajoituksia, jotka on syytä ottaa huomioon. Ensimmäinen näistä koskee nimenomaan sitä, ettei aineisto tarjonnut mahdollisuutta tutkia intensiivisen vanhemmuuden ihannetta kaikkien sen ulottuvuuksien osalta. Lisäksi aineisto oli kooltaan pieni, etenkin kun sitä lähti rajaamaan tutkimuksen tarkoituksiin. Aihetta olisi ehdottomasti syytä tutkia sopivammalla kysymyspatteristolla, joka kattaisi kaikki ulottuvuudet ja olisi vastaajamäärältään laajempi. Toinen tutkielman merkittävä rajoitus oli se, ettei tämänkaltaisesta tutkimuksesta ollut juurikaan esimerkkejä: tämä on tiettävästi ensimmäinen määrällisiä tutkimusmenetelmiä hödyntävä yritys tutkia intensiivisen vanhemmuuden ihanteen yhteyttä vanhemmuuden lykkäämiseen Suomessa. Tästä syystä myöskään lykkääjän määrittely ei ollut yksiselitteistä; sitä ei ole operationalisoitu aiemmin, joten minulla ei ollut valmista mallia, jonka pohjalta muuttujan voisi rakentaa.

Rajoituksistaan huolimatta tarjoaa tutkielma nähdäkseni todella hyvät lähtökohdat jatkotutkimuksille. Kuten jo edellä totesin, intensiivisen vanhemmuuden ihannetta ja sen yhteyttä perheellistymispäätöksiin olisi hyvä tutkia kattavammin, eikä ainoastaan vanhemmuuden lykkäämisen näkökulmasta vaan myös lapsettomuuden valitsemisen näkökulmasta. Kaikkien ulottuvuuksien sisällyttäminen tutkimukseen olisi tällöin ensiarvoisen tärkeää kokonaiskuvan saamiseksi. Lisäksi sosiaalisen median yhteyttä intensiivisen vanhemmuuden ihanteen omaksumiseen olisi syytä selvittää määrällisin tutkimusmenetelmin, sillä tiettävästi sosiaaliset normit ja mielikuvat vanhemmuudesta vaikuttavat nuorten aikuisten perheellistymispäätöksiin. Mikäli vanhemmuuden ihanteet karkaavat liian kauaksi useimpien nuorten aikuisten elämästä todellisuudesta sekä toisaalta kuvitelluista lähitulevaisuuden kehityskuluista, lieneekö se mikään ihme, että lasten saamista ja vanhemmuutta lykätään yhä myöhemmälle iälle?

On selvää, että epävarma työmarkkinatilanne, kasvaneet elinkustannukset sekä samanaikaiset sosiaali-etuuksiin ja -palveluihin sekä järjestöihin kohdistuneet leikkaukset ovat armottomia monille perheille ja perheestä haaveileville. Orpon hallituksen teettämässä 20 politiikkaehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi sisältävässä selvityksessäkin todetaan, että saavutettujen perhe-etuuksien poistaminen voi tutkitusti heikentää syntyvyyttä, minkä lisäksi asumiskustannukset, tulotaso sekä perheen ja työn yhdistämisen onnistuminen voivat vaikuttaa syntyvyyteen, eritoten tulevaisuudessa (Rotkirch, 2025, s. 49). Lastensaannin ajoitusta tukemaan selvityksessä ehdotetaan muun muassa taloudellista kannustinta ensimmäisen lapsen saamiseksi ennen naisen 30. ikävuotta, työllisyystason nostoa, määräaikaistuuksien ja työsuhteiden ketjuttamisen vähentämistä sekä raskaussyrjinnän kitkemistä. Ehdotuslistalta löytyy myös esimerkiksi lasten vanhempien hoivatyön nykyistä parempi kompensointi ja nuorille aikuisille mahdollisuudet hakea tukea parisuhdeongelmiin kasvatus- ja perheneuvoloista. (Rotkirch, 2025, 104–107.)

Toistaiseksi hallitus ei ole tarttunut näihin ehdotuksiin, vaan tekee pitälti päinvastaisia päätöksiä. Lopuksi herääkin kysymys siitä, millaiset edellytykset suomalaisilla ylipäätään on toteuttaa vanhemmuutta paitsi sosiaalisesti hyväksytyllä myös hyväksi kokemallaan tavalla ajassa, jossa vaatimukset ovat korkealla, mutta välineistä vastata kyseisiin vaatimuksiin karsitaan tutkimustiedosta huolimatta? Yksilön vastuun, kilpailun sekä voiton tavoittelun ulottuminen yhteiskunnan jokaiselle osa-alueelle yhdistettynä siihen, että sosiaalinen media mahdollistaa kansalliset rajat ylittävän vertailun muihin vanhempiin, luo tilaa intensiivisen vanhemmuuden ihanteen kasvulle, mutta ei edellytyksiä sen toteuttamiselle, ja tämä heijastuu väistämättä myös suomalaisten perheellistymispäätöksiin.

Lähteet

- Alakärppä, O., Sevón, E. & Rönkä, A. (2020). Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämänkulussa. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (1), 5–16.
- Barry, A. P., Frazier, K. E., & Raftery-Helmer, J. N. (2025). Reconciling intensive mothering: exploring how American mothers reframe, redefine or reject mothering ideals of their own childhood. *Journal of Family Studies*, 1–23.
<https://doi.org/10.1080/13229400.2025.2523055>
- Berg, K. (2008). *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestöntutkimuksen julkaisusarja D48. Helsinki: Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/aitiys-kulttuurisina-odotuksina/>
- Berg, V. (2018). Hedelmällisyys laskee jo ennen 35. ikävuotta. Tietovuoto-artikkeli 3/2018. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Haettu 9.2.2026 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/hedelmallisyys-laskee-jo-ennen-35-ikavuotta/>
- Berg, V., Miettinen, A., Jokela, M. & Rotkirch, A. (2020). Financial Opportunity costs and deaths among close kins are independently associated with reproductive timing in a contemporary high-income society. *Proceedings of the Royal Society*, 287(1919), arikkeli 20192478. <https://doi.org/10.1098/rspb.2019.2478>
- Berg, V., Hägglund, A.E., Jablonski, W., Grunwald, O., and Caporali, A. (2023). Finnish Harmonized Generations and Gender Survey-II. Wave 1 (2021-2022). Version 1. Data saatu GGP Data-arkistosta.
- Bernardi, L., & Klärner, A. (2014). Social networks and fertility. *Demographic Research*, 30, 641–670. <http://www.jstor.org/stable/26348213>
- Comolli, C.L., Neyer, G., Andersson, G., Dommermuth, L., Fallesen, P., Jalovaara, M., Klængur Jónsson, A., Kolk, M. & Lappegård, T. (2021). Beyond the Economic Gaze: Childbearing During and After Recessions in the Nordic Countries. *European Journal of Population*, 37, 473–520. <https://doi.org/10.1007/s10680-020-09570-0>
- Eronen, E. (2025). *Tuki ja toimijuus äitien vertaisryhmässä*. [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3804-6>
- Esping-Andersen, G (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press, New Jersey.
- Esping-Andersen, G., Gallie, D.m Hemerjick, A. & Myles, J. (2002). *Why we need a New Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

- Eurostat. (2025). *Fertility statistics*. Haettu 3.11.2025 osoitteesta https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics
- Faircloth, C. (2014a). Intensive Parenting and the Expansion of Parenting. In: Parenting Culture Studies. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137304612_2
- Faircloth, C. (2014b). Intensive Fatherhood? The (Un)involved Dad. In: Parenting Culture Studies. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137304612_9
- Felicitas Mehiläinen (16.5.2026). *Munasolujen pakastaminen*. <https://felicitas.mehilainen.fi/palvelut/hedelmallisyys/munasolujen-ennakoiva-pakastus/>
- Gauthier, A., Mynarska, M., Koops, J., Bryson, C., Fadel, L., & Haux, T. (2021). Exploring the concept of intensive parenting in a three-country study. *Demographic Research*, 44(13), 333–348. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2021.44.13>
- Generations & Gender Programme (GGP). (2025). Generations and Gender Survey. Haettu 15.11.2025 osoitteesta <https://www.ggp-i.org/data/generations-and-gender-survey/>
- Hakim, C. (2003). A New Approach to Explaining Fertility Patterns: Preference Theory. *Population and Development Review*, 29: 349–374. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2003.00349.x>
- Halonen, J., Rintala, R., Sorkkila, M., Rönkä, A., & Aunola, K. (2021). Vanhempien käsitykset ihannevanhemman ominaisuuksista sekä yhteiskunnan vanhemmille asettamista ihanteista Suomessa. *Psykologia*, 56(3), 304–318. <https://doi.org/10.62443/psykologia.v56i3.90950>
- Happonen, K. & Kiilakoski, T. (toim.). (2024). *Nuoruuden kolmevuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2489-947X (verkkojulkaisu), nro 78. Haettu 5.11.2025 osoitteesta <https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorisobarometri-2024/>
- Hašková, H., & Dudová, R. (2025). Intensive mothering—Different repertoires, same goal. *Journal of Family Studies*, 31(6), 930–957. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1080/13229400.2025.2487004>
- Hays, S. (1996). *The Cultural Contradictions of Motherhood*. Yale University Press.
- Hellstrand, J., Nisén, J. & Myrskylä, M. (2020). All-time low period fertility in Finland: Demographic drivers, tempo effects, and cohort implications. *Population Studies*, 74(3), 315–329. <https://doi.org/10.1080/00324728.2020.1750677>

- Hiilamo, H. (2020). Why fertility has been declining in Finland after the Global Recession? *Finnish Yearbook of Population Research*, 54, 29–51.
<https://doi.org/10.23979/fypr.85090>
- Hiilamo, H. (2021). *Syntymättömät lapset, Väestökysymys Suomen politiikassa*. Into Kustannus Oy.
- Ishizuka, P. (2019). Social Class, Gender, and Contemporary Parenting Standards in the United States: Evidence from a National Survey Experiment. *Social Forces*, 98(1), 31–58. <https://www.jstor.org/stable/26931463>
- Jalovaara, M., & Miettinen, A. (2025). Childlessness trends at different ages by educational attainment for men and women in Finland: a research note. *Population Studies*, 1–10.
<https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1080/00324728.2025.2592578>
- Jokinen, E. (1996). *Väsynyt äiti: äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0328-3>
- Kaakinen, M. & Ellonen, N. (2021a). Regressioanalyysi. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 16.5.2026 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Kaakinen, M. & Ellonen, N. (2021b). Logistinen regressio. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 16.5.2026 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Kim, C. N., & Kerr, M. L. (2024). Different patterns of endorsement of intensive mothering beliefs: Associations with parenting guilt and parental burnout. *Journal of family psychology : JFP : journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)*, 38(7), 1098–1107.
<https://doi.org/10.1037/fam0001241>
- Kivijärvi A. & Helve H., (2024). Jatkuvuuksia ja hitaita muutoksia – nuorten aikuisten tulevaisuushorisontteja kolmella vuosikymmenellä. Teoksessa Happonen, K. & Kiilakoski, T. (toim.), *Nuoruuden kolmevuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024* (s. 199–215). Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2489-947X (verkkajulkaisu), nro 78. Haettu 5.11.2025 osoitteesta <https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorisobarometri-2024/>
- Kela. (19.6.2024a). *Äitiysavustuksen historia*. Haettu 2.12.2025 osoitteesta <https://www.kela.fi/aitiysavustus-historia>
- Kela. (7.11.2024b). Perhevapaauudistus on tuonut toivottuja tuloksia – yhä useammat isät hoitavat lasta kotona aiempaa pidempään. Haettu 1.5.2026 osoitteesta

- <https://www.kela.fi/ajankohtaista/perhevapaaudistus-on-tuonut-toivottuja-tuloksia-yha-useammat-isat-hoitavat-lastat-kotona-aiempaa-pidempaan>
- Klementti, R., Vuorenmaa M., Ervasti E. & Miettinen A. (2022). Lastensaantitoiveet suomalaisissa vauvaperheissä. Teoksessa S. Karvonen, L. Kestilä & P. Saikkonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2022* (s.146–171). PunaMusta Oy, Vantaa 2022.
- Koskinen, S., Jalovaara, M. & Martelin, T. (2007). Demografiset mittaluvut. Teoksessa Koskinen, S., Martelin, T., Notkola, I-L., Notkola, V., Pitkänen, K., Jalovaara, M., Mäenpää, E., Ruokolainen, A. Ryyänen, M. & Söderling, I. (toim.), *Suomen väestö* (s. 23–40). Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kohler, H-P. (2001) *Fertility and Social Interaction: An Economic Perspective*, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199244596.001.0001>
- Lappengård, T. (2000). New fertility trends in Norway. *Demographic Research*, 2. <http://www.jstor.org/stable/26348001>
- Lankes, J. (2022). Negotiating “Impossible” Ideals: Latent Classes of Intensive Mothering in the United States. *Gender & Society*, 36(5), 677-703. <https://doi.org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1177/08912432221114873>
- Lareau, A. (2011). *Unequal childhoods: Class, race and family life*. (2.p.). University of California Press.
- Legasthae, R. (2010). The Unfolding Story of the Second Demographic Transition. *Population and Development Review*, 36(2), 211–251. <http://www.jstor.org/stable/25699059>
- Legasthae, R. (2014). The second demographic transition: A concise overview of its development. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.* 111(51) 18112–18115. <https://doi.org/10.1073/pnas.1420441111>
- Liss, M., Schiffrin, H. H., Mackintosh, V. H., Miles-mclean, H., & Erchull, M. J. (2013). Development and Validation of a Quantitative Measure of Intensive Parenting Attitudes. *Journal of Child and Family Studies*, 22(5), 621-636. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9616-y>
- Livingston, G. (2015). *For most highly educated women, motherhood doesn't start until their 30s*. Haettu 5.12.2025 osoitteesta <https://www.pewresearch.org/short-reads/2015/01/15/for-most-highly-educated-women-motherhood-doesnt-start-until-the-30s/>
- Lutz, W., Skirbekk, V., & Testa, M. R. (2006). The Low-Fertility Trap Hypothesis: Forces that May Lead to Further Postponement and Fewer Births in Europe. *Vienna Yearbook of Population Research*, 4, 167–192. <http://www.jstor.org/stable/23025482>

- Marttinen, V. (17.1.2022). *Korona-ajan vauvabuumi näkyy selvästi viime vuoden tilastoissa HUS-alueella, tulevana keväänä syntyvyyden lasku kuitenkin pysähtyy*. Yle.
<https://yle.fi/a/3-12273169>
- Maher, JaneMaree, and Lise Saugeres. (2007). To be or not to be a mother? Women negotiating mothering. *Journal of Sociology* 43 (1): 5–21. Hettu 15.9.2025 osoitteesta:
<https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi:2443/doi/epdf/10.1177/1440783307073931>
- Mills, M., Rindfuss, R. R., McDonald, P., & te Velde, E. (2011). Why do people postpone parenthood? Reasons and social policy incentives. *Human Reproduction Update*, 17(6), 848–860. <https://doi.org/10.1093/humupd/dmr026>
- Mollborn, S., & Billingsley, S. (2025). Are Intensive Parenting Attitudes Internationally Generalizable? The Case of Sweden. *Journal of Family Issues*, 46(6), 1079–1108.
<https://doi.org/10.1177/0192513X251330610>
- Mustosmäki, A., & Sihto, T. (2019). Äitiyden katuminen intensiivisen äitiyden kulttuurissa. *Sosiologia*, 56(2), 167–173.
- Myers, K. (2017). If I’m going to do it, I’m going to do it right”: Intensive Mothering Ideologies among Childless Women Who Elect Egg Freezing. *Gender & Society*, Vol 31 No 6, 777–803. Haettu 15.9.2025 osoitteesta
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277953624010116?via%3Dihub>
- OECD (2024). *Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/918d8db3-en>.
- Ovumia (16.5.2026). *Ennakoiva munosalujen pakastus*. <https://www.ovumia.com/fi/fi/hoidot-ja-palvelut/hedelmallisyyden-sailyttaminen/munosalujen-pakastus/>
- Rizzo, K. M., Schiffrin, H. H., & Liss, M. (2013). Insight into the Parenthood Paradox: Mental Health Outcomes of Intensive Mothering. *Journal of Child and Family Studies*, 22(5), 614–620. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9615-z>
- Rossier, C. & Bernardi, L. (2009). Social Interaction Effects on Fertility: Intentions and Behaviors. *European Journal of Population* 25(4), 467–485. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1007/s10680-009-9203-0>
- Rotkirch, A., Tammisalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista*. Perhebarometri 2017. Väestöntutkimuslaitos E 51. Helsinki: Väestöliitto

- Rotkirch, A. (2022). Ohi on? Suomen syntyvyys notkahti jälleen. Tietovuoto-artikkeli 4/2022. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Haettu 21.11.2025 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/ohi-on/>
- Rotkirch, A. (2025). 20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi: Selvitys syntyvyyden laskusta Suomessa. Valtioneuvoston julkaisuja 2025:22. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-655-6>
- Ruokolainen, A. & Notkola, I-E. (2007). Hedelmällisyys. Teoksessa Koskinen, S., Martelin, T., Notkola, I-L., Notkola, V., Pitkänen, K., Jalovaara, M., Mäenpää, E., Ruokolainen, A. Ryynänen, M. & Söderling, I. (toim.), *Suomen väestö* (s. 77–113). Gaudeamus Helsinki University Press.
- Savelieva, K., Jokela, M. & Rotkirch, A. (2023). Reasons to Postpone Childbearing during Fertility Decline in Finland, *Marriage & Family Review*, 59:3, 253-276, DOI: 10.1080/01494929.2022.2083283
- Scheibling, C., & Milkie, M. A. (2023). Shifting toward intensive *parenting* culture? A comparative analysis of top mommy blogs and dad blogs. *Family Relations*, 72(2), 495–514. <https://doi.org/10.1111/fare.12824>
- Simpukka ry. (9.2.2026a). *Mitä lapsettomuus on?* <https://simpukkary.fi/tietoa/mita-lapsettomuus-on/>
- Simpukka ry. (9.2.2026b). *Lapsettomuuden hoito: potilaalle.* <https://simpukkary.fi/tietoa/lapsettomuuden-hoito-potilaalle/>
- Sobotka, T., Skirbekk, V. and Philipov, D. (2011). Economic Recession and Fertility in the Developed World. *Population and Development Review*, 37(2), 267-306. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2011.00411.x>
- Sorkkila, M., Aunola, K. (2020). Risk Factors for Parental Burnout among Finnish Parents: The Role of Socially Prescribed Perfectionism. *Journal of Child Family Studies* 29, 648–659. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1007/s10826-019-01607-1>
- Sorsa, T., Lehtonen, N., Rotkirch, A. (2023). *Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla.* Perhebarometri 2022 Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E57/ 2023. Helsinki: Väestöliitto
- Tammelin, M. (15.6.2023). Saavuttamaton intensiivinen vanhemmuus. *Accatiimi.* <https://acatiimi.fi/2023/06/15/saavuttamaton-intensiivinen-vanhemmuus/>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). (25.3.2024). *Syntyvyys pieneni vuonna 2022 kaikissa Pohjoismaissa – Suomessa oli selkeästi matalin kokonaishedelmällisyys.* Haettu

- 4.11.2025 osoitteesta <https://thl.fi/-/syntyvyys-pieneni-vuonna-2022-kaikissa-pohjoismaissa-suomessa-oli-selkeasti-matalin-kokonaishedelmallisyys>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (24.4.2025b). Hedelmöityshoidot 2023– 2024. Tilastoraportti 21/2025. Suomen virallinen tilasto (SVT). <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025042229690>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (22.10.2025a). Luottamus tulevaisuuteen lisää perheiden lapsitoiveita – esikoisen saaneista neljäsosa kuitenkin epäroi asiaa. Haettu 4.11.2025 osoitteesta <https://thl.fi/-/luottamus-tulevaisuuteen-lisaa-perheiden-lapsitoiveita-esikoisen-saaneista-neljasosa-kuitenkin-eparoi-asiaa>
- Tietoarkisto (2021). Ristiintaulukointi. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 16.5.2026 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Tikanmäki, H. & Seuri, A. (2020). Väestönmuutokset haastavat eläkejärjestelmää ja muuta julkista taloutta. Teoksessa Sorsa, T. (toim.), *Kestävän väestönkehityksen Suomi. Väestöliiton väestöpoliittinen raportti 2020* (s.49–67). Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E54.
- Tilastokeskus.(29.4.2025). *Syntyvyys laski tilastohistorian matalimmalle tasolle vuonna 2024*. Haettu 4.11.2025 osoitteesta <https://stat.fi/julkaisu/cm1kgb0io92hk07w7910ibw3b>
- Tilastokeskus. (22.1.2026). *Maahanmuuttojen määrä laski vuonna 2025 jälleen reilusti Suomessa*. Haettu 9.2.2026 osoitteesta <https://stat.fi/fi/julkaisu/cmtoz3xilibu07uefnhma1vn?gsid=1d9cb086-3d39-48b6-9554-e7ed8add9ea5>
- van de Kaa, D. J. (2001). Postmodern Fertility Preferences: From Changing Value Orientation to New Behavior. *Population and Development Review*, 27, 290–331. <http://www.jstor.org/stable/3115262>
- Vignoli, D., Guetto, R., Bazzani, G., Pirani, E., & Minello, A. (2020b). A reflection on economic uncertainty and fertility in Europe: The narrative framework. *Genus*, 76(1), 28. <https://doi.org/10.1186/s41118-020-00094-3>
- Väestöliitto. (2021). Generations and Gender Suomi 2021. Tietosujaseloste. Haettu 15.11.2025 osoitteesta https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/10/a8be3597-ggs_tietosujaseloste_saavutettava.pdf
- Väestöliitto. (2025). *Tilastoja syntyvyydestä*. Haettu 3.11.2025 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/tilastoja-syntyvyydesta/>

- Väisänen, M. (21.5.2023). *Munasoluja pakastamalla voi ostaa mielenrauhaa ja lykätä lastenhankintaa – jos on valmis satsaamaan tonneja*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20028980>
- Yopo Díaz, M., & Watkins, L. (2025). Beyond the body: Social, structural, and environmental infertility. *Social Science & Medicine* (1982), 365, 117557. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2024.117557>

Liitteet

Liite 1. Liitetaulukko 1

Liitetaulukko 1 Lapselliset ja lapsettomat 20–40-vuotiaat ikäluokittelun ja sukupuolen mukaan (n=2227)

Sukupuoli	Ikäluokka	Onko vastaajalla lapsia		
		ei	kyllä	yhteensä
nainen	20–24-vuotiaat	271 (97,5%)	7 (2,5%)	278 (100%)
	25–29-vuotiaat	284 (82%)	59 (17%)	343 (100%)
	30–34-vuotiaat	176 (55%)	143 (45%)	319 (100%)
	35–40-vuotiaat	125 (34%)	241 (66%)	366 (100%)
	yhteensä	856 (65,5%)	450 (34,5%)	1306 (100%)
mies	20–24-vuotiaat	165 (98%)	3 (2%)	168 (100%)
	25–29-vuotiaat	204 (90%)	23 (10%)	227 (100%)
	30–34-vuotiaat	166 (65%)	89 (35%)	255 (100%)
	35–40-vuotiaat	118 (43,5%)	153 (56,5%)	271 (100%)
	yhteensä	653 (71%)	268 (29%)	921 (100%)
kaikki	20–24-vuotiaat	436 (98%)	10 (2%)	446 (100%)
	25–29-vuotiaat	488 (86%)	82 (14%)	570 (100%)
	30–34-vuotiaat	342 (60%)	232 (40%)	574 (100%)
	35–40-vuotiaat	243 (38%)	394 (62%)	637 (100%)
	yhteensä	1509 (68%)	718 (32%)	2227 (100%)

Khiin neliö -testin p-arvot naisilla 0,01; miehillä 0,01 ; kaikilla 0,01

Liite 2. Liitetaulukko 2

Liitetaulukko 2 Sosiodemografisten muuttujien suorat jakaumat, n (%)

Selittävät sosiodemografiset muuttujat n (%)		
Sukupuoli	Nainen	856 (57%)
	Mies	653 (43%)
	Yhteensä	1509 (100%)
Ikä	20–24-vuotiaat	447 (29%)
	25–29-vuotiaat	495 (32%)
	30–34-vuotiaat	345 (23%)
	35–40-vuotiaat	249 (16%)
	Yhteensä	1536 (100%)
Koulutus	Perusaste ja toinen aste	750 (49%)
	Korkeakoulutus	783 (51%)
	Yhteensä	1533 (100%)
Työllisyys	Työtön	648 (42%)
	Työllinen	882 (58%)
	Yhteensä	1533 (100%)
Kotitalouden nettotulot	max 19 999 € vuodessa	462 (39%)
	max 39 999 € vuodessa	315 (27%)
	max 59 999 € vuodessa	217 (18%)
	min 60 000 € vuodessa	183 (16%)
	Yhteensä	1177 (100%)

Selittävät sosiodemografiset muuttujat n (%)		
Asuinpaikkakunnan tyyppi	Pääkaupunkiseutu	497 (33%)
	Muu yli 100 000 asukkaan kaupunki	447 (30%)
	Alle 100 000 asukkaan kaupunki	342 (23%)
	Kuntakeskus tai taajama	120 (8%)
	Maaseutu	104 (7%)
	Yhteensä	1510 (100%)
Uskonnollisuus (asteikolla 0-10)	Ei yhtään uskonnollinen (0)	489 (36%)
	Hieman (1–5)	637 (47%)
	Aika tai erittäin (6–10)	226 (17%)
	Yhteensä	1352 (100%)

Liite 2. Liitetaulukko 3

Liitetaulukko 3 Logistinen regressioanalyysi: intensiivisen vanhemmuuden ulottuvuuksien yhteys perheellistymisen lykkäämiseen, vetosuhde OR ja luottamusvälit

		OR (LV 95%)
Essentialismi p = 0,240	Molemmat sukupuolet yhtä hyviä	0,824 (0,599–1,131)
	Naiset parempia kuin miehet	ref.
Täyttymys p > 0,001 ***	Ei tärkeää ja siltä väliltä	0,252 (0,154–0,413)
	Tärkeää	ref.
Haastavuus p = 0,01 **	Ei tärkeää ja siltä väliltä	1,628 (1,203–2,203)
	Tärkeää	ref.